

TĖVYNĖS

S A R G A S

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

TILŽĖJE.

No. 11

TEVYNES

SARGAS

MENESINS LAKRASZIS

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis laikraštis su priemazgomis ir atskirais priedais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos: szviesos, tikybos ir kalbos.

Pirmąją N. dalį slėpkite labiau, neg antrąją.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8) ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

Tur in y s.

I.	
1. Įkurimas Patamsiuosė nauju žibintuvų. <i>Maisziny's</i>	2
2. Daina apie musų vargus <i>M. Dagilētis</i>	6
3. Medega V. M. Valancziausio biografijai.	7
a. Atminimas apie mokslą Kalvarijoje V. M. <i>Valancz.</i>	
4. Rudens vakaras. Eilės. <i>Paleistsparnis</i>	13
5. Užmetinėjimai, kuriuos daro atskalunai — pravoslauni musų Bažnycziai.	14
1. Apie kriksztą per paliejimą; 2. apie duoną be rugsztės; 3. apie Komuniją po dviejų paveikslų.	
6. Berniukų daina. <i>Paleistsp.</i>	18
7. Užmirsztas poėta — lietuvis, kun. Anupras <i>Jaseviczė</i> .	20
8. Isztremtojo rasztai iszt Spasko su eilėmis: „Laisvė“, „Fijolka ir Rožė“. <i>Anupras Žemaitis</i>	22
9. Musų mokslavietės	29
a. Kulvoje <i>Kulvos Bajorėlis</i> ;	
b. Jonavoje — <i>Keturakis</i> ;	
c. Veivėriuosė d. Tiesos skelbėjai;	
e. A. a. kun Pelicijonas <i>Juszkeviczė</i> , <i>Palangos kapelionas</i> .	
10. Įvairios žinios.	36
1. Iszt <i>Kurmėlavos</i> . — <i>Gabrys Kurmėlys</i> .	
2. Iszt <i>Lapių Lapinas</i> .	
3. <i>Skarulių</i> . — <i>Narunas</i> .	
4. — <i>Kulvos Kulvos Mužikėlis</i> .	
5. — <i>Jonavos Keturakis</i> .	
6. Nuo sienos.	
7. Iszt <i>Varszavos</i> .	
8. Kalbos dalykai.	
9. Iszt <i>Suvalkų gub.</i> — <i>Ignotas</i> .	
10. — <i>Lydakių Pupa Nemirkusi</i> .	
11. — <i>Vėprių Budutis</i> .	
12. — <i>Ukmergės Atdrekis</i> .	
13. — <i>Sziaulių</i> .	
14. — <i>Mosėdžio Kugelis</i> .	
15. <i>Darbėnu</i> .	
16. <i>Vienodumas abrozdu</i>	
17. <i>Vienas grįzta</i> . — 18. — <i>Gargzdų Senelis</i> .	
19. — <i>Finliandijos Rutų Lapelis</i> .	
20. — <i>Kretingės Ignotas</i> .	
21. Iszt <i>Petrapylys R. Lapelis</i> .	
11. XIV. Seimas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje. <i>D.</i>	49
12. Musų rasztai	51
„Vaidelytė“, lietuvių laikrasztis Anglijoje.	
13. Atsakymai	52
14. Apgarsinimai	53
II.	
„Biczių Kningelė“. <i>Paraszė Szatrijos Ragana</i> .	

Įkurimas Patamsiuosė naujų žibintuvų.

Praneszimas.

Szendieną pas mus susikrovė draugystė skaitytojų knigų ir laikraszczių. Ligszioliai tėra 27 sąnariai, bet yra viltis, jog prisirinks lig szimto. Nuspręsta yra kiekvienam sąnariui kas mėnesį mokėti po 10 graszių. Visa draugystė iszsiskirsto į mažus burelius, maž daug, apie deszimtį sąnarių kiekvienaė. Toks burelis tur savo perdėtinį, kurio darbas yra — surinkti piningus ir atiduoti juos į draugystės rėdystę, o isz te gauti dėl skaitymo savo bureliui kningas ir laikraszczius. Rėdą veda keturi iszrinkti sąnariai: **pirmsėdis** yra užveizdėtoju visų reikalų; jis priima deszimtinių perdėtinių surinktus nuo sąnarių piningus, paduoda juos išdininkui ir prižiuri, kad butu užraszyti; toliaus jis tur pasirodavoti su savo draugais, kokias reikia pirkti kningas į savo kningyną, teipo-gi, kad nupirktos kningos butu gerai užraszytos ir kningininkui pavestos; **Rasztininko** arba sekretoriaus darbas yra — užraszyti kiek piningų atėjo į išdą, kiek, kur iszleidžiama yra ir kokios kningos yra kningynę. Išdininkas kavoja pas savę piningus ir veda jų rokundą kartų su pirmsėdžiu. Bet svarbiausis darbas yra **kningiaus**, arba bibliotekonaus, nės jam reikia kningas užkavoti, iszduotas užraszyti, kas paėmė, o sugražintą iszbrėžti. Kningas iszduoda ne kiekvienam sąnariui, bet tiktai deszimtiniui perdėtininui, kitiems-gi yra užginta dalinėti. Jei rėda nuspręstu, kurias perskaitytas kningas parduoti, tai kningius ta padaro ir piningus atiduoda pirmsėdžiui. Draugystės sąnariais gal buti visokio luomo ir abiejų lyczių žmonės. —

Toks atsikimas yra stebėtinas pas mus, nės czia žmonės prasti ir tamsus, kaip taboka ožkos ragę. Džiaugties reikia, kad tokiaė tamsiaė pakampyje blokstelėjo žieželka Dieviszkos szviesybės. Ar pasiek užmonio galą, tai yra, ar iszplatins mokslą ir apszvietimą terp patamsių, ar, nepadirbus savo darbo, pati draugystė, sunyks neapszvietus, pati užtams, dabar pasakyti negalima. Dievas tegul laimina mūsų szventą darba!

Uždėtojai draugystės: du gaspadorių, du vaikesiu ir trys mergaitės susirinko szendieną ir paskyrė sau perdėtinius.

Reikėjo matyti tą mažą saujelę žmonių su geromis intencijomis. Ant jų veidų matėsi prispaudimas; nebuvo terp jų nei gincų, nei puikybės; kiekvienas toli priesz savę žiurėjo ir troszko pamatyti, kas isz to bus, troszko žinoti, kaip ilgai gyvens tas darbas? Kaip gražu matyti Lietuvos biednus vargszus darbuojanczius dėl savęs! kaip gražu matyti tat sunkiu darbu nuvargintas rankas, duodanczias skatikus ant apsiszvietimo. Kaip augszcziau stovi už anuos, kurie szimtais kartomis praloszia arba prageria arba tukstanczius už rubežiaus iszveža!

Maisziņys.

Red. priemazga. Su neapsakcma paguoda duodame savo laikrasztyje vietą praneszimui lenktino p. Miszinio. Jimkite, skaitytojai, pavyzdį isz anų rimtų įkurėjų draugijos, kurie ne isz puikybės, ne isz tusztybės ryžos kasmet atskirti po keletą skatikų isz menkų savo turtų, bet isz gero supratimo, jog be apszvietimo nebegal toliaus nei žingsnio žengti. Kamę tiktai rasys tris-keturi gerai mokantįs ir turintįs norą skaityti, tuojaus tegu susirizza į draugiją, teip surėdytą kaip pranesza p. Misziņys, arba kaip kitur buvo raszta (veizdėk: „Ziburėlio“ Draugystėlė). Kam-gi vargs iszdavėjai, laikraszczių ir szejp jau kningų, jei lietuviai neskaitys? Bet kaip-gi lietuvys skaitys daug kningų, kad jis yra neturtingas? Tai-gi tik suvienytomis iszgalėmis tegali igyti tiek kningų, kad užtektu per visus metus. Antra didi nauda isz tvėrimos draugysezių yra ta, jog jos yra ragintojos apsileidusiųjų — prie skaitymo. Tamsybė terp mūsų yra pragariszka; daugumas tebemerkia akis, kad ir prie pat nosies jam paszviesi. Bet ir tie negali pabuti užsimerkę, kad szviesa nuolat szvieczia. Kiek mes žinome draugijelių, kurias sumezgė vos penketas gerų skaitytojų, o po poros metų, turėjo jau po keles deszintis sąnarių. Draugijas skaitytojų reikia tadą tvėrti visuosę Lietuvos krasztuosę. Ale tas dalykas reikalauja ypaczio žvalumo ir iszminties. Įsidėkite sau dėmėn tą, ką czia jums pasakysime apie bendrą skaitymą,

idant nepakliutumete į maskolių rankas, kurie labai asztriai baudžia prigulinczius prie paslaptinų draugysčių.

1. Visų pirmu, nebukite mažvaikiais ir nedžiaugkites, kad jums pavyko padaryti ką nors užginto. Pamatiniu dalyku czia turi buti atkaklybė: neleidžia mums atvirai laikyti ir skaityti kningas, tai mes slėptinai laikysime ir skaitysime, nės be to niekas ant svieto nebeapseina.

2. Nerupinkities, kad butu **kuodaugiausiai** sąnarių, bet kad tie, kurie prisidėjo, butu kuogeriausi. Isz pradžios tadą kvieskite tiktai tuos, kurie jau jaučia palinkimą prie skaitymo ir moka liežuvi turėti už dantų. Mėgstantis ragauti arielką netinka į draugiją, nės geriančiųjų liežutis vis luosas. Sąnarį uz „geriausį“, reikia laikyti tą, kurs geriausiai suprantą drukuotą kalbą ir naudojas.

3. Ką lietuviszki rasztai, sako, reikia kuotankiausiai sznekėti su sąnariais ir su ne sąnariais, bet nėkuomet nereikia minavoti, jog tie rasztai priguli kokiai nors draugijai. Užsikeikti tadą turite ant tvircziausio sekreto. Ale su mažvaikiais atsitinka ir teip, kad kuo tvircziaus bus jis ką nors prižadėjęs, juo aiskiaus matysys isz neramaus jo veido, jog ką-nors slėpia ir negalės atsiginti nuo ciekavų.

Szaltai užsilaikykite, szaltai rokuokitės su savo bendraisiais, vaikszcziokite į susirinkimėlius, kaip ant paprasto pasznekėsio, nės plepiai, patyrę susirinkimus, tuoj padarys „istoriją“.

4. Skaitlingų susirinkimų nereikia daryti, kad neatkreipti žmonių akių. Norėdami susirinkti kokioje deszimtyje, neszkities koki lengvą darbą, kad nereikalingiems akis apvilktumete.

5. Gelbėk Vieszpatie, neturėkite nėkokių įstatymų ir pavardžių ant raszto susiraszė!! Jug-gi draugijos tikslą lengva atminti: susijungėme dėl lengvesnio įgavimo kuodaugiausiai lietuviszkų kningų; po kiek paskirsite mokėti ant metų, vėl lengviau atminsute; savo sąnarius deszimtininkas vėl galės atminti ir nuo jų mokestis surinkti. Kasierius turi užsirasztyti, ką įėma ir kiek iszleidžia, ale vėl vienomis tik liezbomis, be jokių žodžių. Kningius tiktai teuzsiraszo

kningas, ant kurių nereikia dėti nėjokios numeracijos, kad, vieną atradę neprieteliai, nesuprastu, jog ji paeina iš kruvos. Kokiam deszimtinkui įduoda, reikia pažymėti dviem literom; deszimtinkas-gi vėl pas savę užsižymi dviem literom, kokiam iš savo deszinties įdavė. Deszimtinkai tegal žinoti, kas yra kningius. Teip niekas nesuks draugystės.

6. Pirmsėdžio, arba prezidento, nereikia rėkocio: visi deszimtinkai yra lygūs, lygiai gali daug kalbėti, daug projektų duoti, pagal savo išzmonės; bet įvykdinti projektą tegali tik keliuose, po gero nusprendimo daugumu balsų. Ant pirmsėdžio, jei jis yra, visuomet suvirsta visas atsakymas.

7. Savo draugystei nereikia duoti nėjokio vardo, kad jis nesivalkiotu po žmones. Musų visų vardas: **geri Lietuviai**; musų draugija gerų lietuvių, musų darbas gerų lietuvių. Kas yra geras lietuvis, kas yra prie to pasiturįs, tas ir vienas darys tą, ko jūs pavieniai neįstengiate padaryti.

8. Dėlto-gi ir nereikia už labai didį daiktą turėti to savo „paslaptungumo.“ Jug visa Lietuva slaptomis perka kningas ir skaito. Užlaikymas sekreto tik tam reikalingas, kad už mažus daiktus neantkristu didis atsakymas. Žinai, kaip neprieteliai moka iš adatos priskaldyti vežimą. Negeistinas yra pridavimas vardo vienam bureliui, nės į panaszį burį turi ilgainiui sueiti geri lietuviai iš visos Lietuvos. Ir dabar, kad maskolis paklaustu, ar yra Lietuvoje kokia draugystė, nemeluodami galėtumeme atsakyti: yra! — O kokie jos draugininkai? — Visi skaitantįs lietuviai, kuriems jūs neduodate kningu.

Kad į tvanką įmesi akmenis, aplink kiekvieną atsiras ratas; kadą du tokiu ringiu plėsdamies susiduria, tai pasidaro vienas dar platesnis ringis. Teip po Lietuvą scen-ten įtaisyti bureliai gerų lietuvių plėsdamies susitiks ir padarys vieną milžiniszką ratą, kurio ribosę patilps visa Lietuva, su Kaunu, Vilnium ir Suvalkais. Surisz mus ne kokie ycz keisti įstatymai, bet bendri reikalai, bendri vargai, ir prisiriszimas prie tikybos ir kalbos.

Daina apie mūsų vargus.

Gegutėle — pauksztužėle,

Kogi tu dejuoji?

Kokia bėda szirdį ėda,

Kad liudniai ukuoji?

Gal tėvynę tau iszplėszė,

Kad teip tu nuliudai;

Ar prieglaudos sau nerandi,

Kad verksmę papludai?

Placziuos lankos, žalios girios —

Ten tavo tėvynė.

Atgaivinti tau balseliui

Rasa sidabrine.

Jeį pailsai, tu nutupsi

Ant kliavo szakelės;

Czia užmigi, czia ilsėsi,

Sulauksi dienełės.

Gal nujaucziat', jįs paukszteliai

Visus mūsų jaismus?

Gal ir jusų szirdį spaudžia

Szirdies mūsų skausmas?

Jųs nežinot, pauksztužėliai,

Kaip mums sunku yra!

Net dejuoti mums užginti,

Nors aszaros bira.

Vienat — vieną turim' laimę,

Kai negalim' tverti —

Su berželiu — svyruoneliu

Galim' apsiverkti.

Lengviau butu ant szirdelės,

Kad galėt' kalbėti,

Savo bėdas ir nelaimes

Kitiems iszcziulbėti.

Bet kur rasim' tőkį draugą,

Ką mumus užjaustu,

Prie karsztos savo krutinės

Vargdienius priglaustu.

Kur tad biedni pasidėsim,
 O kam padejuosim'?
 Jei tik savo visas bėdas
 Dievui atiduosim! —

M. Dagilėlis.

**Medega Vyskupo Motiejaus Valancziausko biografijai.
 „Užraszai“ paties**

**Jo Mylistos Kun. Motiejaus Valancziausko,
 Žemaičių Vyskupo.*)**

Atminimas apie mokslą Kalvarijoje.)**

Atminimas senųjų, nors ir nemalonių, atsitikimų yra malonus; todėl užžymiu sekantį epizodą jaunystės mano.

1816 metuosę rugpjucio m. 30 d. mano tėvas, vardu Mikolas, nuvežė manę į Kalvariją ant mokslo ir paliko ant Žvyrkalnio prie Glazeraitės. Glazeraitė buvo senosios gadynės pana, ne puikesnė už velnią, nemaža rėksnė, vienok ne prasciausi davatka.

Prijemė manę ant kvateros jau dvyliktąjį teip, kad tėvas už kambarį, kurą ir virimą valgyti mokės ant metų vieną talerį, arba devynius auksinus; teipo-gi per metus pristatys du puru bulvių, szeszis gorzeius miežienių kruopų, purą rugienių miltų ir du gorzeiu druskos.

Keptą-gi duoną, sviestą ir mėsą tėvas prižadėjo siūsti man pacziam teip, kad tie maisto dalykai nebutu įduodami į gaspadinės rankas.

Apart to tėvas užmokėjo vieną rublį už medžius, reikalingus apszildymui mokyklos, ir namų gubernieriui, Jonui Petrauskiui už priveizą per visus metus apsišėmė užmokėti vieną talerį. Ant galo, man ant popieriaus, alavėlio, atramento ir plūksnų kas bertainį (kvartolą)

*) Lenkiszkaiz užraszyta. Red.

**) Priderėjo ir ketinome isz pat pradžios padėti V. M. Val. metrika, bet isz priežasties pablūdimo kunigo, esanczio gimtinėje V. Val. vietoje, tuotarpu negalime to padaryti.

turėjo duoti po du auksinu. Teip tatai, mokesčių piningais turėjo per metus 4 rublius ir 60 kapeikų.

Asz tadą turėjau 15 metų amžiaus; buvau gana išlepintas ir liguistas; todėl mažas, kaip vagis, liesas, kaip svirpliais penėtas, lengvas, kaip ligotos žąsis pavasaryje.

Kalvarijos mokykloje, perdalytoje į 4 klisas, mokytojais buvo tėvai Domininkonai.

Kunigas Kundzevičė, dar tebe klierikas, mokytojas kalbų: francuziszkos, vokiszkos ir maskoliszkos, kurių patsai nei vienos nemokėjo.

Kun. Klimavičė Laurynas — lotyniszkos kalbos pirmojoje ir antrojoje klisoje.

Kun. Onichimauskis Bogumilas, klierikas, lotyniszkos kalbos trecioje ir ketvirtojoje klisoje.

Kun. Vaitkevičė — religijos, doros mokslo ir lenkiszkos kalbos.

Kun. Galdikauskis Ermenegildas aritmetikos ir matematikos, arba geometrijos.

Kun. Žiukas Jonas — prefektas ir mokytojas istorijos.

Prijoru buvo senas kun. Pliuszkevičė.

Tie profesoriai manę, kaip jau gerai prisitaisiusi, priėmė stacziai į antrąją klisą.

Dėvėjau tadą milinį juodai nudažytą surdutėlį, ištrintus kailinėlius, kepurę konfederatką dar nuo lenkų gadynės, židrą su tamsiai rusvą liemavonę. Batus ant išaugimo ant tėvo korpelio dirbtus, su kuriais datirdavau didžiausio klapato, nės keliant koją nusmukdavo ir nutrindavo kulnelius lig kraujo. Turėjau užraiszioti keliais, ale kojos tirpdavo. Vos išsprasziau tėvą, kad batelius dirbti lieptu ant mano kojos.

Mokytinių tuomet buvo 318. Visi buvome paklusni; papiktinimų nebuvo nėjokių; mokinomies, kiek tik išgalėjome. Kalvarijoje nebuvo nei aptiekos, nei daktaro, nei felczerio, nei pirties. Todėl nelaimingus vaikus tankiai išberdavo, kas vėl pranykdavo pradėjus maudyties.

Kasdieną eidavome į bažnyčią ant primarijos; szventomis dienomis — ant primarijos, sumos, pamokslo ir

miszparų. Adventę kasdien budavome ant roratų ir primarijos. Spaviedodavomies kas mėnesį. Szventėje szv. Tamosziaus isz Akvino neszdavome paveikslą to szven-tojo isz mokyklos į bažnyčią su procesiją ir giedojimais.

Profesoriai galėjo pildyti pareigas teisdarių ir budelių ant mokytinių. Kiekvienas isz jų buvo ponas be apeliacijos. Nei vienas mokytinis, nors kasžin kaip mokėtu lekciją, eidamas į mokyklą, negalėjo buti ramus, jog nebus plaktas, nės tas prigulėjo ne nuo mokėjimo, bet nuo piktumo kunigo profesoriaus.

Vienok visi profesoriai, nors tokią turėjo valdžią žmoniszkaį apseidavo su mumis, neminavoįant kun. Klimaviczės. Pasenusiam zokaninkui sziam, ilgai mokinant, įkirėjo bakalorystė, pradėjo neapkęsti mokytinių; dėlto tankiai juos karoįo be jokios kaltybės.

Vieną sykį atėjo į antrąją kliasą antroje valandoįe, neiszmiegoįes, ar truputį įkauszęs, labai piktas. Mokytinis Bernotaviczė iszguldinėjo iszraszus, prasidedanczius nuo žodžių: **parentes charissimos**. Paminavoįo žodį — **oportet**. Kaip tik Klimaviczė iszgardo tą žodį, suszuko: „nemėgiu tų **portek**“! Buvo tai tikras jieszkoįimas kliaudžių, nės to žodžio negal iszmesti isz lotyniszkos kalbos. Toliaus profesorius: „Ką reiszkia žodis **indigeo**“? To žodžio užduotoįe lekcijoįe nebuvo, Bernotaviczė ir atsakė: „Nežinau“. Profesorius: „Klaupkis! Sekantysis: kas tai yra **indigeo**“? Tasai atsakė: „Nežinau“. Teip iszvarė ant vidurio 24 studentus, isztraukė isz už aulo bizuną ir pliekė, pliekė be galo. Kilo mokykloįe szauksmas ir verksmas. Klimaviczė bekatavodamas priilso ir iszbėgo isz kliasos, nei lekcijos neuždavęs. Kliasoje buvo 86 mokytiniai ir visi drebėjo, nės liutas draskės. Asz sziuo kartu iszlikau, nės nebuvau pavėjuįe.

Už nedėlios po tai pircziai teip su manimi atsitiko. Buvo jau vėlus ruduo, lapkriczio 6 diena. Žvarbus sziaurvakarinis vėjas bepradėm putė su sniegu ir lietum. Asz turėįau tvirtą, drobę apsiutą parasolį. Suskambino ant lekcijos po pietų; pasijemiau tą parasolį ir iszėjau. Kaip tikt prisiartinau prie Anosziaus koplyczios ir iszkėcziau parasolį, pagrobė manę audra, kningos isz po pažasties

iszkrito; griebiaus abiem rankom už parasolio, ale pasikėliau ant oro; skridau tai augszcziaus, tai žemiaus; tariaus į dangų nuskrisiąs. Ant szvento Jono kalno patsai vėjas užbloskė manę už koplyczios; prigavęs kojomis žėmes, suglaudžiau parasolį; tadą vėjas jau nieko nebegalėjo padaryti.

Perskridau karčiamą, tiltą, upę Vardavą, kuri rudens laiku gili yra; pralėkiau oru mažiausiai 2000 žingsnių. Prisipažįstu, kad persigandau, nės smertis buvo ant nosies. Todėl įėjau į koplyczią **Judosziaus pabucziavimo** padėkavotų Vieszpacziam Dievui už iszgelbėjimą. Vos tik priklaupiau, kažkas praeidamas pro szali uždare koplyczią ir užkabino kablelį. Szokau prie durų beldžiau, bet žmogaus jau nebebuvo. Palikau, kaip pauksztis kletkoje. Per tris czvertis valandos stovėjau prie durų ir veizdėjau pro plyszį terp durų, ar neina kas. Ant galo, iszvydau ateinanczią bobą, pradėjo belsti ir smarkiai szaukti. Iszgirdo ir atidarė.

Bėgu, kiek tik tesėdamas į kliasą; jau buvo artie galo lekcijos; įeinu uždusęs; Klimaviczė, iszvydęs manę, suszuko: „Kur buvai, valketa!“ Atsakiau: „Kunige Profesoriau, netyczioms į priepuolį buvau įkritis“. Profesorius atsistojo ir tarė: „Netyczioms užsnudai, bložne! Imkite jį!“ ir įsegė man szezis taip skanius bizanus, jog randus per tris nedėlias nesziojau.

Po lekcijai apsakiau draugams apie savo kelionę oru; pagaliaus, kas ten matęs manę skrendantį; garsas iszėjo po miestelį. Iszgirdęs prefektas Žiukas, paszaukė manę pas savę ir liepė viską apsakyti su iszgaliais. Apsakiau ir priduriau: „Ta diena dukart buvo nelaiminga dėl manęs, nės kuo ne sutiko manęs smertis ir už pasivėlavimą į mokyklą buvau kun. Klimaviczės musztas“. Prefektas atsakė: „Ka-gi daryti, mano vaikas! dovanok seniui; rasit, kitą sykį nebus teip greitas muszti. Asz su juo pasikalbėsiu.“

Dviem nedėliom vėliaus ėjau isz savo kvateros ant Beržokalnio ir iszvydau tris draugus, mokytinius antrosios kliasos: Albiną Vitaravicę, Ignacą Klenauskį ir Juozapą Ulbą, bestovinczius prie koplyczios Vakarienės Vieszpaties.

Tie tuojaus įvedė manę į koplyčią ir tarė: „Pone Motiejau! jug ir tu esi be reikalo Klimaviczės musztas; tariamies, ką czia padaryti dėl paszalinimo tyriono. Pasakyk, ką turime daryti“? Atsakiau: „Jūs esatė vyresni, tai pirmieji pasakykite savo nuomonę“. Vitaraviczė tarė: „Man rodos, mums reikia skysties Rektoriui Vilniaus Universiteto“; Klenauskis patarė nusiusti praszumą į obyvatelį Rönne, kuratorių Kalvarijos mokyklos; Ulba tarė: „Man rodos, visa kliasa turi eiti prie prefekto ir praszyti pagalbos“ Ant galo pridurė: „O tu, Motiejau, kaip sprendi“? Atsakiau: „Kad nuneszime skundą į Vilnių, kur Rektorium Universiteto yra Sniadeckis ar Lobenwejn'as, paskaitys už maisztą; Rönne'į Domininkonai iszkels pietus, ir byla pasibaigs; kad visa kliasa iszeis prie prefekto, teipo-gi gali paturėti už susibaudimą. Tai-gi pagal mano nuomonės, studentiszkais sauvaliavimais turime jam įkirėti ir privaryti prie apleidimo vietos.“ Visi tarė: „Gerai! Bet kokiomis sztukomis?“ Atsakiau: „Kiekvienas isz mūsų turi ką nors iszmislyti; nors iszmislyta sztuka nebutu delikatna, tiek to: jug ir profesorius nėra dėl mūsų delikatnas“. Tarė draugai: „Tu pirmasis padarei tokį projektą, pirmasis turi ir padaryti kokią sztuką“. Sutikau ant to. Ant galo, prisiekdinome kits kito ant didelės paslapties ir parėjome namon.

Krasė, ant kurios profesorius mokykloje sėdėjo, buvo apmuszta su juodą skurą. Dviem dienom vėliaus, dar ankstie priesz aszumą valandą, kad tebebuvo tamsoku, nuėjau į mokyklą ir isztepiau aną krasę tepalu isz taukų ir suodžių, koku tepdavome savo batus. Įėjo Klimaviczė cziukszėdamas, susiraukęs, kaip aulas, ir majestotiszikai atsidėdo ant krasės. Iszklausė lekcijos; tą dieną da-gi nieko ir nemuszė. Ant galo, užbrėžė su nagu lekciją ir iszėjo. Visas užpakalis balto abito buvo juodas; vaikai vienok nieko nesakė. Kad kliosztoriuje atkreipė jo atydą ant abito, labai pyko ant studentų. Ant antros lekcijos atėjęs, buvo piktas, tiesa, bet apie savo abitą neužsiminė.

Dvi nedėli vėliaus Vitaraviczė, antlipęs ant mokyklos, ant pat profesoriaus galvos iszgrįžė skylę ir užklojo ją bjaurium sniegu. Kad profesorius atėjo, mokykla įszilo,

pradėjo sniegas su smiltimis birėti pirma ant kopturo,*) paskui ant galvos. Profesorius suszuko: „Kas čia yr’?“ Vyresniejie mokytiniai atsakė, buk tai dargana turėjusi prineszti sniego ant lubų. Klimaviczė vienok, iszvydės kiaurinėle, labai pyko ir iszbėgo isz kliasos. Paskui prefektas tyrinėjo, kas butu iszgrįžęs, vienok nieko neisztyrė.

Klenauskis negreit, nės vos tik gavėnioje 1817 m. iszkrapsztė lentelėje dvi dobeli, tik nekiaurai; įstatė dvi didoki adati, atardė skurą profesoriaus krasės, pakiszė lentelę ir vėl užtaisė. Adatų negalėjo regėti; bet kaip tik profesorius atsisėdo, adatos pramygo skurą ir atsidurė į pasturgalį sėdanczio. Szoko Klimaviczė, kaip arklys, kad dilgių į pauodegį pakisza, ir suszuko: „Kolaik-gi jus, bloznai, manę žudysite? Vis tai daro vyresnieji isz jusų. Todėl sėdžiantis ant paskutiniųjų klaupkų — vidurin! klaupties“! Paklausė nabagai, ir prasidėjo kapojimas; bet iszplakus tik du studentu, Ulba, vaikis jau 25 metų, keliais prisiartino prie profesoriaus, praszydamas, kad dovanotu; apjėmė Klimaviczę už abiejų kojų, suspaudė ir staigiai patraukė ant savę. Kunigas drioksterėjo, kaip ilgas, ant nugaros; labai susikrėtė nugarakaulį ir galvą. Atsikėlė ukaudamas ir tarė: „Szitie galvazudžiai užmusz manę“! Vienas isz mažųjų atsiliepė: „Musza muszanti be kaltybės.“ Klimaviczė parėjo į kliosztorių, gulėjo dvi nedėli ir daugiau ant lekcijų nebeatėjo. Perdėtiniai kliosztoriaus veikiai atkvietė isz Raseinių ant profesoriaus kun. Labaszauskį, Klimaviczėgi, kaipo niekam nederanti, padarė promotoriu s. Rožancziaus čia-pat Kalvaryjoje. Kun. Labaszauskis buvo žmogus geros szirdies, ir teip visoje mokykloje pasibaigė tironystė.

Klimaviczė paskui buvo Vilniuje. Ant senatvės, atsiųstas į Raseinius ant spaviedninko, rodos, 1846 m. valgydamas už stalo szaitanosius paspringo, trenkė apo-pleksija, ir numirė. Nuo mokynimos laiko netikos man aną regėti.

*) Baszlykas prie zokaninkų abito Red

1818 m. Kalvarijos mokykla buvo sulyginta su gimnazijomis iš 6 klasių. Atsiuntė naujus profesorius.

Kun. Liudviką Lapinskį ant prof. Iszkalbos.

Kun. Augustiną Kodelskį ant prof. Algebros ir Trigonometrijos.

Kun. Domininką Pisarskį ant prof. Fyzikos.

Kadangi mokyklos rumę tebuvo 4 salios, studentai penktosios ir šesztosios klasos vaiksščiojo ant lekcijų prie profesorių ant kvateros.

Asz pabaigiau mokslą 1821 m. Buvau šeszoje klasoje. Paskui ir mokykla buvo panaikinta.

*Motiejus Valancziauskis,
Žemaičių Vyskupas, s. r.*

Nuo Redakcijos. Įgyjome neapsakomai interesingus užrašus paties jo Mylistos Motiejaus Valancziauskio, dar niekur nespaudintas. Yra tai užrašyti įvairi nusidavimai per jo vieszpatavimą, ypatingai per lenkmetį. Spaudinsime juos daugiausiai „Sargė“, nors ir „Žinycziai“ szis-tas pateks. Tariames, vieni tie „užrašai“ prieduos „Tėvynės Sargui“ nepranykstancią vertybę, nės kas eilele tuosę užraszuosę, tai istoriszkas dokumentas, pilnas interesingumo; apart to, aiskiausiai apszvies patį jų autorių, kurio szimtmetinės sukaktuvės gimimo neuž kalnų.

Rudens vakaras.

Tvoros pyszka, stogai braszka,

Szuva kiemę loja,

Vėjas užia, sniegu taszko,

Rodos, kad svajoja.

Langenyczias paklebena,

Varsto vartus kiemo

Ir prie durų subildena, —

Baido manę vieną.

Mėnuo buvo užtekėjęs,

Bet nieko nes'mato:

Sniegą pusto szaltas vėjas,

Kaip kratinį krato.

Sėdžiu grįčioj' už stalelio
 Ir pro langą žiuriu;
 Girdžiu — vėjas subildeno
 Ir prie kleties durų.

Kaip vagis jau stogą plėszia;
 Rodos, stogą griaua,
 Rodos, laukan viską nesza
 Ir į briką krauna.

Bet tai vėjas, o ne žmogus
 Kiemę juokus daro,
 Plėszia, verczia triobų stogus,
 Duris atidaro.

Vėjas cypia, vėjas kaukia
 Su szunimis kartu;
 Tai prie klėties durų trenkia
 Tai czirpina vartus.

Paleistsparnis.

Užmetinėjimai, kuriuos daro atskulunai — pravoslauni mūsų Bažnycei.

1. Apie krikštą per paliejimą.

Žiurėkite, ką atskalunai daro! nematydami panosėje savo klaidžių, atranda klaidės mūsų katalikiszkoje Bažnyčioje! Pirmasis buk mūsų paklydimas esąs szioks, kad pas mus krikstyjama ne per panardymą, kaip pas juos, bet per paliejimą, o krikstas per paliejimą, pagal jų numanymą, esąs negeras. Iszrodydami-gi, kad teip tikrai yra, atskalunai savo encyklikoje sako, jog Popiežius Pelagijus isztaręs: „triskart panerti krikstyjant reikia, nės teip yra Kristaus įstatyta“. Bet melagiai, žinoma, visur meluoja! Buvo du Popiežiu Pelagiju — pirmas apie krikštą nėkados nieko neraszė; Pelagijus-gi II raszo apie kriszką vardan Szvencz. Traicės, bet apie panėrimą nei pusės žodžio nesako. Galima tat maloniai paklausti szviesių atskalunų, kur jie teikės tuos Pop. Pelagijaus žodžius rasti? Tolesniai, atskalunai sako, kad krikstas

per paliejimą esąs naujas, pirmuosę amžiuosę nevertotas. (?) Atsigerkitė, broliūžiai — szalto vandens! atskleiskitė istoriją Vafid'o, kurią jus laikote už teisingą ir skaitykiti kningoje I ant puslapio 133: „kriksztyjama buvo per tris panėrimus, bet mirsztancziuosius ir ligonius kriksztydavo per pakrapyjimą arba paliejimą“. Tolesniai, ant puslapio 319 tas pats istorikas raszo: „nuo IV lig VIII amžiaus teipo-gi paprastai buvo kriksztyjama per panėrimą, bet buvo kriksztas ir per pakrapyjimą arba paliejimą, vartojamas pas ligonių, mirsztanczių.“ Ir katekizmas, vartojamas Saulėtekio mokslincziuosę ant klausimo: „Kamę Saulelydinė Bažnyczia atsitolino nuo paprasto budo kriksztyjimo“ — atsako: „Bažnyczia Rymo Katalikų... apie XV amžių įvedė vietoje panėrimo — paliejimą, kurs paliejimas buvo Bažnyczioje pirmųjų amžių vartojamas, tikt nekaipo paprastas kriksztas — bet vartojamas tiktai reikalui esant“... (p. 94).

Ot, matote, melagiai — kriksztas per paliejimą nei naujas, nei ko; ir istorija liudyja, ir jusų katakizmai pripažįsta, kad pirmuosę amžiuosę jis, reikalui esant, buvo vartojamas. O jeigu tadą jis buvo geras ir apie jo negerumą niekas nesapnavo, kodėl-gi, kad Bažnyczia mūsų szendieną dėl didelių priežasczių jį visados vartoja — jis jums pasirodo negeru?! Ir mūsų Bažnyczia nieko czia naujo neįvedė: — tiktai tai, kas buvo retai vartojama, pradėjo vartoti visados. Bet pas jus, guodotini atskalunai, tai randame netikėtą naujiną, apie kurią mes dar nesapnavomė; ir pats Vafid'as stėbias isz to, ką iszvajajo Studitas, sakąs: „reikalę kriksztas isz smilczių arba ir kitoniszkos medžegos yra geras“. (Vaf. h. t. II. p. 96). Reikia tat apkeisti žodžius Kristaus: „Kas neatgims isz smilczių... neįeis į dangaus karalystę“. — Jeigu tat pas jus perpylimas su smiltimis skaitos už krikszta gerą, tai kaip-gi pas mus applovimas su vandeniu nėra geru kriksztu? Apie smiltį jug Kristus nieko nepasakė, o apie vandens krikszta sztai ką isztarė: „Jei kas neatgims isz vandens ir Dvasios szv., neįeis į dangaus karalystę“.

*Užmetimas 2.***Apie duoną be rugsztės.**

Užmeta atskalunai, kad mūsų Szvencziausis Sakramentas yra negeras, nės Hostijos kepamos yra be rugsztės, tuotarpu pas saulėtekinius kepama yra su mielėmis; sako jie, kad tai teipo-gi yra naujas iszmislas ir kad pirmuose amžiuose buvo visur duona ta kepama su rugsztimi. Žinome, tiesa, isz Bažnytinės istorijos, kad iki IX szimtmečio ir pacziamę Saulėlydyje ne visur buvo vartojama duona be rugsztės, bet vartojama buvo; teip. turime tikrą žinią, kad devintamę amžiuje visoje Prancijoje ir kitur kur-ne-kur buvo vartojamas tiktai Hostijos be rugsztės (ef. Hergenroether l. c. III 187. 787); ir pats Potijus, atskalunų tėvas, nors apie tai žinojo, Rymui vienok neiszmetinėjo; o Teopilaktas, ans garsingas ir atskalunų priimtas Raszto szv. aiskintojas, pripažįsta atvirai, kad labjaus iszpuola vartoti duoną be rugsztės, nekad su rugsztimi (l. c. III. 785); nės Kristus ant paskutinės vakarienės, neabejotinai, duoną be rugsztės permainė į savo Kuną ir Kraują, dėlto kad paskutinė veczerija buvo tada, kada jau pas žydų duolos su rugsztimi nei su žiburiu nerasi. Nors tat galima vartoti ir duoną su rugsztimi, pridera vienok labjaus be rugsztės. Ir pacziamę Saulėtekyje, kaip žinome isz istorijos, buvo vietomis vartojama duona be rugsztės. Teip, IV amžiuje szv. Grigalius Apszviestojas įvesdamas Armenijon graikiszkas (saulėtekinės) apeigas, įvedė duoną be rugsztės, nės kaimynystėje esancioje Saulėtekio dalyje matė vartojant duoną be rugsztės (Pizipijus L'Eglise orientale l. 125). Jeigu tat duona be rugsztės nuo senovės buvo szen ten vartojama; jeigu ir pats Kristus, įstatydamas Szvencz. Sakramentą, ją vartojo, tai ar ne apuokai atskalunai, kurie, nepasipažinę su Bažnycios istoriją, szaukia, kad mūsų Bažnyczia įvedė naują madą?!.. Ot, plepa, kad tik plepėti; anot anos pasakos, skęsdamas ir už britvos griebiasi; negalėdami nieko iszrasti, nei už ko nusitverti, nors sziek-tiek pameluoja. —

Užmetimas 3.

Apie Komuniją po dviejų paveikslų.

Pirmuosę Bažnyčios amžiuosę buvo dalyjama Komunija szv. paveikslę duonos ir vyno visiems; nors ir tadą nekurie priimdavo tiktai po paveikslu duonos, kaip žinome isz istorijos. Teip, duokime, Pidalijonę užraszyta (p. 79 nota. 2. in can. 13 Syn. I. oec.), kad Dyonizijus isz Aleksandrijos prie Pabijaus apie Komuniją kokio ten ligonio raszė szeip: „Dėlto kad asz (Dyonizijus) paliepiu kunigams, kad iszrisztu ir duotu Komuniją esantiems prie smerczio, labjausiai jeigu jie tai reikalauja, idant galētu mirti su gerą viltimi, užtat kunigas davė vaikui dalelę szvencziausios duonos, idant įleistu ją burnon senelio“. (Pirmuosę amžiuosę buvo daleista ir žmonėms paimti Szvencziausį į rankas). Tolesniai, kitoje vietoje dar aiskiaus pasakyta, kad nevysi priimdavo Komuniją szv. po abiejų paveikslų: „Pustelninkai-gi, kurie gyvena ant pustynės, budami reikalę, o neturėdami kunigo gauna nuo Vyskupo daleidimą (kaip Simeonas isz Tessalioniko sako (quaes. 41) užlaikyti pas savęs **pasvęstas Hostijas ir isz jų Komunikuotis**. Kas pasakyta apie Simeoną, teipo-gi yra ir gyvenimę Liukos, kurs, kalnę Steiro gyvendamas, dievobaimingai užsilaikė ir pakutas darė. Kad jis paklausė Korinthijos Mitropolitito, ar pridera pustynėje gyvenancziam ir kunigo neturincziam pacziam komunuoties gavo nuo jo daleidimą pacziam komunuoties. . . . Nors tat Komunija buvo dalyjama paprastai po dviejų paveikslų, buvo vienok ir Komunija po vienu paveikslu. Paskui Bažnyčia szv. dėl didelių priežasczių užgynė duoti žmonėms komuniją po abiejų paveikslų. (O priežastimis tomis buvo: 1. Szvencz. Sakr. po paveikslu vyno gal greit palieti ir per tai tarsi ant paniekinimo apversti; 2) ligoniai, gerdami isz to paties kieliko, gali sveikuosius užkrėsti; 3) gali kai-kadą žmogaus szirdis supykti, matydama apsileidusį, gerentį isz kieliko, isz kurio jam pacziam priseina gerti; 4. oKomunija po vienu paveikslu užtenkanti yra ir tt.) Atskalunai tat, duodami visiems Komuniją po dviejų paveikslų, iszmetinėja musų Bažnycziai, kad ji buk įvedusi naują paprotį ir laužanti

valią Kristaus, kurs liepęs buk visiems gerti isz kieliko. (!) Ant to iszmetinėjimo atskalinams atsakome: 1. Bažnyčia Katalikiszka naujos mados neįvertė, nės ir pirmuosę amžiuosę buvo kada-nekada po vienu paveikslu Komunija vartojama, kaip užtenkanti; 2. Bažnyčia szv., dalydama žmonėms Komuniją tiktai paveikslę duonos, Kristaus valios nelaužo: Kristus liepė visiems „valgyti Kuną Jo ir gerti Kraują“ — o po kožnu paveikslu Szvencz. Sakramento yra jug visas Kristus su Dievystę ir žmogystę, su Kunu ir Krauju; teip kad ir paveikslę duonos, ir paveikslę vyno yra tikras Jo Kunas ir Kraujas, nės-gi Szvencz. Sakramentę yra pasislėpęs Kristus gyvas, o gyvamę Kraujas nuo Kuno, ar Kunas nuo Kraujo negali buti atskirtas. Sakyti tat, kad Komunija po vienu paveikslu yra neužtenkanti; yra tai priesztarauti tikėjimui, numanymui pirmų amžių; yra tai sakyti, kad Komuniją pustelninkų buvo nevožni ir kad bereikalo jie szventais apgarsinti ir tt. O, tai ant ko ateina kreivas supratimas! —

Berniukų daina.

Bukit linksmų, tetuszeliai,
Mus jau užauginę,
Ir iszmokę garbint Dievą
Ir mylėt tėvynę.

Acziu, acziu motynelei
Ir senam tėveliui,
Kad įkurti neužmirszot'
Ugnį mums senelių.

Mes mylėsime savo kalbą
Ir tėvynę ginsim';
Savo prieszų piktą sėklą
Visur isznaikinsim'.

Tegul zaunyj, kaip kam tinka,
Gundo, kaip kas nori,
Mes gerai visi numanom,
Kad anie nedori:

Jie kaip trokšti nesumano
Lietuvą suminti,
Jau užgynė mūsų spaudą,
Kalbą tuoj jims ginti.

Palukėkit', rudbarzdėliai!
Mes jog ne apuokai:
Ne daleisim' Lietuvos verst
Ir savęs ant juoko!

Placzrankovių jūsų popų
Mes jog neklausysim',
Ir svajonių szunininkų
Jau nebevaikysim!

Gudų jau pilna Lietuva,
It vilkų, prisėta;
O ar pasiekėt' szendieną,
Kas seniai norėta?

Jau nuo seno po „uczzytsvas“
Dykaduoniai sėdžia,
Kudikiams vis kurt tikyba
Naują nesigėdžia; —

O ligsziolei ką padarėt?
Ar daug kas isz mūsų,
Metęs savąją tikyba,
Prijemė jau jūsų?

Ar pririnksite nors szimtą
Pusgalvių Lietuvių,
Kurie gudiszkai jau szneka,
Neb savu liezuviu?

O mus kąsti nei mėginkit':
Dantis atszips jūsų!
Acziu Dievui, turim szviesą
Nors ji ir isz Prusų.

Paleistšparnis.

Užmirštas poėta-lietuvis Kun. Anupras Jasevicė.

Abejojame, beg gavo mylėtojai lietuviszkos literatūros girdėti, jog skaitliuje pirmųjų darbininkų ant literarizkos mūsų dirvos buvo ir virszpaminėtasis kunigas Jasevicė. Mes apie tą pavardę tikrai pirmą sykį tegirdžiame, o tuo tarpu kokia tai maloni ypata, koks jos prisirizimas prie Lietuvos-tėvynės ir jos kalbos! Vienoje vietoje savo „Raszų isz Spasko“, kuriuos pradėdame sztai žemiaus spaudinti, jisai raszo į szirdingą savo prietelių ir geradėją, kun. koñauninką Samuelių Paszkevicę: „Nors pas manę raszai lenkiszcai, asz vienok savo žemaitiszko nepametu. Dovanok, gal ir netinka, bet ką daryti? . . . prilipau prie jo teip, jog ir norėdamas nugis neatsitrauksi . . . Raszydamos žemaitiszcai, nusiduoda man, persikeliu į jūsų pasaulę ir nors per tą valandą iszsirodo, jog su jums gyvenu, jūsų oru kvėpuoju“ . . . (1876 m. spalio 7 d.). Pabaigę tuos „Raszus isz Spasko“, į kuriuos, kaip rožės į vainiką, yra įpinamos įvairių — įvairiausios poezijos, spaudisime platų jo veikalą: „Iszgynimas ir sugrižimas.“ Jie daug szviesos spindulių iszbers ant paties raszėjo, daugiau, neg, mes galime padaryti. Pagal mūsų surinktų žinių, kun. Anupras buvo Ariogalos klebonu. J. M. Vyskupas M. Valancziauskis savo „Užraszuosę“, kuriuos teipogi sztai pradėdame spaudinti, iszrokuodamas „Kunigus Žemaczių Vyskupijos, nukarotus isz priežasties maiszto 1862 m.“ apie kun. Anuprą sako: „A. J., Eirogalos klebonas, į maisztą nesikiszė; ale atėję maisztininkai privertė perskaityti Lenkų Manifestą. Užtat buvo Birsę Ufos gub.“ Kamę jis buvo, pamatysite isz pirmojo raszto isz Spasko. Birskas ten nēr paminavotas. Gimęs jisai Paliepių sodoje, Betygalos parakvijoje, kamę ir nujau jo giminės tebegyvenanti. Kun. Anupro brolis, Tadeusz, rasztuose minavojamas, buvo gaspadoriumi klebonijoje, o po isztrėmimo prabaszcziaus persidangino į savo namus Ariogaloje, kamę ir amžių pabaigė. Kun. Anupras dideliai sutiko ir mylėjos su kuñ. Zastarskiu, Josvainiu, o paskui Pernaravos klebonu; su juomi placzią korespondenciją

vedė. Kun. Zastarskiui mirus, tokią-pat korespondenciją turėjo su Kun. Kon. Samuelium Paszkeviczę (ta tatai yra dabar spaudinamoji) ir su stipru ukininku isz Pakarklių Butkiszkės par, Laurynu Barauskiu, kurs buvo kun. A. ar giminaitis, ar draugas; abudu buvo gimę toje paczioje sodojo. Pažįstami liudyja, jog gavę skaityti **daugybę** gražių lietuviszkų kun. Anupro eilių. Mirus kun. Anupru 1884 m. 3 d. vasario m., kun. Paszkeviczė rupestingai gelbėje nuo pražuvimo nabaszninko rasztus; ką galėjo ir nuo L. Barauskio iszgavo, bet kas atsitiko su taisiais, kur dingo, nėra žinios.

Tamę-pat paminavotamiamę rasztę kun. A. skundžias ant kun. Novickio, Vilkijos klebono, kurį kun. Zastarskis mirdamas paliko į savo vietą globėju kunigo Anupro ir jo reikalų; jis „bijodamas Siberijos kvapo, galėjo rasztus, nuo nabaszninko priimtus, arba sunaikinti arba teip užkavoti, jog niekam nerodo ir dengias pražudymu, idant tuom užtrinti žymę, jog manę pažįsta arba kokį susineszimą su manim turi; kiteip negalima, kad popieriai, priimti į namus, galētu patįs per savę pražuti.“ Kun. Novickis tebegyvena, bet tie minavojamieji „popieriai“ pražudyti, rodos, jam saužinės negriauži. O gailu jų. Tegu sau jie butu tokios pat vertybės, kaip ir szie spaudinamieji, ir tai reiktu priesz juos nulenkti galvą, kaipo priesz vaisių tėvynės meilės, tikros, neveidmainingos, szvelnios, kaip pati isztremtojo szirdis; priesz mylėjimą tėvynės ne isz mados, kaip dabar tankiai atsitinka, nės tadą „mados,“ arba „manijos“ dar nebuvo. Kunigas Anupras, kaip mokėjo, teip tyryliavo lietuviszškai, klausydamas vientik savo szirdies, kuri turėjo buti grynai lietuviszka, jei ir laikuosę lenkiszko patrakimo nepavirto į lenkiszką, kaip matome ir dabar senesniuosiuose jo drauguosę.

Isztrėmtojo rasztaĩ isz Spasko.

1876 m. birželio 7 d.

Tegul bus pagarbintas Jezus Kristus ant amžių amžių! Amen.

Mieliausias Jo Mylista Samuėliau!*)

Ar atmeni Eirogalos Kerdžių, ką tai anuosę pavietrės metuosę, kaip musė, pražuvo? Nuo to laiko jau jo neregėjei, nei girdėjei; ne dyvai, jog galėjei ir užmirszti, nės jau kruva metų, kaip isz ten atsiskyrė, Oi, toli jis buvo nušibaldęs: už Uralo, kurio kupra skiria Europą nuo Azijos, už Tobolsko, Tomsko, Krasnojarsko, net į Irkutzką! Yra ta paszokimas nemažas, nės skaito tukstantį mylių. Isz czion pagrižo atgal 60 viorstų, į Usolį, kur mokinos per dviejus metus druską virinti, o dėl greitesnio iszmokinimo buvau apkaustytas lenciugais ir tuosę minėtą laiką perbuvau; kaipo kareivis be ginklo, teip asz be jų niekur pasirodyti negalėjau.

Buvo czion mūsų gražus surinkimas, ant trijų szimtu asabų, vis ne prasti: tai ponai, kunigaikszcziai, grapai, kunigai, o labai maž vergų; bet isižiurėję visi pasimatėm vergais: Kunigas — ne kunigu, ponas — ne ponu, nės teip pat su tuzu ant nugaros ir su barszkalais ant kojų. Teip gyvenome, kaipo lygūs broliai, srėbdami vieną putrą ir krimzdami tą paczią duonos plutą; mėsos buvo tiktai pauostyti: už 90 kapeikų algos ant mėnesio sunku buvo turėti daug druskos kruopų ir mėsos. Bėda buvo, tai tiesa; bet kartu ir smagu: vienoje stancijoje gyvenant 60, buvo kam ir palinsminti. Gal pažįstami Stulginskis ir Siesickis? Tai mano draugai. Su Szredersu, su kuriuom kartu iszvykome isz namų, kelionėje atsiskyrėme. Jis paskiau į Irkutzką pribuvo, ir jam pateko Akatuja, 2000 viorstų tolesniai.

*) Samuėlius ir Konaūninkas Paszkevicze, Juosvainių klebonas Kauno džiakonas, miręs 1886 m. 3 d. bal. m., 54 m. amžiaus. Pergyneno savo korespondentą. Buvo žmogus labai geros szirdies, puikus savdėtinis, malonus sąsiedas. Po jo smerczio korespondencijos visur klajojo. Kaszin, ar visos mums teko. Kas dar turite, prisiųskite. Red.

Po dviejų metų dėl treigių, ketvergių lig šzeszergių katorznikų iszėjo mylistą, kuri likusius metus dovanojo; ant daugėsnių metų sudyti paliko ant vietos. Asz buvau szeszergis; man ji pateko. Dabar atskyrė kunigus nuo svietiszkujų; vieniems, kurie nepabaigė katargoje, arba iszsiliuosavo per mylistą, Tunka. Bet jog skaitliuosę pas urėdą už vieną buvome laikyti, per greitumą nepasisergėjo ir kunigams kur kitur davė vietą, kaipo ir asz per tai atsidurau į Kamionką, 60 viorstų už Usolės. Czion dasižinojęs nuo manęs paties sprauininkas, jog esu knnigas, po metų iszsiuntė į Tunką. Buvo tai Kunigų Karalystė, kur susirinko mūsų ant dviejų szimtų. Dabar mums pradėjo duoti penimus po 6 rublius ant mėnesio; už tuos reikėjo samdyti kvaterą ir viską pirkti.

Tunka guli deszinėje pusėje Baikalo, terp Sijamskų kalnų, netoli nuo Kiachtos, garsios turgais arbata, ant Mongolijos rubežiaus, 200 viorstų nuo Irkutsko. Praminta nuo upės Tunkos, kuri czion jungias su Irkutu. Toje kertėje per 10 metų gyvenome. Vieni perkmainiavo; kiti samdydami žemę gaspadoravo, o kiti dindas muszė. Yra tai vieta, raguotais kalnais apsupta, mažne visad snieguotais. Orą turi sveiką, su vienokiszkomis atmainomis; per žiemą nėra lytų, nei atidrėkių; vasarą du mėnesiu lytingu; birželis ir liepos m.; tadą atsiranda tvanai. Pavasaris ir ruduo — sausi. Gyventojai — maskoliai ir buriotai; tie paskutiniejie daugiausiai stabmeldžiai. Žemė vaisinga, tiktai netikėtos szalnos daug vodyja. Kad tikėjimas butu musiszkas, arba kad leista butu ji platinti, tad gyvenimas butu įmanomas; be to — sunku ir nuobodu. Dėlto, kaip laisvė pagrįžimo į savo szalį buvo duota, visi iszkuoszėme; paliko tiktai keli, kurie užsijemė perkmainystę arba iszskirti buvo nuo to daleidimo, ir ant mūsų locnų kapų ant 20.

Grižome tuom pacziu keliu, bet ne tuom paranku; vieni, kurie turėjo isz ko — pacztą, o kiti — per etapus, bet važiuoti ir turėjo penimų ant dienos po 15 kap.; užtatai pusę metų vyko ir su arestantais talpinties turėjo. Vandenimis plaukėme 4,000 su virszum viorstų; pacztavais — 3,000 su virszum: geležiniu keliu — 500. Iszvažiavau

isz Irkucko 13 dienoje liepos m., o atsistojau ant vietos į Spaską, Tambavos gubernijoje, 6 d. rugsėjo ir czion ligsziol tupiu. Plikiems visur buvo vargo lig valiai ant vandenio važiuojant ir ant geležinio kelio.

Spaskas yra miestas ne dickas, pavietavas; susideda isz kupczy ir ukininkų; bajorų labai maž. Gyventojai — nelabi, razbaininkai, vagjs, piktadėjai: kits kitam stiklus daužo, degina; kaip ateina vasara, maž kas nedėlią gaistras, o, kaip kalba, daugiausiai per piktadėjus. Vyresnybė ant to per pirsztus žiuri, kasžin, dėlko, ar tai patjs bijo, ar kaltininkų apmokėti. Didesnė dalis yra starovierų. Terp tokių žmonių gyvenimas ne per mielus. Ant ulyczios iszėjęs, tuojaus iszgirsi iszmislinėjimus. Pernai vienas iszėjau į lauką, už pusę viorstos už miesto; buvau užpultas razbaininkų ir vos iszsisukau; užgautas vienok buvau su plytą per kuprą, bet teip lengviai, jog nieko nejutau ir paskui neskaudėjo; o buvau vasariskai apsivilkęs ir už kelių žingsnių metė; czion tikrai Dievas pats manę iszgelbėjo. Gyvename susispaudę, vienoje kvateroje keturėšę, o tai per paczėdą; mokame ant mėnesio 7 rub., nės daugėšę gyvenant, pigiaus atseina; kiteip szesziais penimų negalėtum užsilaikyti, nors ir teip daug reikia pridėti. Kvateros brangios dėlto, jog nėra arti miszkų; per tai brangios ir malkos. Turime vieną stanciją, paskirtą maldoms, kurioje ankstie pasislėpę, darome Apierą Szventą. Nors isz Siberijos iszliuosavo, bet kunigystės nepagražino, ir užtatai turime slapstyties su savo Apeigomis, o be to apseiti negalėjo, nės ir duszia, ir kunas to reikalauna. Dėkui Dievui, jog urėdystė visur ant to žiuri per pirsztus. Butu czion geriaus gyventi, kad nebutu piktadėjų; reikaliuose greicziaus galime susineszti su gimtinę ir isz ten pagalbą apturėti nuo mielaszirdingų geradėju. Po dviejų metų baigiamo kvarantaną, tai yra priežiurą; kaip tolesniai mumis apvers, ležinome. Spaskę kunigų 16; su svietiszkaisiais daugiau kaip 30. Žemaicziai esame du: asz ir Tanajevskis, mano parapijonis, prie manęs užaugęs.

Esu sveikas; sergu tiktai senatvę; nors kojas ir pilvą turiu nesveikus, bet pakencziamus. Sveikinu Tavę ir

visus tavo namus. Gal jau motynos netekai? Jei butu gyva, pasveikink nuo manęs. Jei sutiksi pažįstamus, teipo-gi nuo manęs pasveikink. Tegul Dievas Jumis palaimina ir apiekoje savo užlaiko, per Vieszpatį mūsų Jezų Kristų! Jei kada išzgalėtumi, butu atliekamų obligacijų, atsiųsk man; didei tuom padėsi man reikaluosė mano.

Su didžiausiu už tai jausmu
Kad pagrižti bus man valna,
Ir su tikru szirdies džiaugsmu
Tau suspausiu namie delną.

Kur nebuvęs, ten nebuvęs
Gimtės nekad neužmirsztu;
Szendien arti czion pribuvęs,
Dar didesniai minėt' mirsztu.

Butu gerai ir ant svieto,
Kas jam' liuosas sau gyvena, —
Duonos pluta jam ne kietą,
Nės nevalios neiszmano.

Gan pauksztelis tur vigadą,
Kletkoje budams uždarytas:
Nuo pat anksto visa rado,
Nės skaniausiai yr' miūitas.

Vienok jieszko, visur lando,
Spraudžias visad pro skylelę,
Kuo ne nusuka sau sprando,
Idant pamest tik nevalią.

Anūpras Žemaitis.

1876 m. birželio 1896 24 d.

Tegul bus pag. J. Kr!
Mieliausias Geradėjau!
Neturėdams daugius nieko
Tau nusiūsti už padėką,
Siuncziu Rožę vidur lapų
Ir Fijolką su jos kvapu.*)

*) Antgalvyje szio raszto iszteptas autoriaus ranką įvairiomis dažyvėmis vaizdelis: upelis, o szalip jų krumai žydžiančių rožių ir kelmai fijolkų. *Red.*

Fijolka ir Rožė.

Aug **fijolka** ant kalnelio,
Szauniai lekanczio upelio,
Vidur daugel žolių kitų,
Nuog Apveizdos pasoditų.

Nepatogi, žema, maža,
Mėlynuoto žiedas dažo,
Baltai, gelsvai iszraizytas,
Ant stiebelio apsuoditas.

Žieds iszbėgęs ant lapelių,
Gulsczių žemai ant szaknelių.
Žiedai visi žemyn svyrę,
Nuog viens-vieno atsiskyre.

Prie to silpno sudėjimo,
Nevaizdingo prigimimo
Netur' skirto sau gražumo,
Nei terp žolių pravirszumo.

Turi vienok savo szlovę
Ir augsztesniai kitų stovi;
Teip, jog kitus lanko. mina, —
Ją su džiaugsmu, radę, skina.

Kožnam tinka tokiu budu.
Neužgintu visų sudu
Pripažino dėl jos meilę,
Nors nebuvo skaiti, daili.

Rožė, szaly stovėdama,
Ant to viso žiurėdama,
Isz pavydo draskės, szaipės,
Mėgdžiodama, viseip kraipės.

Neiszmanė, ką daryti,
Kaip nuog savęs nuvaryti,
Idant rėdę jų nebutu
Ir ant visad kur pražutu.

Prigimimas nors atsakė,
Jog netraukia smarkiai aki,
Bet jog gludi, taiki, szvelna —
Kožna prie jos limpa delna.

O labjausiai savo kvapu,
Kuriuom barsto isz po lapų,
Tinka kožnam. Tuojaus stoja
Tą pajutęs, jos jieszkoja.

Gražias vaizdes lenkia, meta,
Prie jos bėga tik pamatę;
Skina, kaiszo savo rubus.
Kvietkomsglostoskruostus, zubus.

Kaip pakarna, nesigina,
Nei supyksta, kad užmina,
Nei ji baras, nei ji duria,
Nei nuo savęs stuma kuri,

Visus lygiai, be skyrimo,
Mažus didžius iszgmimimo
Kuom bagota priimdama
Ir szirdingai vaiszindama.

Trokszt didžiausį blogą rasti,
Isz po žemių jį iszkasti,
Kuom sutremti ją, sugrusti, —
Teip jos szirdis buvo rusti.

— Buvau pirma isz skaistumo
Žiedo rausvo, jo gražumo,
Apskrituoto, žalio lapo
Ir meilingai gardaus kvapo.

Liemuo kupstė, augsztytyn stygsta,
Rets su juomi kas sulygsta;
Szimtais lapų ir szakelių
Puoszt nestoja visų szalių.

Kiek tai ant jo vaizdžių žiedų
Ir mazgelių, jų sąsiedų?
Vieni auga, gema kiti,
Szaka kožna kelius mitin'.

Visi gražūs, garbanuoti,
Apskrituli, suvienuoti,
O virszunė tų mazgelių
Raudonuoja ant szakelių.

Kaip kas nori, tegu sako:
Toks vaizdumas man tik teko:
Nieks negali atsakyti —
Manę gražią tur vaditi!

„Dabar manei kas paliko,
Kad tas niekas pasitiko?
Garsą szlovės žemin', mina,
Kaskart didžiaus niekin', trina...”

Ing padanges aug puikybė
— Prigulinti man didybė
Ant jos viskas jau palinko:
Rodos aiskiai isz aplinkų.

Kuom asz szendin terp jų esu?
Mano veidas jau užgeso.
Kas ant svieto gero yra,
Kaipo gruodas, ant jos bira.

But teisingai pagarbinta,
O per niekus paniekinta, —
O, kaip sunku yr' kentėti!
To negaliu iszturėti!

Kas tik protą tikrą turi
Ir ne kreivai ant to žiuri,

Kalboj' mano ras teisybę,
Sutiks ant to, jog man žnybia. —

Ilgai, ilgai iszmisliojo,
Kuom pagavo, tuom drapsnojo;
Dar prie blogo melą maiszė,
Vogė tiesą, savę kaiszė.

Susiedija, kad kalbėjo,
Visus žodžius jos girdėjo.
Daugal sunkiai už tai pyko;
Su užvydą maž' sutiko.

O **Fijolka**, be piktumo
Isz prigimto sau meilumo,
Pažiurėjus jai į akį,
Tokiais žodžiais tykiai sakė.

— Mano miela tu sąsiedka!
Statau kožną asz už svietką,
Kaipo žema ir pakarna,
Esu visad tau už tarną.

Nerup' manei nei didybė,
Nei skaistumas, nei gražybė.
Prigimimas ką man davė,
Tai tik myliu, kaip save.

Gemu mažam' tam' kupstelyj',
Augu, žydžiu toj kruvelėj',
Nei ant kelio asz kam lendu,
Nei patyloms kam įkandu.

Tuom asz kalta, jog kas skina
Manę, žiedus tankiai mina,
Kencziu visad susirietus,
Ir ne mėtau nėkad vietos.

Kvapą davė prigimimas —
Tuom bagotas mus gimimas.
Ar-gi iszpuol, jog tu didi,
Ir to vieno man pavydėt?

Turi žiedus, tankų lapą,
Meilų, gardų prie to kvapą;
Vaizdums, skaistums tau pateko,—
Turi visą didį ploką. —

Jauna, graži yra **merga**,
Kuri teka ne išz vargo.
Skrustai baltai jos raudoni,
Plaukai tamsiai deng geltoni.

Akiš dega dviem žiburiais,
Mėtydama aplink kuriais,
Nors netycią kur pažiuri,
Kožnoj szirdyj gaistrą kuria.

Ranka daili, balta szviesiai,
Pirstai penki lenkia tiesiai;
Koji tiktai lystelija,
Kaipo vaskas, iszsilėja.

Jos asaba visa smagi,
Tiesi, szvelna, niekur dagio;
Kaip nulietą, apskrituli
Tykiai verpia savo szpulę.

Kad ant kojų bėginėja,
Žemės, rodos, nelytėja —
Teip jų lengva yra pora . . .
Iszsirodo, kaip isz oro.

Tai stebuklas žemės yra;
Priesz ją viskas nyksta, bira.
Visoks gražums lend į urvą,
Matąs savę, kaipo purvą.

Priesz gražybę ant gražybų
Ir szviesybę ant szviesybų
Pasirodo teip-pat menka
Ir be galo daug netenka.

To teisybę pripažino,
Kad ji kita puoszt vadino
Ką vadino? o, tai tavę!
Tavo žiedais puoszti savę.

Brangiais rubais savę dengia,
Tuom parodai, kaip ji brangi;
Szalyj statos dijamento . . .
Buvai dėl jos tu už szventą.

Isz to viso aiskiai rodos —
Nemieruotos esi godos.
Daugal turi, dar negana . . .
Trokszti truput, kas yr' mano.

O asz sakau, busi meili,
Kaipo graži, vaizdi, daili,
Tik tuos dagius, kuriuos dengi . . .
Pasirodyt su jais vengėk.

Pasalomis visus badai
Tuom daugiausiai savę gadai.*)
Kas tik tavę lystelėjo,
Tuojaus kruvins szalinėjo.

Seni, jauni, didi, menki,
Kaip pro asztrią, tankiai lenkia
Ir prie szvelnių, mažų kimba,
Kurios nėkad jų nežnyba

Kad palengvo nusgenėsi,
Tad su džiaugsmu paveizdėsi:
Mylės tavę už kits-kito,
Ir negeisi szlovės kito.

*) gadini.

Dėkavoju už atsiųstą kasdieninę duoną, kurios jau buvo pritrukę; jau nuo nekurio laiko meldžiaus į išdą Vieszpaties mūsų; dabar ant ilgo laiko turėsiu. Dovanok, jog savo drąsumu gal Tavę apsunkinau, reikaluosę budamas; maž ir paskutinį skatiką turėjai ant mano apversti reikalo? Tolesniai, jei kada turėtumi atliekamų (obligacijų), gali be jokio abejojimo, jei butumi neturę, duoti man žinią, be siuntimo piningų, jog galiu tiek ir tiek atlaikyti, o iszpildysiu tą su padėką. Numanau, jog gaspadorystėje viseip atseina; kancziais*) yra ir sunku su skatiku, o ypat, jog vis važinėji, be iszdavimo apseiti negali. Tokiamę atsitikimę paskui galėsi man atsiųsti. Trupulį man pagrumojai už ypatingą gyrimą jo; gal tai nusiduoti minksztamę iszsireiszkimę; bet neturėjau to budo ir gėdėjuos per prisilaižymą naudoties. Tiesa, jog džiaugiaus ir džiaugiuos isz tavo aplankymo, nės matau tamę ne pavirszutinę ceremoniją, bet szirdingą jausmą padėti man; atsitiko, jog ir arti pažįstams ir tikrai mylėtas nei kru-kru neatsakė ant mano raszto; toksai apsėjimas didei liudnina, nės szirdis neteip jieszko naudos, kaip palinksminimo, kuris kalinyje yra vertesnis už didžiausį turtą. Pas mūsų gražus oras; jau rugiai nupjauti ir baigia veszti. Daugiaus raszycziau, tik neturiu vietos. Tegu Dievas jus palaimina ir užlaiko savo mylistoje, per Vieszpatį Jezų Kristų!

Anupras Žemaitis.

P. S. Jei sutiksi, tankiai pas Tavę raszysiu. Bet jei jaustum, jog Tau vodysiu, tai duok žinią man, priimsiu be piktumo, nės nenoriu buti pavietrę.

A.Ž.

Mūsų mokslavietės.

1. **Kulvoje**, tes Jonavą. Neperseniai buvo atsi-baladojęs czionai tarpininkas, suszaukęs kulvieczius-ukininkus ant susirinkimo, vargino nabagėlius per 3 dienas, spirdamas, kad apsiimtu pastatyti Kulvoje iszkalą. Negalėdamas geruoja prikalbėti juos, prie to darbo, pradėjo meluoti, sakydamas, jog kulviecziams nereiksia mokėti ant

*) kartais.

iszkalos, jog valdžia savo kasztu pastatysianti iszkalos namą ir viską apsirupinsinti — nuo kulviečių vien tik to tereikalaujanti, idant jie pasiraszytu, kad nori tos iszkalos. Bet kulviečiai pasirodė tikrais vyrais, o ne visztgalviais. Supratę tarpininko melagystę, atsakę drąsiai: „Kada valdžia savo kasztu statė monopolijos namų tai nereikalavo mūsų praszymo ir pasiraszymo. Jei tatai ir dabar savo kasztu nori statyti iszkalą — tai tegul sau sveika stato. O mums iszkalos nereikia mes jos ir nepraszome.“ Taip tai kulviszkiams drąsiai atrėzus — tarpininkas kaip musę kandęs iszdzulino sau namon ir nuo to laiko apie Kulvos iszkalą nieko negirdėtis. Bravo Kulviszkiiai.

Kulvos Bajorėllis.

2. **Jonavoje.** Nemažas miestelis ant Neries kranto, pilnas žydų, užsiimanczių visokiais darbais: vežiojimu, kupcziavimu, ir įvairiais amatais. Žydas teip-gi laiko savo rankosę parvažą ant Neries ir lupa gana gerus piningus nuo žmonių. Yra ir kitas parvažas rundavas, bet tas apart pacztos ir czinauninkų mažai ką tekeldina per Nerį. Yra czia didei reikalingas tiltas, bet valdžiai tai ne galvoj'. Jei nerupi žmonėms gerai daryti. Ji užsijėmus tik ruskinimu ir platinimu pravoslavijos. Dėl to įrengė czia cerkvinę iszkalą — ir popas, didis misijonorius, isz kailio neriasi, kad tik katalikų vaikų jo iszkaloje butu. Bet, dėku Dievui jonaviečiai katalikai yra truputį iszmintingesni už **kedainiecius**. Supranta jau, kad cerkvinė iszkala — yra tai žabanga katalikams pravoslavijon traukti. Todėl vaikų į tą iszkalą neleidžia, o kurie per kvailystę ir buvo leidę, ketina, kaip girdėjome, atimti. Duok Dieve jiems Dvasę Szventą, kad tai padarytu kuogreicziausiai! *Keturakis.*

3. **Veivėriuosę.** (Senapylės apskr.). Veiverių bažnytkiemis tuomi yra garsingas, jogiai ten randasi mokykla dėl auklėjimo mokytojų pradinėsę žmonių mokyklosę. Toje mokykloje yra tris kursai apart prierengtinių skyrių. Mokinasi tenai daugiausiai vaikai ukininkų, bet rāndasi teip-gi augintiniai ir isz kitokių luomų, kaipo tai sunus vargamistrų, nuo mokytojų ir tt. Visi tiejie mokytiniai yra katalikai iszėmus mažą dalį, prigulinczių prie protestan-

tiszko izspažinimo. Profesoriai minėtos mokyklos veik visi ruskiai, bet izsguldinėjimu katalikams mokytiniams religijos yra kunigasprefektas.

Apie deszimtį metu atgal Veiverių mokyklos prefektu buvo kun. Juodiszius, kuris pagal rando norą izsguldinėjo ten religiją gudiszkoje kalboje, ne lietuviszkai, kaipo butų privalėję buti, nės yra tokis izsduotas rando įstatas, kuris lenkų karalystės gimnazijose ir kitokiose mokyklose daleidžia izsguldinėti religiją prigimtoje kalboje t. y. lenkams-lenkiszka, o lietuviams lietuviszkai. Tapus kun. Juodisziui prabaszczium (keli metai atgal pasimirė Skriaudžiuosė), atėjo į Veiverius už prefektą Kun. A., Szv. Teologijos Magistras, kuris pasiremdamas ant įstato, daleidžianczio izsguldinėti religiją prigimtoje kalboje, norėjo mokyti religiją lietuviszkai, bet mokyklos inspetorius to ne daleido; tuomet kun. A. tamę dalykę nuvyko pas Varszavos mokslo apskriczio kuratorių, bet apturėjęs ir ten neprielankų tamę klausimę atsakymą, veikia garbingas kunigas nuo vietos prefekto atsisakė; vienok už tai tapo rando paskaitytas, kaipo „neblagonadiožnyj“, nės kadą pereituosę metuosę Seinų Vyskupas perstatė taji kunigą ant Konsistorijos Regenso, tai svietiszkoji valdžia jo ne užtvirtino.

Po kun. A. veliaik atsirado tokis kunigas, kuris apsiėmė izsguldinėti Veiverių mokykloje religiją gudiszka, bet tam Dievas nelaimino: vieną kartą isznaktomis įsibaldė pas jį du tosios mokyklos profesoriai, kuriuodu buvo gerai įsigėrę ir dar neatbutinai reikalavo nuo kunigo degtinės; kadą tasai girtiesiems atsakė, tai viens iz prisigėrusių profesorių, žinoma, gudas, rėzė kunigui prefetui į veidą ir sau izšėjo. Po tam atsitikimui, taji profesorių randas perkėlė į Suvalkus už profesorių mergų gimnazijos, o tasai kunigas pats atsisakė nuo prefekturos. Paskui kelis metus Veiveriuosę prefekto suvis nebuvo, kol randas vėl sau neatrando tokį, kuris apsiėmė izsguldinėti religiją gudiszka. Bet tasai prefektas buvo žmogus be jokio rintumo, todėl neužilgo gavo dimisiją. Nuo to laiko dabar antri metai veliaik nėra Veiverių mokykloje kunigo prefekto, nės suligsziol nėviens nenori apsiimti izsguldinėti

religiją gudiszikai, kaip sau nori randas. Gerai butu, kad nė neapsiimtų ir toliaus! Suvalkų gubernijoje virsz Veiverių mokyklos yra teipo-gi dvi **vyrų gimnazijos**: viena Suvalkuosė, o kita Senapylėje (Marijampolyje) ir viena mergų gimnazija Suvalkuosė. Senapilės gimnazijoje, jau bus apie dvidešimtį m., kun. Michnieviczius išguldinėjo religiją gudiszikai, kuomi neabejotinai užsipelnė sau blogą vardą Lietuvos istorijoje. Suvalkų vyrų ir mergų gimnazijoje yra išguldoma katalikams religija lenkiszikai. Paskutiniame laikę buvo ten prefektu kun. Daunoras, kuris pernai apturėjo dimisiją už tai, jogiai užklaustas mergų gimnazijos vienos mokytinės, ar valia katalikėms lydėti ant stacziatikų kapinių mirusį, tamę laikę Suvalkų direkcijos virszininką, atsakė — **nevalia**. Dabar Suvalkų gimnaziosę yra prefektu teipgi lietuvis kun. Merkieviecius, szventas Teologijos Magistras, o buvęs prefektas, kun. Daunoras, yra prabaszczium Lasdijų parapijos. Senapilės ir Suvalkų vyrų gimnazijoje seniaus buvo išguldinėjamas lietuviszkas liežuvis, bet apie 10 metų atgal vietas profesorių lietuvių užėmė rosijiečiai ir nuo suliktol išguldinėjamas lietuviszko liežuvio abiejosę minėtosę gimnaziosę tapo panaiknitas. —

4. Tiesos skelbėjai. Visi Lietuvos tarpininkai apturėjo isz kanceliarijos Vilniaus, Kauno ir Gardenos General-Gubernatoriaus (8 d. liepos mėn.) programą isztyrimo, kokiamę padėjimę yra Lietuvos valsczionis. Sudeikinas įpraszo suteikti žinias, surinktas ir isztirtas per aplankymą valsczių. „Jusų atsakymai turį iszplaukti isz jusų prityrimo ir supratimo žmonių buitės“, sako paslaptinis cirkulioras.

Neskaite atsakymų, kuriuos tarpininkai duos, galime atspėti, jog jie bus neteisingi, visųpirmu, dėlto kad visi mūsų czinauninkai į mūsų krasztą žiuri per maskoliszkus akuliorus, antra kad tarpininkai nelabai vargsta, idant pažintu tikrą mūsų buitę. Isz gilumos Rosijos atvykęs tarpininkas lietuvius temato valsczių kanceliarijosę. Ale musiszikai kitoki yra valscziaus buitė, kitoki namie, kitoki miestelyje szventės dieną. Argi pažįsta nors vienas tarpininkas lietuvio grįezią, arba triobą, jo ukę, jo iszmanymą ir trosz-

kimus, apie kurius kanceliarijosė nevalna kalbėti? Keli-gi isz tarpininkų temoka lietuviszkai, kad galėtu pasiklausyti, ko kunigai moko žmonės bažnycziosė arba ką patis žmonės iszreiszkia per savo laikraszczius. Ne! musų tarpininkai musų nepažįsta ir pažinti nesirupina, dėlto ir jų parodymai neturės rimtumo, bet greicziaus įves kitus į paklydimą. Pajimkime dėl darodymo nors keletą §§ isz tos programos ir atsakymus ant jų. Visųpirmu, stėbetinas daiktas, kad kuone visi tarpininkai atsakė vienaip, nors ne tais pacziais žodžiais. Užklausiantiems tas sutinkantis balsas galės pasirodyti nuodugniniu isztyrimu dalyko; ale mes žinome, jog tasai sutikimas atsakymų iszeina ne isz prityrimų, bet isz . . . susibaudimo terp tavęs. Gavęs užklausimus, lakioja nabagai prie kits-kito, kaip katės su puslėmis, teiraudamies, kaip czia pasakyti, kad butu į tiesą pavedu. Na, ir nusprendžia ką nors, by tik iszsisukti bent szį kartą. § 25 klausia: „Kokiu budu galėtu padidinti gerovę žmonių jusų apylinkės?“ ir reikalauja žinių, parentų ant faktų. Klausimas yra teip platus ir gilus, kad vargu kas ant greitosios paraszys receptą. Tarpininkai ir nesuka galvos: jug tie patis užklaustojai pernai atsiuntė atsakymą ant szio klausimo; platinkite, sakė, maskoliszkas iszkalas, nės tai pamatas žmonių gerovės. Ką-gi daugiaus bereikia? Tarpininkai dabar ir atkartoja, kaip szpuokai, ką buvo iszgirdę: „lietuvų gerovė paszoks, kad kuodaugiausiai įvis terp jų maskoliszkų iszkalų.“ Mums regis, priderėjo atsakyti: kad lietuviai kuolabjausiai apsiszvieš; kad pradės kningosę knisties, jieszkodami iszminties. Maskoliszkos iszkalos, kaip žinome, nepririsza žmogaus prie kningos. Prigimta kalba-tai pirmutinis apasztalas apszvietos. Laisvė spaudos, laisvė mokynimo žmonių tepakels musų gerovę. § 28 užklausia: „kiek katalikai szvenczia szvenczių“? Atsakymę ant to klausimo pasirodo visoje aiksztėje begėdiszka tamsybė, ir pikta valia. Kožnas iszrokuoja ne tas szventes, kurias jo aprubys (uczastok) kur-ne-kur szvenczia, bet apskritai visas szventes isz Kalendoriaus, ir ypatingai primygtinai nurodo ant musų patronų: s. Kazimiero, s. Stanislovo ir k., „kurias lenkomanai-patrijotai-kunigai įvedė ir kas kart daugiaus įveda; pamoksluosę-gi

ant tų szvencejų rupinas įdiegti (wkorenit) dvasią, priesingą Rosijai“. Kas czia? Bene juokai? Kad kas Siberijoje gyvendamas teip raszytu apie Lietuvos dvasiszkiją, dovanotumeme; bet kad czia pat esantis ir ant kunigų peczių savo leteną padėję turintis raszo apie platinimą isz ambonos „dvasios, priesingos Rosijai,“ tai jau perdaug! Visųpirmu katalikų ambona įtaisyta ne politiszkiems klausimams apsvarstyti; antra, kunigas nesuskubs dar pasakyti kokią abejotiną sakinį, kaip tuojaus vietinė policija padirba „politiszką bylą“ ir kunigą baudžia. Tai ant szitokių melagingų atsakų remsys reformatoriai ir dar labiaus persekiuos nekaltus katalikus. § 29 klausia: „kiek yra ir kokių mokslaviečių ir kokiomis priežastimis reikia iszaiszkinti mažą skaitlių, sulygimus su visais gyventojais, mokytinių?“ Parodydami kliutis augimo iszkalų, kalnus verčia ant kunigų ir sako, kol Lietuvoje nebusiās mokymos maskoliszikai priverstinas, kaip dėl vaikelių, teip ir dėl mergelių, tol iszkalos bus nepripildytos vaikais. Priesz mūsų iszkalas, gird, stiprai kariauja, ypatingai paskutiniamę laikę kunigai, kurie nėkiek nesirupindami apie žmonių gerovę per moraliszką įtekmę traukia nuo mokyklų, kaip mergaites, teip ir vaikius. Tamę dalykę kunigai, gird, daug padarė: szendien lietuvis užtektinai pertikrintas, jog ruska iszkala prieszinga doriszkam mokslui ir pacziai katalikų religijai. Tą nuomonę jau suskubo įdiegti žmonės.

Panaszių atsakymų general-gubernatorius jau reikalavo nuo gubernatorių 12 d. gruod. m. 1898 m. už N 34—35. 8 bal. 99 m. už N 2006. Kauno gubernatorius 10 d. geg. m. 99 m. N 6019 pareikalavo nuo tarpininkų atsakymo ant 11 punktų, ant kurių prisitaisę atsakyti, turės suvažiuoti prie gubernatoriaus ir apsakyti apie „buitę ir padėjimą lietuvių.“ Žinoma, katalikystė, o ne obrusenija bus nukaltinga, kad lietuviai nelaimingi ir trokszta geresnės gadynės. Gražiai aprokuos mūsų saužinę, bet szalyje paliks savo darbus.

5. **A. a. Palicijonas Juszkeviczė.** Palangoje, 27 d. spalių mėn. su sziuo svietu atsisveikino vos tik pražydes Dievo tarnas, kun. Pelicijonas Juszkeviczė, kapelionas Palangos Progimnazijos. Turėjo amžiaus 26 metus, o

kunigystės — trecius. A. a. kun. Pelicijonas visuomet buvo gana menkos sveikatos, per liesas, nės naikino jį kronizškas bronchitis. Smertis vienok veikiaus aną pagavò, neg išzmanantįs pažįstami pranaszavo. Ilgai sirgęs, kad jemė taisyties ir už trejeto dienų vylės vėl aplankysias savo mokytinius, staigiai pristigo sylų; dar suvalgė pietus, dar juokavo su savo svecziais, atėjusiais aplankyti, bet už adynos griaudingi varpai jau skelbė, jog mokytiniai-vaikucziai paliko be globėjo ir užtarytojo. Bet ir visa Palanga nustojo tokio dvasiszkojo, kokį neveikiai besulauks.

Kaipo kunigas, a. a. Pelicijonas buvo gilaus tikėjimo, ir Dievas matomai jį szelpė. Kad vieną sykį iszvogė isz jo 1000 rub., kuriuos buvo prijemęs nuo studentėlių ir szejp jau vargo žmonių ant palaikymo, patsai biednas budamas ir atlyginti negalėdamas, su viltimi kreipės prie stebuklingojo s. Antano Kretingoje, ir ką-gi? Vagis piningus atneszė, nors ne visus.

Kaipo mokytojas, buvo labai reikalaujantįs, kad tikėjimo dalykus visi gražiai mokėtu ir permanytu. Bet nebuvo jisai skriaudikas ir persekiotojas ir mes patįs girdėjome, kaip skundės ant kitų mokytojų už tą, kad permažai mokytiniam užraszo.

Bet niekas gal teip nebepriveizdės mokytinių užsilaikymo, kad jau apleidžia mokyklos sienas, kaip kun. Juszkeviczė. Netingėjo jisai pereiti kvaterų, netingėjo tinginius parupinti prie mokymos, netingėjo su iszmintingesniaisiais ir apie szį-tą pasisznekėti: O kas papraszė, kad jo vaiką ypacz priveizėtu, tas galėjo buti pakajingas. Vaikų tėvai nemaž galėtu apie jo gerumą ir lengvą szirdį pasakyti.

Miesczionįs nustojo lenkiamo ir mylimo prieteliaus; apylinkė — svetymylio kaimyno.

Jaunas budamas, a. a. kun. P. J. jau turėjo daug iszminties, kurią parodė geruoju sugyvendamas su savo sandraugais mokytojais-maskoliais, su kuriais retam geram kunigui tepavyksta sugyventi, jei nenori pardavinėti jiems po truputį savo katalikystės.

Todėl Palangiszkiai, kaip mokėjo, teip stengės parodyti savo prisiriszimą prie nabaszniko; Palanga dar nebuvo

macziusi tokios iszkilmės. Isz Liepojaus pribuvo Kurszo Džiakonas, baronas E. Roppas su dum kunigu ir 12 giesmininkų; visi mokytiniai ėjo su žvakėmis; grabas buvo apklotas brangiais vainikais; maskoliai-profesorai su Inspektorium nesžė grabą ir t. t.

Na, ir mes nuo savęs antdedame ant jo kapo maldų vainiką už jo rupesni apie doriszką ir tautiszką vaikų lavinimą, nės reikia pridurti, jog nabaszninkas buvo isz nedaugalio tų bajorų, kurie visą szirdimi buvo palinkę prie Lietuvos ir jos abgynėjų. Raszyti nemėgino; bet szejpau ką galėjo, tą dėl lietuvystės darė, ne vieną paguodė ir padrašino, ne su vienu szirdingai džiaugės, matydamas pakilį lietuviszkos dvasios.

Mirė užsipelnęs nuo Dievo ir nuo žmonių, kuriems tarnavo; turėkime viltį, jog nei Dievas, nei žmonės jo neužmirsz.

Įvairios žinios.

1. **Isz Kurmėlavos** — 16 verstų nuo Kauno, szalip plento. Miestelis menkutis, panaszus į kaimą. Prasta medinė bažnytėlė stovi nuoszaliai už triobų miesczionių. — Ji pirma buvo garsi savo vargonais, kuriems užgrajijus, pasidarydavo ant viszkų, toksai bildėjimas, terszėjimas, braszkėjimas ir czypimas, kad net sunku budavo nepratusiam žmogui laikę miszių bažnycioj' iszbuti. Dabar to jau nebėra; dėku Dievui, turime vargonus žmoniszkus. Tas tik liudna, kad parapijonis kurmėlaviečiai dikičiai yra sulenkėję. Namie daugumas dar tebekalba lietuviszškai, bet miestelyje ar ant szventoriaus lamda, kaip tik gali, lenkiszškai. Klebonas, vietoj' peikti tą žmonių kvailystę, dar daugiau juos kvailina, siekdamasi įvairiais budais patraukti parapijonus, ypacz jaunuomenę, kad lenkiszškai mokytus. Pamokslus, vien lenkiszškai tesako. Lietuviams praszant, Vyskupas buvo paliepęs ir lietuviszškai žmones pamokyti. Bet tas Vyskupo isakymas pasilieka neišzpildytas. Negalėdami rasti teisybės pas savo kleboną, esame

priversti priesz visuomenę apie savo vargus vieszai padejuoti.

Gabris Kurmėlys.

2. **Isz Lapių.** Netoli nuo Kurmėlavos, anapus Neries, ant augszto kranto stovi gana graži murinė Lapių bažnytėlė, neseniai per storonę garbingo kun. Rakauskio padidinta ir papuoszta. Gaila tik, kad toje gražioje bažnytėlėje niekad nesigirdi lietuviszkos kalbos. Lapiecziai visi beveik galutinai sulenkėjo, teip jog ant lietuvių su paniekinimu žiuri, kaip ant kokių — ten „lieviakų“ — patįs-gi savę už lenkus skaito. Tuo tarpu tų „lenkų“ seneliai, kurie dar gyvi liko — gerai lietuviszškai szneka, o pavardės žmonių ir vietų aiszkiai rodo, jog czia ne lenkų, bet grynų lietuvių seniaus gyventa. Teip dabartinis vardas „Lopi“, (kurs lenkiszkoj' kalboj' nieko nereiszkia), paėina nuo lietuviszko vardo **Lapes**, nės senovėj' toje vietoj buvo daug lapių. Teip-pat dabartinė, „Orłowo“ seniau vadinos grynai lietuviszškai „Varlava“ nuo daugybės varlių, ir tt. Tokiu budu kiekvienas mato, jog lenkystė czionai įsiskverbė, kaip žvirblis į kregždės lizdą. Oi, kvailos, kvailos tos kregždės!

Lapinas.

3. **Isz Skarulių.** Ant smiltyno, netoli nuo Neries kranto, ties Janavos miesteliu, stovi nuskurdę Skaruliai. Važiuojant galežinkeliu, matos isz tolo nauja Skarulių varpinczia ir sena, bet gana puiki, murinė bažnyczia. Szaliniamę altoriuje po desznės pusės yra stebuklingas abrozaz Panelės szvencziausios, ant lentos muliavotas. Veidas Motinos Szvencz. didei yra meilus ir patraukias. Žmonės gana biedni — ir gana tamsūs. O kalta tamę daugiausiai užvesta czia nuo senovės lenkystė. Visas parėdkas bažnyczioj' yra lenkiszkas. Lenkiszki pamokslai, lenkiszkos katechizacijos, lenkiszki giedojimai. Tik szįmet laikę atpuskų buvo pasakytas vienas lietuviszkas pamokslas. Didei gaila, jog doras, dievobaimingas Skarulių klebonas nepabando dažniaus lietuviszškai isz ambonos prakalbėti. Klausytojų atsirastu ikvaliai. Nės daugumas skarulieczių supranta lietuviszškai kur kas geriaus, negu lenkiszškai. Turime viltį, jog garbus mūsų klebonas teisingus mūsų reikalavimus supras ir iszpildys.

Narunas.

4. **Isz Kulvos.** — Skarulių pilijos apylinkyje gyvena beveik visi lietuviai. Bet bažnyčioje nuo lenkomanijos laikų užsiliko lenkystė. Metas jau butu mūsų klebonui suprasti, kad nevisi senovės parėdkai yra geri; metas butu pradėti mus mokyti prigimtoj' kalboj', kurią mes daug geriaus suprantam, negu lenkiszka. Mes esam dėkingi kun. klebonui už tai, jog jau pasakė mums du lietuviszku pamokslu. Bet norėtumem', kad ant to viskas nepasibaigtu. Jeigu ponėliams kulviszkiems nepatiko lietuviszki klebono pamokslai — tai ant to nėra ko veizėti. Dievui visos duszios krikszczioniszkos lygiai yra mielos: ar jos bus prastos mužikų duszelės, ar iszlepintos ponų duszios. Na, o jug mūsų mužikiszķų duszelių yra kur kas daugiau, negu poniszķų.

Kulvos mužikėliai.

5. **Isz Jonavos.** Jonavos parakvijoniš neturtingi, bet myli bažnyčią ir ant jos papuoszimo skatiko nesigaili. Klauso teipo-gi pamokslų iszkalbingo savo klebono, kurs, nors menkos sveikatos, vienok dėl dvasiszkos žmonelių naudos netingi kožną szventą dieną net po du pamokslu sakynėti: lenkiszķai ir lietuviszķai. Duok, Dieve, jam sveikata, jog ans ir mūsų vargszų neužmirszta! Verta, kad ir kiti klebonai aplinkiniai imtu isz jo naviszķio paveiksłą.

Keturakis.

6. **Nuo sienos (Nauji žabangai).** Su dideliu troszkimu laukiant mums sugražinimo lietuviszķos spaudos, gudų valdžia kaskartą didesnius stato žabangus prasiplatinimui Lietuvoje apszvietimo. Szitai pereituosę metuosę, kaipo pranesė svetimtautiszķi laikraszcziai, tapo padidintas skaitlius parubežinės gudų sargybos apygardėje Nemuno, o dartinės, kaipo pranesza „Varszavskij Dnievnik,“ ties Eitkunais, Kindervein, Szterken ir t. t. nuo Maskolijos kraszto tapo pastatyti mediniai boksztai, 6 sieknių augszczio, kurie su artimesniaisiais kardonais esą suvesti telefonais; isz tųjū boksztų sargyba, aprupinta su žiuronais, dabos rubežių.

Aiszkus yra dalykas, jogiai padauginimas parubežinės sargybos ir pastatymas minėtų boksztų turi sieķi užkirsti kelią lietuviszķoms kningoms, nės kitokia kontrabanda

eina lygiai visais rubežio krasztais, o vienok tokių žabangu kitur da nėra užstatytų, tiktai ties Lietuvos krasztu. Bet jeigu gudų valdžia mislyja, buk, užvesdama kaskartą didesnį rubežiaus priveizą sustabdysianti gabenimą isz Prusų lietuviszkų kningų, tai labai klysta: per giliai ir per placziai szendien yra isikerėjusi Lietuvoje tautiszka dvasia, idant butu galima ją užtroszkinti, norints smarkiausiais budais. Juo persekiojimas bus didesnis, juo atsispirimas bus stipresnis: spausk vandenį žemyn, tai jis kilis augsztytyn — teip ir czia. Reikia žinoti jogiai lietuviszka dvasia nėra tai kokia lietuvių apszviestunų agitacija, bet yra tai krutėjimas abelnai visų Lietuvos gyventojų, kurie, neturėdami bažnyczioje isz ko pasimelsti, yra priversti nors ir su dideliu kasztu pasirupinti sau reikalingas bent maldai kningas; užtatai ir užvesti boksztai gabenimą kningų anaipol ne sustabdys: jeigu tuomi keliu ne bus galima, tai atras sau kitą, o kningos kaip ėjo, teip ir eis. Vienok jeigu vyresnieji Rosijos valdžia žinotu, kokį sukelia priesz savę nenuokantumą prastų žmonių, nedaleisdama jiems turėti bent maldų kningas, tai seniai jau butu daleidusi gabentis tasias kningas isz Prusų, arba spaudinti savo vieszpatystėje.

7. Isz **Varszavos**. Nuo szių vakacijų Varszavos universiteto rektorium ant vietos buvusio Zengerio, tapo paskirtas Uljanov, profesorius tojo universiteto. Pabaigęs universitetą Maskvoje, Uljanov tapo 6-je Maskvos gimnazijoje profesorium grekiszko liežuvio, potam buvo docentu Maskvos universiteto ant katedros sulyginimo kalbų ir sanskrito. 1888 m. lieka docentu Varszavos universiteto ant katedros sulyginamosios gramatikos liežuvių slavėniskų ir su jomis susigiminiavusių, kurią suliksziol užima. 1889 m. Uljanov už disertaciją po titulu „Szaknis dabartinio laiko senslavėniskuose liežuviuose ir lietuviszkamę“ apturėjo laipsnį magistro „sulyginanczios kalbažinybės,“ o i du metų vėliaus laipsnį daktaro, apgynus disertaciją po titulu „Prasmė szaknių veiksmažodžių lietuviszkai-slavėniskamę liežuvyje.“

Matyt, jogiai dabartiniam Varszavos universiteto rektoriui lietuviszkas liežuvis yra žinomas. Rasi tai isz

jo praėjusią vasarą isžėjo užmanymas įvesti iszguldymą lietuviszko liežuvio Varszavos universitetę, bet dabar tasai klausimas veliaik nutilo. Matom, jogiai visi garsingesniejie kalbininkai pripažįsta didelę vertę lietuviszkom liežuviui, be kurio pagelbos tankiai negali iszrysti painingių filiologiszku klausimų; todėl argi ne privalytu vieszpatystei apie pakėlimą to liežuvio darbuotis, o ne teip nemiela-szirdingai jį slėgti ir stabdyti, kaip dabar darosi?!

8. **Kalbos dalykai.** „St. Peterburgskija Viedomosti“ raszo: „Yra žmonės, kurie kiekvieną svetimo turto didinimos skaito už sumažėjimą savo kieszėnės. Kiekvienas pažįstamam žmogui pasisekimas gyvenimę sukelia juosę asztrų skriaudos jausmą. Jeigū-gi tasai pažįstamas, Dieve apsaugok, yra artimas bicziulis arba giminė, tuomet tiejie stebėtini žmonės lieja tulžį.“

„Panaszų dalyką primena savo iszkreiptoje politikoje musų patrijotai-užlaikėjai (konservatistai) regentis Rosijos skriaudą kiekvienamę gyvenimo apshireiskimę tų sudėtinių gudų vieszpatystės gaivalų, kurie brangina tiesą „garbinti Dievą savoje kalboje“ ir mano, jog sądarbuotis ant naudos bendros tėvynės galima be neatbutino reikalo rėdytis su maskoliszkais rubais. Su putomis ant lupų užsimeta nekurie ant tokių laisvamonių su visokiais iszmislais ir tikromis denunciacijomis rupindamiesi užgesyte tą gyvasti.“

„Be paliovos szuniszikai tycziojas isz kulturiszko darbo Galicijos ukrainiezių, su juokingu atvirumu iszreikszdami savo paniekinimą tautybės, apie kurios interesą buk rupinasi. Vienamę „Svieto“ straipsnelyje randame atkartojimą paprastų užpuolimų ant teip vadinamų ukrajnofilių. Butu laikas, isz szalies pasakius, tąjį sakinį iszmesti. Kaip terpu prancuzų ne gali buti frankofilių, terp lenkų-polionofilių ir t. t. — teippat nėra ir ukrajnofilių, bet esti tiktai ukrajniecziai, žinoma tauta su istoriszkomis ir kulturiszkomis savo tiesomis. Turtingą ir gražų malorusų tautos liežuvių „Sviet“ vadina „juokingu, pramanytu, tvėriamu dėl politikos; kvailių žodžių miszinių, kurio nesupranta liaudė nei Galicijoje, nei musų malorusiszkosę gubernijosę.“ Bet jug, stovint žemai szendieniniam Rosijos apszvietimui,

manrod Kostromos muzikas nieko ne supranta isz įžanginių „Svieto“ straipsnių, o tuomlaik „Sviet“ veiksmai ne nutars isz to isztraukti nuomonę, jog kalba tujų įžanginių straipsnių yra pramanyta palaikė ir paika.“

Jeigu visi Rosijos politikai laikytusi tokios nuomonės, kokią turi „St. Peterb. Vied.“, tai ir lietuviams seniai butu buvę daleista „garbėti Dievą ant saviszkų kningų“ ir lietuviszkoji raszliava butu daugiaus iszsiplėtojusi.

9. **Isz Suvalkų gub.** Administrativiszka Suvalkų gub. valdzia, raszo „Przegląd wszechpolski“ N 9, apturėjusi szioki paslaptinį cirkuliorą. „Policijos Deparmentas 11 d. sausio men. N 30 praneszė pagelbininkui (žandoriu perdėtiniui) Varszavos General-gubernatoriaus, jog tautiszka lietuviszka draugystė, kuri darbuojas terp lietuvių, ypacz Suvalkų ir Kauno gub., pertraukia isz už sienos didelę daugybę lietuviszkų kningų ir laikraszczių, užgintos įtalpos, atspaustu Prusuose, o ypacz Tilžėje. Ant to dalyko buvo atkreipta Prusų valdzios atyda, kuri į Tilžę iszsiuntė politiszkos policijos agentą, kad sergētu lietuviszką spaudą, paskirtą į Maskoliją. Apart to Prusų teisdarystės ministras prisakė visuotiniam Karaliaucziaus prokurorui ir Tilžės prokurorui, kad minėtąjį agentą reikalui atsitikus, szelptu o žmones ir jų parodytus iszdavimus sudytu ir baustu. Prusų valdzia pareikalavo, kad tie prokurorai ir agentas galētu didesniuosiuose atsitikimuose tiesiai susineszti su atsakanczią Maskolijų valdzia. Ant to vokieczių reikalavimo Maskolijų policijos departamentas 17 d. vasario m. už N 39 ir 4 d. kovo m. už N 72 pavietų virszninkams Suvalkų gub. paliepė: Marijampolio, Vladislavovo ir Vilkaviszkių žandarmų perdėtiniams persekioti ir naikinti lietuviszkus iszdavimus, traukiamus kontrabandą isz Prusų apie kurius pranesz Prusų valdzia, arba kitu keliu patirs ir sugaus.“

Mat, kaip virto! Vokiecziai ligsziol nesulaikydavo į Maskoliją gabenamųjų kningų ir laikraszczių, nors jie buvo neprilankus maskoliams. Dabar matyt, susibaudė isz vieno smaugsi mus. Jau vieną sykį buvo bandę iszduoti maskoliams kontrabandneszius; bet tilžieciams pasiprieszinus turėjo paliauti. Dabar vėl laukiame, kad

lietuvų deputatas, p. Smalakis, seimę apskelbtu apie szi valdžios apšėimą ir pareikalautu, kad apsistotu persekiojus. Dabar geras p. Smalakiui laikas parodymui, jog ne veltui jį lietuviai išzsirinko. Gali jis turėti viltį, jog ir kiti liberaliszki deputatai parems jį. Laukiame. *Ignotas.*

10. **Isz Lydakių,** Ukm. p. Nors musų miestelis yra labai atsitraukęs nuo rubežiaus, vienok maskoliai neduoda pakajaus. Priesz Velykas policija (urėdninkas su szimtininkais) krėtė zakristijoną ir trejetą ukininkų, bet terado maldakninges, po keletą kningelių dvasiszkos įtalpos ir po truputį lenkiszų. Nuo vienu atiminėjo, kitiems paliko. Ant s. Lauryno Vydiszkių asesorius apskelbė zakristijonui parėdymą gubernatoriaus, kurs, nors neturėjo prie ko prisikabinti, vienok nubaudė septyniomis dienomis kalinio (prie policijos); praneszta buvo, sako asesorius, jog tu platini lietuviszkas rasztus, tai turi buti tiesa. (?). Pajimtų kningelių nebesugražino, už ką nuskriaustieji žadaš skųsties ministrui. Ir gerai padarys neapsileidė. Tegu visi žino, kaip mus vargina, neduodami spaudos.

Pupa Nemirkusi.

11. **Isz Vėprių,** Ukm. p. Nuėjęs į Vėprius ant s. Onos atlaidų pasidžiaugiau gražiomis stacijomis, iszvedžiotas, kaip Vilniuje, po puszynus netol bažnyczios. Rožanczių ir kitas giesmes žmones giedojo lietuviszakai, bet eidami stacijas pragydo lenkiszakai, nės kningas teturėjo pravadninkai, o kiti tylomisėjo, varnas ganydami, nės vado skaitymų vieni iszgirsti negalėjo, kiti ir iszgirdę nesuprato. Ar-gi jau nėra kam aprupinti juos lietuviszkomis stacijų kningėlėmis, kurios kasztuoja vos tik po keles kapeikas? Kas kalba lenkiszakai, tegul eina savo buryje, o kas lietuviszakai kalba, tas antramę buryje. Jug tokioje ertimoje visi lengviai sutilps. To kraszto kningnesziai kalti, kad aprupindami žmones maldakningėmis, neatnesza kitokių kningelių, o ypacz — laikraszczzių. Reikia sekti pavyzdžiu ano karabelninko, kurs parduodamas maldakningę, vis prideda ir „T. Sargo“ numerį. Kiti, nežina, kartais pasako nereikią; bet kad gauna žinoti, jog maldakningė nebus pigesnė, kad ir neims laikraszczzio, pajema, o perskaitęs apsidžiaugęs; pasmales ir daugiaus papraszo. *Budutis.*

12. **Isz Ukmergės.** Nuo szio pavasario maskoliai pas mus patrako; landžioja visur, kningų jieszkodami. Užveizėtojas antrojo kvartalo 7 d. rugp. m. įpuolė į stanciją J. Knistauto ir be ceremonijų pradėjo rinkti kningas į kruvą, ką padaręs, liepė sargui neszi į jo kanceliariją. Iszmingas p. K. vienok tuojaus protestavojo — iki tol neduosiąs kningų neszties, kol nebus visos suraszytos, idant neprapultu, arba terp jų neatsirastu kokia nebuvusi. Tą iszgirdęs policijantas jemė szokinėti, kaip ant diguldagių atsisėdęs; veizėk, pasijuto užgautas ant szlovės. Na, ale apie policijos szlovę mes gerai žinome ir galėtumeme daug pripasakoti; kada užsimano ką isz vietos iszrukyti, nesigėdžia primesti szio — to. Surisžęs kningas nuneszė į pirmą cenzurą, pas kleboną Raczkauskį, bet tas matyt mazai tepaaiszkino, kad kvartalinis keikdamas grįžo namon, nežinodamas, kas czia de kningos. Suraszė ir užpezėtyjo ne tik lietuviszkas, bet ir maskoliszkas. Na, totai tau! Kad vyresniejie maskoliai dar primoka lietuviams už skaitymą mask. kningų, tai žemesniejie ir jas pradeda atiminėti. Nors pas p. J. K. nerado nieko užginto, vienok po etapu iszvežė isz Ukmergės į savo valszių, kur liepė laukti gubernatoriaus isztarmės už . . . platinimą užgintų kningų, kurių nieks nematė.

Adrėkis.

13. **Isz Sziaulių.** 19 d. rugp. mėn. pasidarė didis žandarų sujudimas, nės važiuojant maszynai į Vilnių vienamę vagonę užklupo ant lietuviszkų kningų, kurias nežinia, kas vežė. Akimis permetę per žmones antsipuolė ant vieno „szvedo“, p. Jono Gadeikio. Nuszvytravę į jo kvaterą, sako, buk radę vieną rasztuką nuo kokio ten vaikelio isz Paszvitinio. Pas jį nulėkę, radę keletą N N „T. Sargo“, už ką įsuodinę abudu į kalinį. Dar pirmiaus czia sėdėjo du: isz Darbėnų Kuprys ir vienas isz Zemalės par. Abudu prasėdėjo po 9. mėn be sudo.

14. **Isz Mosėdžio.** Czia ir-gi kratė Nevoczių sodą: Pr Knistautą, kur radę apie 10 nekaltų kningelių ir Franciszką ir Leoną Gadeikius, kur nieko nerado, tik senas kanticzkas ir lenkiszku gazetų. Viską sujema ir

išsiveža, rodos kožnas popiergalėlis jiems bairus yra. Žemaicziai gudri: jie skaito, bet nekaip vėplos; pas juos ir netikėtai užėję nieko nerado. Vėl-gi pagirtini yra ir už tą, kad iš per didelės baimės neslepia ir nekaltų kningelių, idant parodytu policija kiek anų prisiperka, kiek reikalauja. Jei mes viską slėpsime, tai pradės mislyti, jog lietuviai juokingai mažai tereikalauja kningų ir neduos mums druko.

Kugelis.

P. S. Szitamę № skaitytojėi ras apscziai žinių apie darbavimos maskoliszko rundo apie naikinimą lietuviszkų kningų. Nepakreipėme nieko, nors neverta skaitytojų perdaug bauginti; neužtylėjome, idant parodytumėme ir placziai Lietuvai, kokioje neapykantoje mes esame, ir pacziam rundui, kiek jis turės vargo su mumis, kol neatiduos mūsų literų. Gailu mums tų nukentėjusiųjų; bet ką padarysi! kentėkime; nės savo kancziomis bene perlauszime užkietėjusios maskolių szirdies; ko negalėjo padaryti nėjoki tiesos darodymai, tą padarys mūsų pasiszventimas

Red.

15. **Isz Barbėnų.** Nubausti skundikai. Gerai priežodis sako: Dievas yra kantrus, bet ne marszus. Kožnas savo laikę susilaukia atmokėjimo už savo darbus; teip atsitiko ir su miesczionių starastą Jaszinskiu ir ukininku Gruzbarzdžiu, kuriodu skundė kalvį Petrulį maskoliams, buk tai už platinimą lietuviszkų laikraszczių. Petrusis, keturius mėnesius atsėdėjęs kalinyje sugrįžo (2 bal.) iszleisintas, gyvas ir sveikas. Ale ant jo iszdavėjų pasirodė aiszki Dievo karonė. Jaszinskis tarės iszginisias Petrulį ant visados; kaip-gi nuliudo nabagas, iszvydęs, jog jo judoszystė ant niekų iszėjo, vien tik suterliojusi jo vardą, kaip skaitytojai žinote. Nerimo todėl ir vis gražojó iszbruksias P. į Siberiją. Gegužės mėn. isikriovė į Petrulio kalvę, lojojo, keikė, savo valią atjemė kaž kokius ratus, už ką P. apsiskundė tarpininkui; tas bylą perdavė į teisdarių susirinkimą (Sjezdą), kurs ir pripažino Kazimierą Jaszinskį už nesugebantį pildyti kokią nors tarnystę ir atstatyti ant visados; patalpinti aresztę ant 7 sutkų ir uždėti baismės 7 rub. dėl liudytojų apmokėjimo.

Jasz. tas nusprendimas labai nepatiko; geriaus, sako, butu buvę, kad viskas butu sudegę, neg kad storastystės nustoju! Ant niekų isžėjo ir rinktinių girdymas. Ir tie jie norai išsipildė: užsidegė miestelis ir viskas Jasz. supleszkėjo. Antrasis, Gruzbarzdis, geg. m. teip baisiai persikirto koją, jog ligsziol tebėra ant patalo ir nėra vilties išsisukti nuo kaliekystės. Trecziasis, Ryma, acziu Dievui, išsidangino į Liepuojų; palikęs girtuokliu sėdi sau vien karcziamoje, glostydamas mėlyną savo nosį. Ketvirtasis, urėdninkas Czerezpołozow teip nusibodo tarpininkui savo girtuokliavimu ir paslaptu susižinojimu su vagimis, jog ir tą turėjo prakalinti. Teip visus persekiotojus lietuviszkų rasztų pasiekė ryksztė teisybės. Bus teip ir kitiems: saugokytės, nės judoszystės szaukias atmonijimo.

16. **Vienodumas abrozdu.** Kauno gubernatorius praszo tarpininkus, idant tie pasirupintu įtaisyti visosę vieszosę irėdnėšę abrozdu, tokių szventųjų, kurius garbina lygiai, kaip pravoslauni, teip ir katalikai, nės kur-ne-kur tebėra „lotyniszki kryžiai“. Kur žmonės sutiks, ten turi „batuszka“ paszvesti, o kur nesutiks, tegu sau kunigas szvenczia. Ale namai: iszkalos, selskos, arbatnyczios ir tt. turi buti batuszkų szvencziami. Klausimas kilsta, dėl ko isžėjo toksai parėdymas? Matomai, nepatinka maskoliams, kad visur jemė lietuviai iszjuokti tuos szventus pravoslavijos daiktus, kuriuos per nevalią katalikams kizzo. „Ruski bogai“ pasirodė mažai apasztalais pravoslavijos; anaipol, žemino ją akysę lietuvių. Ir to nori išsisaugoti. Ale, kaip visur, teip ir czia, už dviejų zuikių uodegos. Įvesdami blaivybę, bruka maskolystę; gelbėdami pravoslaviją nuo paniekinimo, nori katalikystę paniekinti. Įvedimas „vienokių“ abrozdu iszvarys isz iszkalų grynai katalikiszkus abrozdu ir kryžius, kurius žmones lengviai galėjo atskirti nuo ne katalikiszkujų, nės jie musiszkujų labai neapkenczia, nors caras ir daleidė kabinti iszkalosę ir valscziuosę. Isz gilios szirdies atsiduksęs tarė vienas karsztas obrusitelius: „sztai ką padaryti daleidimas katalikams statyti savo kryžius szalip pravoslaunų ikonų: dabar ir samojedai, mardva, cziuvasziai

ir kiti stabmeldžiai reikalauja ir stato gret su pravoslavomis ikonomis savo dievaicius!“ Palyginimas stabmeldžių su katalikais yra netikęs, ale tiek to: prie to seniai pripratome. Mums butu nemaža patieka, kad ir mardva su cziuvasziais pradėtu susiprasti ir reikalauti sau lygių su kitais tiesų.

17. **Vienas grįžta.** Prie lietuvio N. užėjo augsztas ir diktas maskolis su labai rudą barzdą ir su visiems pažistamų kailinių maiszeliu prie szono. Koks-gi buvo ukininko nusistėbėjimas, kad ateivis besirokuodamas jemė arsziausiai rugoti ant neteisingumo valdžios. — Beneką, meldemasiš! — tarė gaspadorius. — Kitiems — je: prastai yra; ale jums, maskoliams ko truksta? — Koks czia gerumas! — atsakė rudabarzdis: sztai 1888 m. Orlo gubernijoje apskelbė per selskas, kad norintįs važiuoti į Lietuvą veikiai gaus gerą vietą ir veltui busime nuvežti. Norinczių atsirado daug: valdžia atvežė musų didį burį stacziai prie Kauno gubernatoriaus. Asz, kaipo vaizdus vyras, tariaus tapsias koku spraininku arba mažiausiai asesorium; ir bucz likęs; tik susigriebė, jog asz maž ką temoku, ir padėjo miesto sargu. Prabuvęs 10 metų, nieko neuždirbau: reikia-gi žmogui pragyventi ir iszgerti, ir dar ko nors. Norėjau grįžti namon, bet valdžia ant kelio nebeduoda. Atminiau sau, jog Rosijoje budamas mokėjau szunis romyti; sztai dabar ir nedvesiu badu kelionėje į namus... — Laimingos kelionės, isz kur pribuvai! Gailu, kad negali su savimi pasiimti ir, viso to burio, kurs atgužėjęs mums duoną atėmė ir dar mus smaugia.

18. **Isz Gargždų.** Stai dabartinis rasztininkas, Konstantinovas, seniaus buvo atsiųstas į Lietuvą ant poselelijos“, kaipo nusidėjelis, o czia užjima vietą piszoriaus, bet isz senųjų pripratimų nėkiek neiszsinėrė: sunku ir dabar atrasti didesnį žvėrį, su siauresnę szirdimi žmogų. To žmogaus gyvenimas eina vien smaugiojime žemaiczių; plėszia, kurie turėjo nelaimę pakliuti jam į nagus su reikalais; keikia ir grubijonija tiems, nuo kurių negali imti. Tiesa, jog reikia gyventi. Isz ko-gi užmokėtu tarpininkui 200 rublių kas met, kad kiti pisoriai tik po szimtą temoka?

Senelis.

19. **Isz Finlandijos.** Pirmosę dienosę liepos mėn. susitaręs su mylimu draugu isz Petrapilės, nuvažiavau į Finliandiją apžiūrėtū visoje Europoje garsaus vandenkryčio, Imatros. Žiurint pro vagono langą, Finliandija iszrodo labai liudną: sodžių — nematyti; vienos tik tarpinės balos arba akmenynai, tai krumeliai isz kreivų mažų medžių. Žemė rodos nevaisinga, bet visur matos iszkasti grioviai sukasti tarpai, žodžiu, matyt didžiausią gyventojų storonę, kad ir ta menka žemė iszduotu kuogeriausį vaisių. Ir ką-gi? Finai, arba Suomai ir toje neturtingoje žemėje ne teip biedni, kaip lietuviai, o daug rupestingėsniai apie szvarumą, labjaus myli mokslą, labjaus prisirisę prie savo tėvynės ir kalbos; mokėjo ligsziol tvirtai užsilaikyti priesz maskolius ir tt. Ten pakliuvęs lietuvis susigėsta: Lietuvoje žemė vaisinga; Lietuvoje gražūs kalneliai ir leksztos pakalnės, liemeningos puszys giriose, o vienok ten lietuviui neramu, ten jis pavargęs, nuskurdęs, rodžiai iszbėga svetur prakaitą lieti. Girtuoklystė ir tinginystė tą padarė, o jug ir svetur vargti reikia. Ar-gi ne geriaus teip gražioje tėvynėje?

Imatrą vadinas vieta, kur vanduo krenta isz vieno ežero į kitą upę nuo 10 sieksnių platumo. Vanduo terp dviejų augsztų uolų suspaustas su baisum triukszmu krenta vis žemyn, kaip nuo laiptų per visą vorstą. Krisdamas vanduo isz pažemio iszsimusza ant kelių sieksnių augsztyn, palikdama miglą. Įmestas medis akymirkoje isznyksta. Vieszpatie, Vieszpatie kaip stėbėtinas yra Tavo vardas po visą žemę, kur tokius prajovus sutaikai! Isziurėjęs į tą puikų gaivalą, ilgai svajojau: dėlko tu, Įmatra, ne Lietuvoje esi? Kiek tu czia sukveti keleivių ir visokių mokslinczių! Kiek jie czia suveža turtų isz visokių karalyszcių, o grįždami iszvežioja szlovę tós žemės. Su szirdgylą atsitolinau, palikdamas ant stulpo lietuviszką paraszą: V...s. *Rutų Lapelis.*

20. **Isz Kretingos.** Musų krasztę pereiti rubežių su kontrabandą darosi vis sunkiaus, nės maskoliai labai iszgudrėjo ir paliko aitrūs. Apie Jokubavą per vieną rugpjucio mėn. sujemė 5 kontrabandneszius, o vieną isz jų,

Kazį Szpogį, dar sužeidė. Liudna ta naujina, nės pasimažinus kontrabandneszių, pradėsime trukti kningų. Reikia gudinti jaunuosius, kad jų vietą užjimtų. — Pas mus, kaip ir kitur, yra daug judoszių — iszdavikų, kurie parduoda savo brolius maskoliams. Sargybos oficieriai girias žina, kokie vyrai iszėję į aną pusę, kiek bakių nesz ir kuomet žada grįžti. Czia truputį pasigyrė maskoliai, bet ir teisybės yra dalis: reikia saugoties iszdavikų, nepasakoties, ką ir kuomet mislyja daryti.

Ignotas.

21. **Isz Petrąpylės.** Czia ant katalikų kapų yra puiki murinė bažnyčia, aplink kurią gal vaikszczioti su procesiją. Tokių bažnyčių Petrąpylėje viena tėra; todėl ant Dievo Kuno atlaidų, ant 4 Evangelijų procesijos susirenka neiszpasakyta daugybė žmonių, ne tiktai katalikų, bet ir svetimų tikėjimų, ypatingai gudų, kuriems tos iszkilmės rodos pasilinksminimais — gulianije. Blogiausia, kad tokį supratimą nuo jų ir katalikai perjema. Gudai, atmindami artimus savo nabaszninkus, padaro ant kapų tikrus lėbavimus. Paskirtoje dienoje užpraszo popą ateiti ant kapų ir pasimelsti už numirusius; meldžias ir gudai, bet pasimeldę czia pat iszsijema visokius valgymus ir gėrimus, samovarą ir kanda-geria . . . už duszias brolių, genčių, geradarių. Yra tai senoviszkių „tryznų“ liekanos. Nėkoks iszmingingas žmogus prie jų neprisidės, ale petro-pyliečiai jema tą papeiktiną papratimą. Szįmet 20 d. birželio mėn. kunigai turėjo įpraszyti, kad policija atimintu bent arielką nuo einanczių į bažnyčią.

Policija užraszinėjo, kieno yra atimtas, idant paskui atiduotu iszeinancziam nuo szventoriaus. Ir ką-gi? Pri-krovė buteliais pilną kantorą teip, kad pristavas pripažino, jog katalikai labjaus lėbauja ant kapų, neg gudai. Norint atiminėjo, vienok, kad žmonių ant tų atlaidų pribuvo apie 30000, tai lengva buvo daugumą praleisti; kitiems ir per zomatą suteikė prekėjai degtinės ir alaus. Kurs norėjo, prisisprogo. Lietuviuvi tuom labjaus spaudė szirdį, jog visur jis girdėjo lietuviszkią ir lietuviszkią kalbą. O, kaip ji butu maloni, kad ne už butelio! — Nuoszaliais gavome girdėti, jog popai padavė į Synodą perstatymą, jog rudeni-

nės (spalių m.) Rožancziaus maldos ir kasdienini katalikų susirinkimai turi politišką charakterių. Synodas apraszyti tą dalyką papraszes Kurczewski, žmogų pikto budo ir doriskai nupuolusi, kurs metes kunigyste, prijemė pravoslaviją ir apsivedė su pravoslauną. Žiūrėsime, ką primeluos.

Rutų Lapelis.

XIV. Seimas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje.

Waterbury yra neperdidelis Connecticut'o miestas, turis apie 40 tukstanczių gyventojų. Iszsiplėtęs po klonį terp žemų nusziurusių kalnų, daro jisai nelabai malonų įspudį, nors, po teisybei, už pikta to jam paskaityt negalima, nės Amerikoje apskritai, o Naujoje Anglijoje ypatingai, mažai gražių miestų.

Czia tai 3, 4 ir 5 d. spalnio atsiliko keturioliktas seimas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje. Delegatų suvažiavo netoli 40. Prezidentu seimo buvo p. V. Chmieliauckas, sekretoriais kun. A. Milukas p. J. Pruselaitis, bet sziam ant rytojaus atsisakius, likosi iszrinktas kun. J. Sutkaitis.

Svarbesni nutarimai seimo yra szitie:

1. parupinti iki kitam seimui lietuviszką tautiszką vėliavą (įneszimas dr. Vytauto isz Bostono); tam reikalui kiekvienas Susivienijimo sąnarys turi užmokėti 5 centus extra; vėliava kasztuos apie 200 dol.;

2. padirbinti atskirus ženklelius moterims;

3. panaikinti dabar esantį antrą skyrių (300 dol. posmertinės su 4 dol. metinės mokesties), įvedant ant jo vietos naują skyrių (600 dol. posmertinės su 10 dol. metinės mokesties);

4. pripažinti už pagarbės sąnarį kiekvieną, kurs iszsimokės vienu sykiu ant reikalų Susivienijimo 10 dol. (ligsziol skaitėsi už pagarbės sąnarį kiekvienas užsimokėjęs 50 c. už „Tėvynę“);

5. Susivienijimo organę „Tėvynę“ nuo naujų metų padaryti nedėliniu laikraszcziu; jos iszleidimui paskirta

1000 dol. ant metų; kiekvienas sąnarys dabar mokės už organą 1 dol. vietoje 50 c., kaip buvo ligšiol;

6. paaukauti ant Paryžiaus parodos 100 dol.;

7. paaukauti ant kun. A. Burbos paminklo 100 dol.;

8. kun. J. Zilinskui už jo nuopelnus Susivienijimui padirbinti auksinį medalį už 50 dol.

Naujais Susivienijimo virszininkais likosi szitie: prezidentas — kun. A. Kaupas izs Scranton Pa.; sekretorius — T. Astramskas izs Minersville Pa.; kasierius — K. Radzeviczius izs Shenandoah Pa.; vice-prezidentas — V. Chmieliauckas izs Shenandoah Pa.; kontrolierius — kun. J. Zilinskas izs Plymouth Pa.; kningius — kun. J. Sutkaitis izs Pittsburg Pa.; apiekunai kasos — T. Pauksztys izs Pittston Pa. ir V. Stagaras izs Shenandoah Pa.

Seimas suteikė progą vietiniams lietuviams iszkelti tikrą lietuviszką szventę. Beveik visu lietuvių namai buvo papuoszti lietuviszkomis ir amerikiszkomis vėliavomis. Pirmą vakarą atsiliko po vyriausias miesto gatves iszkilminga. paroda, kurioje ėmė dalyvumą apart vietinių draugyszių teip-gi draugystės izs aplinkinių miestų: Nagautuck, Union City, New Britain ir k. Paroda, kuri atsiliko su raudonomis szviesomis, fejerverkais ir penkais chorais muzikos, sujudino visą Waterburį; ypatingai patiko simboliszkas perstatymas Lietuvos po maskoliszku jungu: mergaitė baltuosę rubuosę, su surakintomis rankomis, o užpakalyje jos du maskoliszku kareiviu, su sukryeziavotomis szobliomis ant jos galvos. Po parodai buvo prakalbos salėje Harmonia (toje paczioje, kur atsiliko seimas). Nors už įleidimą reikėjo mokiti 10 c., vienok susirinko tiek svieto, kad visi į salę negalėjo sutilpti. Ypatingai patiko kalba kun. Zilinsko ir žmonės noriai sumetė 9 dol. 30 c. ant Paryžiaus parodos, kad jis daugiau ką jiems pakalbėtu.

Antrą vakarą vienamę izs puikiausių miesto teatru „Poli's Theatre“ likosi atgrajytą Asnyk'o tragedija „Keistutis“. Buvo tai puikiausias lietuviszkas perstatymas, kokį tik kada macziau. Aktoriai grajyjo savo roles teip sumaniai, kad jiems galėjo pavydėti nevienas profesijonaliszkas

aktorius. Ant ypatingo pagyrimo užsipelnė: p. M. Raciūtė (Aldona) p. Inca (Keistutis), p. M. Pėža (Vaidyla) ir p. J. Pruselaitis (Konradas). Žmonių vienok ant perstatymo susirinko nedaug, man rodosi, dėlto, kad prekės buvo per augštos; tiesa, pigiai leisti buvo negalima, nės pati salia kasztavo 100 dol., neskaitant frizijierių ir rubų, kurių daug reikėjo pertraukt net isz Nev Jorko.

Didelis balius czetvergo vakare užbaigė seimą. Kitais metais seimas bus Elizabeth'ė, N. J. *Delegatas.*

Mūsų rasztai.

„Vaidelytė“, dvinedėlinis tautiszkas laikrasztis, iszleidžiamas po vieną laksztą p. p. Vytauto ir Montvilos Skotijos (Anglijoje) miestę Glasgow'ę. Kasztuoja ant metų: 6/—; užmargeje: 8/—. Raszant reikia padėti tokį adresą: „Vaidelytė“ **29 Kelwinside Avenue Maryhill, Glasgow.** Isz Rosijos raszant, nereikia minavoti laikraszcio vardo, bet jo vietoje padėti: **John V. Montvila.**

Su džiaugsmu sveikiname naują lietuviszką laikrasztėlį, „Vaidelystę“, kurio pirmoji pasirodė 25 d. rupjuczio mėn. szių 1899 m. Pirmosios keturios, daejusios lig mūsų, padarė labai malonų įspudį, kaip geru savo numanymu tikslo, teip ir rėdymo budu. „Matydami visur lietuvius bebrudzanczius ir besibudinanczius isz teip ilgo tautiszko snuduriavimo... o tik pas mumis Didėjėj Britanijoje dar po senovei saldžiai bekrankianczius, pasiriszame pradėti juos ir czia. Dėliai to mierio leidžiame į svieta mūsų isz pradžių nors mažytę „Vaidelytę, kuri lygiai kaip ir anos senosios Lietuvos vaidelytė kurstys lietuvių szirdysę ugnį meilės tėvynės ir nuolat dabodama savo aukurą neduos niekados jai užgesti“. Teip apsiskelbia redaktorai, pridurdami dar, jog nepriims į savo laikrasztį polemikų ne dėl principų, bet dėl asabiszkų neapykantų. Kalba yra graži, vietomis labai graži. Žinelės patiekiamos tokios, kad isztikro gali pažadinti apsnudelius, vis-gi nesukeldamos priesz savę neapykantos peikiamųjų. Straipsnis „Isz visur“, Lapienės pripildžiamas. atsižymi lengvu jumoriszku pasakojimu.

„Pasikalbėjimai su broliais lietuviais, ypacz-gi Skotijoje gyvenancziais“, labai iszmingai paremti ir vieną dvasią perjimi — pakelti lietuvius jų paczių nuomonėje, idant nebesigédetu savo vardo ir nebevalkstytus svetimais rubais, „Isz giltinės nasrų“ Gyvaslikusio ir „Iszvyta“ Vytauto — puikus vaizdeliai. Su Vytautu mūsų skaitytojai pasipasžįstate. Tai literatas — per visą pilvą. Gailimės, nustoję tokio sandarbininko, nors „Vaidelytei“ neužvydžiame: visur reikia gerų gerai sėklai sėti. Lai Dievas laimina geros valios užmanytojus! Ar Anglijoje, ar Prusuose, ar Amerikoje užgims lietuviszka mislis, visos ilgainiui subėgs į viena tautiszka išdą.

Atsakymai.

P. Skietmedžiui isz Atžalinų. Tokioms „dainoms“, kaip Jusų ne tiktai žmoniszkamę laikrasztyje, bet ir kiaulių gurbę nėra vietos. Nejaugi jusų kraszto jaunimas teip pasmirdo, kad dręsi „praszyti labai pakarniai, kad nebrokytumem szitos dainelės ir isz mylistos pažėlavotumem vargo“?? Mėszlus krecziame į dirvą, ne į gerų žmonių ausis.

P. Biszkiui. Ką pyksi, kad teisingai kalbi: korespondencija apie kiausienę pakliuvo į mūsų laikrasztį per tikrą kvailystę. Perpraszome skaitytojus, kurie jau gavo skaityti; kituose exemplioruose bus užtepta. Baisu ir mums patiems! Vylimės, kad lietuviszka visuomenė už tą vieną neapsižvalgymą nedarys mūsų kaltininkais demoralizacijos, nės daugiau „Sargę“ nieko pavedaus nerasi, nuo pat pradžios jo gyvenimo. Užmirszkite: kas yra apsaugotas nuo apsirikimų, kad gauna daug popierių iszspitrinėti?

P. Digilėliui. (pirmiaus — Sziaudų Bajoras). Du lapeliu su sakmėmis ir dainomis apturėjome. Labai puikios: bus sunaudotos. Už linkėjimus ir padrašinimą teužmoka Jums Visagalis! „Dagilėlis“ — poetiszka slapyvardė; tik pasiteirauk, begne buvo „Auszroje“ paraszo: „Dagilis.“

P. Mažagėtui. „Tautiszkas Lietuvių gymnas“ dėl mūsų yra persilpnas: nespaudinsime. Pasznekėsis apie „Tautiszka dainą“ tilps į „Zinyczią.“

P. Jonaieziui. Gera Jusų nuosavė kalba darosi nebeaiszki, kad jemat' vergiszkai versti isz svetimų kalbų. Reikia laisviai persakyti svetimas mislis, o ne žodis į žodį, jei dalykai mažesnės vertybės. Acziu už darbsztumą! tik susimildamas raszyk ant didesnio popieriaus ir aiszkiaus, kad galėtu įspitėti.

P. Plūksnai. Viskas atėjo, bet netilps, kad jau apie tą buvo.

P. Žiogui. Malonu mums girdėti „apsiszvietimą isz visu pusų;“ tegu-gi ir mes pasinaudojam. Korespondencija tūlps, bet eilės grįžta atgal: poeta Tamsta nei esi, nei busi, tai paliauk poezijas raszes.

P. Rimszai. Lietuviszkai yra „Liekarsta ant baimės smerczio.“ Papraszes atsiusti isz Tilžės, tai paregėsi, ar yra tai vertimas „Mixtur gegen Todesangst“ Albano Stolco, ar ne.

P. Mortai Saunaitei, Rokaiten p. Neukirch. Apie Tamstą mes gerai žinome ir szloviname. Su szirdgyla turime prisipažinti, jog negalėjome Jums naudingais buti. Sargaszas grįžta. Ką turėsime, į Amerikos Komitetą prista-tysime. Visokis rinkimas reikalauja ne dviejų mėnesių, bet kokių metų, kad pavykti szį-tą iszsznipinėti. Dėl „parodos,“ kuri turi grynai moksliszką charakterių, Literariszka Tilžės Draugija neatsakys paskolinti savo rinkmenę: butu tai barbarystė. Daugiaus nēr kaip susiglobti.

Apgarsinimas.

Užmokant po 10 feningių (ne kapeikų, kaip N. 10 pasakyta) gal atskirai gauti sekanczius „Tėvynės Sargo“ NN., prie kurių yra stori priedai:

N. 7 ir 8 su „Suvartojimas vandenų ant auginimo žuvių ir vėzių“, par. Szernas.

N. 9 su dideliu „Kalendorium 1900 metams“.

N. 10 su „Keidoszių Onutė“, par. Savasis.

N. 11 su „Biczių Kningelė“, par. Szatrijos Ragana.

Praneszame, jog **reikalavimui** senesniųjų szių metinių NN. **nebegalime užganėdinti**, nės daugumas (1, 2, 3, 5) jau iszsemi.

Ant dalyku Paryžiaus Parodos paaukavo

3 ypatos — 15 rs.

1 ypata 10 rs.

Pažadėti tam dalykui 300 frankų per mūsų Redakciją neabejotinai iplauks.

I iszeisiantį nuo Naujų Metų kvartalinį laikrasztį dėl mokytesniųjų:

✎ Žinycia ✎

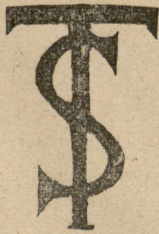
prijemam **visokius** trumpus ir ilgus rasztus; lygiai ir aukas ant iszdavimo. Mokyti lietuviai, jei norite turėti didelį ir svarbų laikrasztį, aprupinkite svariais rasztais ir literatizkomis informacijomis.

N. 10 pažadėtojo priedo sutaisyti nesuskubome, nors ir su iszleidimu szio N. biszkį nusitėsėme. Pridėsime prie N. 12.

Atsakąs rėdaktorius **J. Lapinas, Tilžėje**; prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir piningus; pas jį teipo-gi laikraszczio krautuvė. Antraszas: **Herrn J. Lapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje.

Biczių Kningelė.

Parasžė *Sxatrijos Ragana.*

Pratarmė.

Senovėje mūsų tauta garsinga buvo savo medumi. Iš visokių gėrimų visų skaniausis ir geriausias buvo Kauno medus. Garsus jis buvo ne tik Lietuvoje ir Lenkijoje, bet ir toliaus kitos Europos szalyse. Idant užtektu medaus tokiam dideliame reikalavimui turėjo lietuviai daug laikyti biczių. Isztikro, miszkai, kuriais senovėje buvo apaugusi didesnioji dalis mūsų žemės, buvo pilni aulių. Tie auliai, žinoma, buvo stuobrini, nės kitoniszku tada dar nepažino; bet ir iš tų Lietuviai turėjo daug naudos. Todėl ir valdžia rupinos, idant ta Lietuvių ukės szaka [neisznyktu, bet vis augszcziaus pasikeltu. Iszdavinėjo ji ypatingus statutus apie bites.

Statutai tie buvo labai asztrūs. Už pavogimą medaus arba biczių koronė budavo daug didesnė, neg už pavogimą kito ko-nors. Prie to sąlygos anamę laikę buvo daug geresnės bitininkystei, neg dabar. Miskai saugojo nuo vėjų ir szalczių, o kartu su placziomis pievomis davė daugybę žiedų bitėms medui rinkti. Dabar-gi miszkų ir pievų mažai; iszarė jas ir apsejo javais, o tie mažai medaus teduoda. Dabar, norint turėti naudą iš biczių, reikia mokėti su jomis apseiti. Žinant gerai apie bites ir jų gyvenimą, galima ir dabar isztraukti isz jų puikų graszį. Bitelės nereikalauja nei ganyklos, nei grūdų, kaip kiti gyvuoliai; nekasztuoja jos nieko, o kiek mums naudos atnesza! Isz pradžios, teisybė, reikia piningų auliui, bet iszmintingai gaspadoraujant, piningai tie per vienus metus sugriž su geru procentu.

Kas žada laikyti daugiau aulių, nėkados tegu nenori isz sykio turėti daug, t. v. tegu nedirba perdaug spieczių ir neatema nuo biczių paskutinio medaus. Dirbant daug spieczių, bus jie silpni ir maži ir daugiau kasztuos, nėg galės atneszti naudos. Teip-pat jei gailėsimės palikti ganėtinai medaus ant žiemos, bitės iszmirs arba bus silpnos ir nesunesz ant ateinančių metų daug medaus.

Toliaus nepatariu pradėti isz karto nuo daugalio: geriau yra isz kelių aulių pamažu platintai savo bitinyczią. Tada ar tai puviniui ar kitai kokiai nelaimėi užpuolus, netiek bus pragaisczio.

Bitininkas turi pasirupinti, idant jo bitiny-
czioje butu vienodi auliai, t. y. jei turės spel-
czinius, arba rominius, kad visi jie butu lygūs;
teip kiekvienas spelczius (romas) prie kiekvieno
aulio pritiktų. Yra tai labai svarbus daiktas,
nės, kaip pamatysite išz tos kningikės, reikia
vis mainyti romiukus, ar tai dirbant spieczius,
ar stiprinant silpnas biteles ir tt.

Bet, nelaimė, pas mus bitininkystė labai
žemai testovi. Teisybė, daug yra auginamų
biczių; kiekvienamę maž - ne - gyvenimę atrasi
keletą aulių, bet ir tie auliai, ir visa gaspadorystė
juosę eina tokiu budu, kaip ir ėjo Gedimino
laikuosę. priesz 5 - 6 szimtmeczius. Niekas ant
svieto nestovi ant vietos. Kiekvienas mokslas,
kiekviena ukės dalis eina pirmyn. Juo toliaus,
juo daugiau žmonės datiria, juo daugiau žino.
Teip-pat ir su bitininkystę. Kiekvienas išzmin-
tingas žmogus supras, jog stuobrių negal suly-
ginti su spelcziniais (rominiais) auliais.

Rominį aulį padirbti nesunku. Žiemos laikę
kiekvienas ukininkas pats lengviai jį sustatys,
mokėdamas sziek-tiek apseiti su ablium. Bet
spelczinis aulys, paliktas pats sau, kaip stuobrys,
neduos naudos: reikia mokėti su juomi apseiti.
O išzmokti gal labai lengviai; reikia tik per-
skaityti kokią gerą kningą apie bites atydžiai,
o po vieny, antrų metų gal tapti geru bitininku.
Galime jimti pavyzdį nuo mūsų kaimynų lenkų:
jie pakėlė augsztai bitininkystę; visur romini
auliai, visur gaspadorauja, išzmanydami savo

darbą. Pas mus-gi to nėra, ir nedyvai: lenkai turi kningų apie bites szimtais, o mes nelaimingi tik kada-ne-kada kalendoriuje trumpą straipsnelį galime atrasti. Isz kur-gi iszmokti?

Tai-gi asz surinkusi menkas savo spēkas, parasziau savo patarmes ir užtēmijimus dėl pasinaudojimo visiems bitelių mylėtojams. Užsi-jeminėju su bitelėmis jau keletą metų ir maž-ne-visa, ką czia parasziau, pati dirbau ir datyriau.

Visiems broliams bitininkams, kurie tą kningelę skaitys ir pagal jos apseis su bitimis, linkiu pasivedimo ir medaus daugybės!

Sziauliuosę 1899.

Dalis pirma.

I. Apie bites.

1. Motyna.

Spieczium vadiname buri biczių su motyną arba bitinu, ir tranais. Motyną lengva gal išskirti tarp kitų biczių: yra ji didesnė, ilgesnė, sparnelius turi striukesnius, o pasturgali geltonesni. Visas jos darbas yra dėti kiauszelius; kito ji nieko aulyje nedirba, net valgyti pati nemoka, o bitės ją szeria. Kaip ir kitos bitės, turi ji gylį galę pilvelio, bet žmogui nėkados nekanda, o turi jį dėlto, idant galētu atsiginti nuo kitų motynų.

Motyna deda kiauszelius ar bitėms, ar tranams iszsiperėti, pagal savo norą. Dėdama kiauszelius, isz kurių turi iszeiti bitė — darbininkė, arba motyna, suleidžia juos motyna su sėklomis trano, kurias turi puselėj' galę pilvelio, ir toki kiauszelį deda ji į mažą korio akele, vadinamą biczių akele; dėdama-gi kiauszelį, isz kurio iszeis tranas, ne suleidžia jo su trano sėklomis, ir deda jį didesnėje, t. y. tranų akelėj'.

Kadą bitės nori sau iszperėti jauną motyną (o atsitinka tai, kadą jos nori spiesti) siuva jos szalysę korių dideles akeles, į kurias motyna deda kiauszelius, suleistus su sėklomis trano. Isz kiauszelio po trijų dienų iszeina kirmėlė; bitės peni ją pienu, t. y. medum ir žiedų dulkėmis, pervirintoms savo pilveliuose, ir didina akele, idant kirmelė augdama, turētu gana vietos. Dėlto tokias motynų akeles labai lengva yra išskirti, nės yra jos ilgos ir užlenktos žemyn. Po asztuonių dienų nuo padėjimo kiauszio bitės uždengia vaszku akele ir peras guli ten dar 8 dienas; ant 17 dienos nuo sudėjimo kiauszelio persiverczia į bitę, ir iszgriaužus dangeziuką, iszeina isz akelės.

Bitės gali iszperėti motyną isz kiekvieno bitės, t. y. apvaisinto kiauszelio tokiu budu: iszrinktam kiausziui didina

jos akele, paskui perą pena teip, kaip perą motynos. Jei bitėms atimsi motyną, o aulyje nėra biczių kiauszelių, iszrenka jos perą 2 ar 3 dienu, ir teip-pat jį augina. Juo senesni perą iszrenka bitės motynai, tuo ta motyna bus mažesnė ir mažiaus kiauszių dedanti.

Po iszperėjimo motyna pasilieka aulyje 6 dienas; ant 7-tos iszlekia dėl susitikimo su tranu ir apsisvaisinimo. Iszlekia ji pusdieniuos, kada oras yra už vis sziltesnis. Apsivaisinimas daros ant oro; sėklas trano pereina į sėklų puslele motynos, kuris yra galę jos pilvelio, tranas tuojau baigia gyvenimą, o motyna grįžta į aulį, kaipo **motyna vaisinga**. Tranas gali buti ir ne isz to paczio aulio, kaip motyna.

Tas apsisvaisinimas užtenka motynai ant viso amžiaus, daugiau jau ji nebiszlekia, negut spiedama. Jei motyna pirmoj' dienoj' ne susitiks su tranu, iszlekia ji kiekviena gražią ir sziltą diena per 3 nedėles; jei per tą laiką su tranu ne susiejo, daugiau nebiszlekia ir deda neapvaisintus kiauszelius, isz kurių tranai teiszeina. Prie to deda ji tuos kiauszius į mažas biczių akeles ir dėlto perai teiszrodo nelygūs, teip vadinami perai kuproti. — Tokią motyną vadiname **nevaisinga** arba **bergždžia**.

Jei motyna apsisvaisino, tai po 4 dienu nuo apsisvaisinimo pradeda ji dėti kiauszelius. Pirmuose metuose tankiausiai deda tiktai biczių kiauszelius. Gera jauna motyna ne praleidžia akeliu, bet deda kiauszius viena prie kito. Yra ji labai vaisinga, nės gali ant dienos po 2000 kiauszių sudėti. Už vis daugiau deda vasaros laikę; nuo rugsėjo mėnesio parstoja ir pradeda vėl dėti kovo mėnesyje, o kartais ir paskiau pagal sziltumą oro.

Motyna gyvena 5 metus, bet vaisiui gera ji yra tikt per 2, 3 metus; paskui pradeda dėti daugiau tranų kiauszius, o ant galo jau kitoniszku suvisu nebdeda.

Kožnamę aulyje viena tikt tegali buti motyna. Bet kartais atsitinka, jog yra jų kelios. Yra tai tada, jei bitėms žadant spiesti, jauną motyną iszperėjo, o sena dar ne iszėjo. Tokiu budu tikt gali buti kelios motynos vienamę aulyje, ir tat ne ilgą laiką.

2. **Tranas.**

Tranas, arba patinėlis biczių, yra daug didesnis už bitę darbininę. Augina jį bitės teip: isz neapvaisinto kiauszelio

po trijų dienų iszeina peras, kuri bitės per 7 dienas peni; paskui užsiuva jį akelėj', o po 24 dienų nuo sudėjimo kiauszio, iszeina tranas.

Tranas neturi gylio, nei trubelės dėl rinkimo medaus; bitės peni jį. Yra jis dėlto, idant galētu apvaisinti motyną. Tranai nedaboja savo aulio, bet lakioja po visus, už vis daugiau po tuos, kuriuose yra jaunos neapvaisintos motynos.

Bitės augina tranus pavasaryje ir laiko juos per visą vasarą; rudenį, kad jau motynos apvaisintos ir tranų nereikia, iszgena juos isz aulių ir papiauna. Tokiu budu žiemos laikę aulyje tranų nebėra.

3. Darbininkė bitė.

Bitė darbininkė iszeina isz apvaisinto kiauszelio, sudėto į mažą biczių akelę. Isz kiauszio po 3 dienų iszeina peras, kuri po 5 dienų bitės uždengia vaszku, o po 21 dienos nuo sudėjimo kiauszelio, bitė iszeina isz akelės. Bitės darbininkės yra tat patelės, ne suvisu iszaugusios, isz tos priežasties, jog auga mažosė akelėsė ir yra penimos prascziau, nekaip perai motynos. Dėlto bitės negali apvaisinti, nei dėti apvaisintų kiauszelių.

Neapvaisintus, t. y. tranų kiauszelius, gali jos dėti, bet jemas to darbo tikt tada, kad aulyje nėra nei motynos nei neuždengto pero, isz kurio galētu sau iszauginti motyną. Tada bitės paskiria vieną bitę, (o kartais ir kelias) peni ją geriaus, ir ta deda kiauszelius. Žinoma, isz tu kiauszelių iszeina tikt tranai: prie to tokia bitė deda kiauszius ne į tranų, bet į biczių akeles, ne dailiai, praleisdama akeles, kartais po kelius į vieną akelę. Tokią bitę vadiname **tarų bitę**.

Bitės galę pasturgalio turi gylį: gyls tas yra suvienytas su viduriais ir turi mažus asztrius kobinėlius; bitė gildama, įkiswa gylį giliai, bet paskui tie kobinėliai neleidžia jai gylio isztraukti; norėdama iszliusuoti gylį, bitė isztraukia savo vidurius ir mirszta.

Jauna, ką tikt iszperėta bitė iszrodo kaip sidabrinė, nės plaukai, kuriais kiekviena bitė yra apaugusi, dar neiszsitrynė nuo landžiojimo po žiedus ir korius. Sėdžia ji ant korio, isz kurio iszėjo, yra labai lėta nekanda. Per 3 dienas po iszperėjimo nedirba ji nėko, paskui jemas darbo aulyje: szildo ir peni perus, valo aulį, szeria motyną. Ant 7-tos dienas iszlekia

dėl pažinimo vietos savo aulio; išlekia taip per kelias dienas, idant galētu gerai atminti vietą aulio, nės pakliuvus į svetimą, taptu papiauta. Ant 14 dienos po išperėjimo pradeda ir tiktai rinkti medų.

Abelnai, darbas pas biczių taip yra padalytas, jog senosios darbuojas laukę, t. y. nesz' medų, o jaunosios aulyje.

Kirmėlės biczių ar tranų vadiname **perais**. Jaunesni vadinas **neuždengti perai**, o senesni, užsiuti vaszko dang-cziukais — **uždengti perai**. Perus neuždengtus bitės turi penėti ir szildyti, kaip viszta kiauszius, norėdama vaikus išperėti. Bitės gali išzdirbti daug szilimos. Žiemos laikę yra pas jas szilimos 20° Reaum.

Toliaus prie darbo aulyje priguli užlaikymas jo szvariai ir vėžlybai. Bitės mėgsta labai vėžlybumą: kiekvieną sziaudėlį pagalėlį ir kitas szaszlavas tuojau iszmeta isz aulio. Jei oras aulyje sunkus ir perdaug sziltas, burelis biczių atsistojus prie lakio, tankiai judina sparneliais ir tokiu budu atnaujina orą. Kožnamę geramę aulyje prie lakio stovi kelios bitės dieną ir naktį kaipo **sargai**; daboja jos, kad koks neprietelius vabalas, ar svetima bitė ne įlįstu. Bitės silpnos, be motynos, sargų nelaiko.

Biczių gyvenimas yra labai trumpas: 4—5 nedėles: tikt tos, kurias išperėjo rudenį, gyvena per visą žiemą ir mirszta pavasaryje. Daug labai prapuola jų kiekvieną dieną vasaros laikę. Gaudo jas visokie paukszčiai ir vabalai; tankiai be esant laukę užaina audra, lietus, nės nors junczia jos permainą oro ir skubia namon, ne visados tegali paspėti. Nuo neperstojamo darbo laužo sau sparnelius ir tankiai apsunkintos medum, negali parlėkti ir mirszta kelyje.

Bitės pažįsta padėjimą ant 2—3 viorstų aplinku: dėlto aulio vasaros laikę perkelti negal, nės visados pagriž jos ant senos vietos; už 3 viorstų aulį visuomet galima yra perstatyti. Pažįsta jos teipo-gi gerai savo motyną ir seseris isz to paczio aulio; kiekvieną svetimą bitę, įpuolusią į aulį, bitės pažinusios tuojau papiauna: tiktai jei svetima bitė atlekia su medum prijema ją ir nieko nedaro. Už vis daugiau, kurios turi motyną vaisingą, nekenczia biczių su nevaisingą motyną arba tokių, kur suvis motynos neturi.

Bitės labai myli perus: gali joms įdėti į aulį svetimus perus, jos vis-tiek, prijema juos, peni ir szildo. Jei kartais spiečiuui ne labai tetinka aulys ir ketina isz jo iszlėkti, užtenka įdėti ten szmocziuką korio su perais, o bitės jau aulio nebeapleis.

Vienok atsitinka, jog bitės paczios iszmeta savo perus: ant pav. tranų perus iszmeta jos rudenį, kad jau tranų joms neb-reikia, o biczių perus tikt tadą, kad neturi ką valgyti, tankiau-siai pavasaryje, jei nuo žiemos medaus nebliko.

Bitės, norėdamos atsiginti kanda skaudžiai. Laukę tolie nuo aulio, nedaro jos nieko, bet prie aulio, ypaciai, kadą kas szaukia, judina aulį, atsigina nuo jų mastoguodamas rankomis, yra jos labai piktos. Nevisados piktumas jų yra vienodas: vasaros laikę, pusdienyje, yra jos užvis geresnės; rudenį-gi pavasarių ir po užsileidimo saulės, labai piktos. Teipo-gi ir oras turi ant jų didelę įtekmę: priesz audrą, lietų kanda jos teip, jog negalima yra prie jų prieti. Auliai be motynos yra visuomet piktesni.

Nuo įgilimo bitės kunas tinsta; reikia tuojau isztraukti gylį, o idant netintu, patepti amonioku arba pridėti sutarkuotus krienus.

Idant bitės teip ne pultu, reikia visuomet eiti prie jų su dumais, kuriuos dirba isz pusrų, puvėsių minksztų medžių; už vis geresni yra pusrai gluosnių.

II. Ką ir kaip bitės į aulį nesza?

1. Vaszkas.

Biczių pasturgalis sudėtas yra isz 6 griežinių; kadą oras sziltas ir bitės turi daug medaus dėl maisto, isz tų griežinių prakaituoja joms vaszkas, kaip mažos bluzganėlės, isz kurių jos siuva korius. Siudamos riszas jos į kekes, idant butu szilčiau ir darbas joms greičiau eitu. Bitės nuo pasturgalio kojomis nujema bluzganėles vaszko ir duoda jas bitėms, kybanczioms ant jų, tos dar kitoms ir teip toliau siunczia lig biczių kybanczių prie virszaus; tos graužia tas bluzganėles, o sumaisziusios su seilę lipdo korį. Bitės siuva trejopas akeles: mažas bitėms, didesnias-tranams ir dar didesnes

motynoms. Virszuje korių siuva jos akeles ilgas, į kurias motyna nekuomet kiauszelių nededa; yra jos tik dėl medaus ir vadinas **magazininėmis akelėmis**, nės vieta, kur bitės deda medų ant žiemos vadiname **magazinu**. Apaczią korių užjema perai, ir ta vieta vadinas **lizdas**. Akelės turi visuomet 6 szaleles, bet prie pakraszezių siuva kartais bitės isz 5 ir 7 szalių. Bitės visuomet siuva korius nuo virsziaus žemyn; moka jos ir nuo apaczios augsztyn siuti, bet dirba teip tiktai tada, kada korys nulužta ir reikia užtaisyti skylę. Ne mėgsta jos siuti tiesiai, dėlto prastuose auliuose koriai eina į visas szalis. Bet terp korių paliekta jos visuomet $\frac{1}{2}$ colio tuszczios vietos, idant galētu liuosiai visur vaikszezioti.

Kad oras sziltas, ir bitės turi daug medaus, lengva joms yra dirbti vaszką; vienok ir tada darbas tas užjema daug laiko ir reikalauja daug medaus. Dėl pasiuvimo vieno svaro vaszko, bitė turi suėsti 7 svarus medaus. Pavasari ir paskutiniose dienose liepos mėnesio, kada jau naktis szaltos, bitėms yra labai sunku dirbti vaszką.

Szvesi koriai iszrodo mažnė suvisu baltai, yra labai lengvi ir ploni. Perai iszlipė isz akelės, paliekta tenai savo uoda, teip vadinamus **marzkinėlius**, nuo kurių koriai drutinas ir daros tamsesni. Juo daugiau perų iszėjo akelėse, tuo akelės mažinas, ir korys pradeda juoduoti. Ant galo, akelės teip susimažina, jog bitės iszsiperėjusios jose, yra daug mažesnės už kitas. Dėlto-gi koriai geri yra lizdui tik 6—7 metus ir ilgiau nereikia jų laikyti. Už vis daugiau prisiuva bitės mažų biczių akelių pavasari, pradeda siuti traninius, bet vis-gi tų ne teip daug dirba.

2. Medus.

Ant galo sunkelio bitės turi prietaisą dėl rinkimo medaus, kursai vadinas **trubelę**. Trubelė ta yra sudėta isz 5 ilgu szmocziukų: vidutinis terp jų yra už visus ilgesnis, vadinas — **liežuvis** ir tarnauja bitei dėl laižymo medaus nuo žiedų; yra jis visas apaugęs plaukėliais, o ant galo turi mažą **szepecziuką**. Liežuvį tą bitė gali lengviai iszleisti ir įtraukti į trubelę. Visas tas aparatas yra palenkta po kunų bitės. Rinkdama medų atsisėda ji ant žiedo, įleidžia į vidų jo savo trubelę, o iszkiszusi liežuvį ir nulaižiusi saldžią sunką nuo

žiedą, įtraukia jį atgal į trubelę, kur tas medus pasilieka; dirba taip jį kelias kartus, o tuotarpu medus iš trubelės pereina į pirmąjį pilvą, t. vadinamą **medaus puslelę**; vieta, kur guli ta puslėlė pradžioje pasturgalio, įtelpa tenai tik vienas medaus laszelis. Idant ją pripildyti, bitė aplaško kelius ir daugiau žiedų, paskui grįžta į aulį ir sudeda medų į pirmą papuolusią akeleį išleidama jį atgal per trubelę. Medus toks yra labai skystas, nės daug jamę yra vandens; palaukus, kol jis biszkį nugaruos, bitės nesza jį į kitas akeles. Iš akelės į akeleį bitės pernesza medų tankiausiai naktimis, deda jį už vis daugiau koriuosę tolesniuosę nuo lakio ir visados virszuje jų. Kadą jau medus suvisu nugaruo ir sutirsztės, uždengia jį bitės, t. y. užsiuva vazsko dangeziukais. Daro jos taip dėlto, jog medus labai greit pritraukia į savę drėgmės ir kriksztaluojas. Ant pav., kad nupiausme nuo medaus dangeziukus, pamatysme, jog tuojau pradės medus bėgti iš akelių. Uždengtą medų labai lengviai iszkirti nuo uždengtų perų, nės dangeziukai medaus yra szviesesni, o perų mažne rudi.

Bitės jema medų iš žiedų ir nuo medžių lapų. Ant lapų visokių medžių pasirodo kartais lig kokia rasa, amaras, kuri **medaus rasa** vadinasi. Rasa ta yra ženklų medžių ligos; yra ji saldi, dėlto bitės laižo ją ir nesza į aulius. Bet tas medus nėra taip sveikas bitėms, kaip žiedų medus.

Nevisi žiedai turi savyje saldžią sunką, vadinamą medum, bet vis-gi didesnė jų dalis. Yra ir tokie, kurie nors ir turi medų, bet bitėms iš to nėra nėjokio pelno, nės žiedai tie turi per ilgas taures ir dėlto bitė negali dasiekti medaus savo trubelėmis.

Ne visados žiedai duoda tiek-pat medaus: jei oras perdaug sausas, arba vėl lietus tankiai lyna, tadą medaus žieduose mažias.

Geriausį medų duoda liepai; iš grikių ir szilų medus yra suvis tamsus ir už vis pigesnis.

3. Žiedų dulkės.

Ne tik medų bitės renka nuo žiedų, bet dar ir jų dulkes. Bitė turi 3 poras kojelių, kiekviena iš jų turi ant galo po 2 nagiu, o terp jų mažą puslelę, iszduodanczią skystumą, su kurio paszalpą bitės gali vaikszezioti po sliudzius daiktus, a. p. po

stiklą. Pora pasturgalio kojų yra didesni už kitas; keliai tų kojelių yra platūs su mažoms duobelėms, vadinamomis **krepšziukais**; tie krepšziukai yra bitėms dulkins neszioti. Bitės renka dulkes nuo žiedu. Liežuviu savo nuszluoja jas ir sumaiszius su seilę kojelėms dirba isz jų mažas kulkikes, kurias sukrauna į krepšziukus. Prie to darbo bitė tankiai pasikel lėkti nuo žiedo dėlto, idant jai lengviau butu sukrauti kulkikes ir idant į kožną krepšziuką idėtu lygiai, ne sunkesnę vieną už kitas kulkikes. Teip ratuotos bitės atlekia į aulį ir sudeda dulkes į biczių akeles; į traninius nėkadōs dulkių nededa; sudėjus dulkes, murdo jos su galvelę ir jei nori jas laikyti ant žiemos, uždeda ant virszaus biszkį medaus ir užsiuva vaszku.

Dulkių tų reikalauja bitės dėl maisto savo perams ir dėl savęs. Dėlto vadiname jas **biczių duoną**. Isz to matome, jog už vis daugiau dulkių renka bitės tadą, kadą pas jas už vis daugiau yra perų.

Dulkės įvairių žiedų įvairios varsos yra: isz gluosnių — geltonos, isz režetos — raudonos, isz szermuksznių — baltos.

4 **Pikis**, arba **sakai**.

Teip-pat, kaip dulkes, bitės renka ir piki. Pikis yra tai klejai, ant medžių pumpurelių esantįs: karklų, beržu, kasztanų ir t. t. Nuo eglų ir puszių bitės klejų nejema, nės yra jie labai tirszi ir sunku isz jų suminkyti kamuoliukus. Tokią pikio kulkikę lengva pažinti ant bitės kojelių: yra ji mažesnė, tamsesnė už dulkių kulkikes ir blizga. Pikis yra bitėms labai reikalingas: su juo prilipdo jos korius, kad nenutruktu, užklejuoja visas skyles, ant žiemos uždaro su juo lakį ir t. t. Kartais vėl papjovusios kokį vabalą ar pelę įlindusę į aulį ir negalėdamos jų iszmesti laukan, užpikiuoja juos, idant neputu ir ne smirdėtu.

Apart medaus, dulkių ir pikio, reikalingas yra bitėms **vanduo**. Bitės nesza jį, kadą joms reikia, bet laikyti jo nelaiko aulyje. Vasaros laikę bitės jema vandenį isz klanų, rasant o kartais isz szlapios žemės. Žiemą nugriaužia dancziukus nuo szmocziuko medaus, o kadą medus įtrauks drėgmės, bitės jema isz jo vandenį.

III. Apie biezių spietimą.

1. Spietimas biezių yra tai atsiskyrimas burio biezių su motyną ir tranais, kurie paskui gyvena, kaip atskirios šeimos. Kad aulyje yra szilta ir mažai jau bėra vietos bitėms, daug korių, pripildytų perais ir biezių duoną, o laukę gauna bitės daug medaus, ateina bitėms noras spiesti. Pradedą jos tadą siuti tranų korius, į kuriuos motyna pridėda tranų kiauszių, idant išaugintu patinėlius, reikalingus jaunoms motynoms. Paskui siuva bitės kelias arba daugiau motynų akelių; motyna sudėda į jas apvaisintus kiauszelius, o bitės augina sau jaunas motynas. Po to motyna perstoja pamažu dėti kiauszius, pasidaro lengvesnė ir gali palėkti.

(Kadą motyna dėda daug kiauszių, yra ji teip stora ir sunki, jog vos-vos tegali išz vietos palėkti.)

Tuo tarpu burelis biezių per dienas jieszko vietos savo spiecziu; jieszko jos kartais gan tolie, už vis daugiau išdubiusiuosę medžiuosę, o kartais kaminiuosę ir senuosę tuszeziuosę kelminiuosę auliuosę. Bitės tos vadiname **angsztunėmis**. Spiesdamos, vėda jos visą spieczių, į iszrinktą vietą, o visos bitės klauso jų.

Kadą, jau patį senąją motynos perą bitės uždengia, dalis jų su tranais atsiskiria ir kartu su senąją motyną iszeina isz aulio. Tas pirmas spieczius su seną motyną vadinąs **pirmlakys**.

Po iszėjimo to spiecziaus, aulyje nebėra motynos; yra tikt motynų perai, isz kurių patsai senasis turi 9 dienas. Pirmą motyna iszeina isz akelės ant 7-tos dienos po iszėjimo pirm-lakio. Jauna ta motyna tuojau puola ant kitų motynų perų, tebesanczių dar akelėse, norėdama jas papiauti; jei tadą biezių aulyje daug, o oras gražus, bitės, norėdamos dar spiesti, neleidžia motynai papiauti kitų, ir iszeina su ją antrą kartą už 9—10 dienų po pirmojo.

Tas spieczius vadinąs **pasekėjas**. Jei dar palieka biezių daug, gali jos ir tretį spieczių leisti, tankiausiai už 3 dienas po antrojo. Atsitikdavo, jog bitės spietė 4 ir 5 sykius.

Jei bitės daugiau nenori spiesti, leidžia jos jaunai motynai papiauti kitas, tebesanczias dar akelėse. Kad bitės, žadėdamos spiesti, neleidžia jaunai motynai iszpiauti kitų, jauna motyna szaukia plonu balsu; sako tadą: motyna dainioja. Tą daina-

vimą gali girdėti vakarę, pridėjus ausį prie aulio; ženklina jis visados, jog bitės dar spiesti žada.

Spiečiuosę pasekėjusę tankiai yra daugiau, kaip viena motyna. Dedas tai tokiu būdu: bitės spiedamos užia ir kelia didelį liarmą aulyje, ką iszgirdusios motynos, akelėse dar esanczios, skubinai isz jų iszsigriaužia ir kartu iszlekia. Žinoma, atlėkusios į savo vietą bitės papiauna kitas, palikdamos tikt vieną, seniausiąją motyną.

Spiedamos, bitės pradeda labai zinzėti, pakelia didelį užimą, lakioja buriais aplink aulį, išlisdamos ir atgal iszlisdamos isz jo; tuo savo užimu jos iszveda isz aulio motyną. Tadą užia jos dar didžiau ir metasi į vietą arti aulio, kur nori atsilsėti: jei artie yra medžiai, susimeta į juos, o tankiai į kerus ir tvoras. Užimu vilioja pas savę motyną, o kad ji atsisėda, apgula ją bitės aplinkui teip, jog isz tolo iszrodo kaip kepurė. Jaunos motynos ilgiaus neiszeina isz aulio, ne kaip senos, dėlto ir bitės ilgiau užtrunka, kol iszveda jas ir atsisėdžia. Negalima yra pasakyti tikrą laiką biczių spietimo: priguli jis nuo oro sziltumo ir biczių smagumo. Visų tankiausiai pas mūsų laikas tas prasideda nuo pirmų dienu birželio ir baigiasi pusiau liepos mėn. Bet labai tankiai jau gegužės mėnesyje bitės leidžia spiečius, nės-gi kaip jau sakiau, laiko to negalima tikrai apriboti.

Apie laiką dienos, kuriame bitės spiečia, gal pasakyti, jog yra tai vidurdienio adynos, nuo 11 lig 3-os; spiečiai su jaunomis motynomis ne žiuri to laiko, reikia juos nuo 8-tos ryto lig 5-tos vakaro daboti.

Pirmlakys yra tankiausiai už vis didesnis spiečius, o kartais ir antras, t. y. pasekėjas, dėlto tie spiečiai tiktai yra geri: kiti-gi tolesniejie yra maži ir silpni. Geramę spiečiuje yra 1—1½, gorcziaus biczių, sveria jis nuo 7 svarų; yra jamę lig 12000 biczių.

2. Ipatingi atsitikimai bitėms spiečiant.

Atsitinka kartais, jog spiečius grįžta atgal į savo aulį, isz kurio iszėjo. Yra tai tadą: jei motyna nenori iszeiti su spiečium, arba ne gali, budama uždaryta kletkikėje, arba uždėta blėką; kartais vėl motyna budama jau sena, iszėjus isz aulio, negali palėkti, krinta ant žemės ir ten žolėj pražusta.

Kada, bitėms žadant spiesti, užaina ilgas lietus, negali jos iszeiti isz aulio ir laukia giedros; tuo tarpu jauna motyna iszeina isz akelės ir prasideda tarp jos ir seniosos motynos kova, kurioje senąją visados papiauna jaunoji; ta paskutinoji iszeina tadą vietoj seniosos su pirmu spiečium, kuri tadą vadiname **pirmlakiu dainininku**. Po jo antras spiečius iszeis už 3 dienų ir tt.

Kartais 2 ar daugiau aulių stovinczių artie nuo kits kito, spiesdami vienamę laikę, sueina į vieną spiečių ir susimeta į vieną vietą.

Yra dar spiečiai, vadinami **bado-spiečiai**. Tokie spiečiai apleidžia su visą szejmyną aulį, jei yra jis senas, drėgnas ir nėra jamę nei biszkio medaus. Bitės tos spiečia isz biedos ir bado, nės toliaus savo aulyje gyventi negali. Iszeina jos pavasari arba rudeni; susimeta į artimą medį ir ar ten prapuolo, arba mėgina įlįsti į kitus aulius, kuriuose tankiausiai pražuna iszpiautos.

3. Ką dirba toliaus spiečius, įėjęs į naują gyvenimą?

Kaip jau sakiau, spiečius iszėjęs isz aulio, isimeta kur norints artie ir ten ilsise 15—20 minuczių. Vienok laikas tas priguli nuo to, kokioje vietoje ir kada bitės susimetė: uoksmėj ilsis ilgiau, ant saulės budamos, pakilsta greicziau; jei bitės iszspies vėlai, pasilieka jos teip per naktį. Spiečiai su senoms motynoms isimeta žemiau, su jaunoms augszcziau.

Atsilšėjęs, spiečius pasikelia nuo medžio, ant kurio sėdėjo, ir keliauja ten, kur jį veda augsztunes. Atlėkusios į paskirtą gyvenimą, bitės įeina į vidų ir tuojau pradeda gaspadorauti. Jei yra kelios motynos, papjauna jas, vieną palikusios; paskui viena dalis biczių lekia į lauką į darbą, o kitos taisos savo gyvenimą: iszvalo jį, siuva korius ir tt. Jei atsitiks lietus per kelias dienas, spiečius, neturėdamas medaus aulyje, gali badu numirti. Į seną savo aulį, isz kurio iszėjo, nėkados ne grįžta. Spiečiai su jaunomis motynomis pirmuose metuose siuva tiktai biczių korius, nės jauna motyna isz pradžios bitėms kiauszius tededa; spiečiai su motynomis senomis siuva daugiau tranų korių, bet vis-gi ne teip daug, kaip biczių. Aulyje bitės visados koriuose netolie nuo lakio turi lizdą; medų deda toliaus nuo lakio ir virszuose korių.

IV. Prisitaisymai biezlių ant žiemos. Galas medaus rinkimo, išzvarinėjimas tranų.

Bitės pradeda taisyti ant žiemos, kada jau baigias rinkimas medaus, t. y. pas mūsų kartu su rugpjūčiu. Nors žydžia dar nekurie žiedai po laukus ir sodnus, bet bitės mažai jau iš jų maisto tegauna.

Visų pirmu išzvaro jos tranus. Dėlto pamatę, jog aulys varo tranus, žinome, jog jau rinkimas medaus pasibaigė ir aulyje tamę yra gera vaisinga motyna, nės auliai su motynomis nevaisingomis arba suvis be motynos, laiko tranus per žiemą. Nelaimingus tranus bitės izmeczia išz aulio, kur jie be maisto, ant szalczio badu mirszta; palikusius gyvus, bitės paczios papiauna. Tranai, budami didesni, galētu bitėms nepasiduoti, vienok ne gali atsiginti, nės ne turi gylio.

Paskui bitės „sutaiso“ medų aulyje, perneszdamos jį i reikalingą vietą, t. y. i augsztesnią pusę korių, užsiuva, kur buvo dar neužsiutas. Užlipdo visas skyles koriuosę ir aulyje, paliekdamos tiktai po vieną skylelę kiekvienamę korę, per kurią galētu pereiti žiemos laikę nuo vieno korio ant antro.

Už vis daugiau klejuoja jos pikiu aulio augsztai ir tauraujas, kad išz augszto butu joms sziltu; už tat-gi ir bitininkas turi tą dalį aulio gerai apvezėti.

Motyna perstoja po biszkį dėti kiauszelius; pusiau rugsėjo mėnesio suvisu jau nebveda.

Jeį oras sziltas bitės renka ir vėlai rudenį medų išz ovelių žiedėlių, kaipo: išz rezetos, szilų.

V. Biezlių žiemavojimas.

Biezlių žiema prasideda nuo to laiko, kada jos nuo szalczio susieina aulyje i kupetą aplink motynos, ir baigias pavasari, kada bitės pirmą kartą izzlekia išz aulio. Tas žiemavojimas turi 2 dales: 1 nuo susimetimo biezlių lig laiko, kuriamę motyna vėl pradeda kiauszius dėti, ir 2 — nuo prasidėjimo dėti kiauszių lig pirmo lakiojimo pavasari.

Žiema bitės ne dirba nieko: visas jų darbas yra valgyti ir užlaikyti aulyje reikalingą szilimą. Kad oras szaltas susieina jos areziaus viena prie kitos, o kad sziltesnis, sėdžia placziau. Ne sėdžia jos ant vietos, bet vis maiszos terp savęs: bitės sėdancios viduje kamulio, iszeina ant krasztų, o isz krasztų eina į vidų. Daro jos teip, idant apsiszilydyti. Bitės valgo daugiau, kada oras szaltas, o mažiau, kada oras apszilna.

Pabaigus medų vienoj vietoj, eina jos augszecziau koriais. Bitė ne gali atsiskirti nuo burio, nės tuojuau suszaltu. Už tat, jei kartais medus ne gerai yra sudėtas, tolie nuo burio biezių, tos negalėdamos jo dasiekti, mirszta badu. Kada oras apszilna biszkį, tankiausiai pusiau vasario mėnesio, motyna pradeda dėti kiauszelius, isz pradžios po biszkį, paskui kaskart daugiau. Tas laikas yra labai pavojingas bitėms, nės dėl penėjimo perų reikalauja jos vandenio ir duonos, kurių, tankiai truksta, labiausiai perų tų yra daug.

VI. Pirmas iszlėkimas biezių pavasaryje.

Kada pavasari oras apszils lig 7°—8° Reaum. bitės pajutusios szilimą, iszlekia isz aulio, idant atminti vietą savo aulio ir iszmesti mėszlą. Reikia žinoti, jog bitė turi vidurius teip sutaisytus, jog per ilgą laiką gali ji užlaikyti mėszlą savyje; per visą žiemą prisirenka grobuosę biezių labai daug to mėszlo, ir dėlto skubinosi jos kaip galėdamos greicziaus iszlėkti isz aulio ir iszmesti laukan. Bitės gerai peržiemavojusios, smagios, iszlekia greit; silpnos pamažu, iszlengvo.

Dar biszkį orui apszilęs, lekia bitės jieszkotų maisto: medaus dar neranda, tikt duoną. Motyna deda daug kiauszių ir bitės labai greit stiprinasi. Paskui augina tranus, o jei biezių daug, spieczia.

VII. Plėszimas biezių.

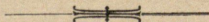
Pavasari ir rudeni, kada bitės mažai jau begauna maisto laukuosę, užaina kartais joms noras jieszkoti medaus kituosę auliuosę, užpuldamos ant jų ir iszvogdamos medų. Pirmu

mislyjo žmonės, jog yra ypatingos plėszanczios bitės; bet dabar dasižinojo, jog kiekviena bitė turi tą nedorą norą, jeigu ji neturi isz kur rinkti medaus. Plėszanczios bitės lakioja aplink svetimą aulį, norėdamos apveizėti, per kur už vis lengviaus bus joms iļišti. Iļindus į aulį, plėszanti bitė skubinai prisigeria medaus ir lekia į savo aulį, kur sudėjus nasztį, atleikia vėl, bet jau ne viena, o su bureliu savo seserių. Užpultos bitės ginasi, kaip įmanydamos, kol turi motyną; bet kaip tikt plėszanczios bitės užpuolus motyną, papiaus ją, nelaimingos bitės pasiduoda vagilkoms su visą savo naudą.

Bitės, norėdamos atsiginti, puola ant vagilkų ir susikybusios voliojas aulyje ir ant lakio. Plėszanczios bitės yra juodesnios už kitas dėlto, jog tankiai joms lendant į akeles vogti, nusitrina jų plaukėliai. Kad jau sykį pradėjo bitės plėszti, teip jos prie to priepranta, jog paskui sunku yra atginti ir atpratinti jas nuovogimo.

Isz viso to, ką pasakiau, galima yra matyti, kokios bitės yra darbininkės. Kiek jos turi vargti, kol prinesza pilną aulį medaus suprasime atmindami, jog medaus puslelėj bitės tilpsta tikt vienas laszelis medaus, ir idant pripildytu vieną akele, turi ji kelius kartus lėkti į lauką.

Kiekvienas, tur but, girdėjo žmonės kalbant, buk bitės pažįsta savo bitininką ir jam nieko nedaro. Žinant gerai gyvenimą biczių, negalima tikėti į tokias kalbas. Gyvendamos teip ne ilgai ant svieto, bitės ne gali teip prieprasti prie žmogaus, kad galētu iszskirti jį isz kitų ir pažinti. Teisybė, bitės, prie kurių tankiai bitininkas eina, o labiausiai bitės rominiuose auliuose tarsi priepranta biszkį ir nėra jau taip piktos. Bet isz to ne iszeina, jog bitės tikt tam bitininkui nieko nedaro: abelnai priepranta juos prie žmonių, kas jis ne butu.

VIII. Prisitaisymai bitininko prie spietimo.

1. Susėmimas spiečių.

Kiekvienas bitininkas lengvu gali suprasti laiką spietimo. Roda jį pacijos bitės, apguldamos aulį išz virszaus, augindamos daug tranų: auliuosę rominiuosę galime pamatyti ir motynų akeles, kurios yra pacziu pirmuoju ir teisinguoju ženklų, jog bitės spiesti žada.

Užtėmyjęs, jog bitės neužilgu leis spiečių, bitininkas turi prie to priesitaisyti. (Nės žinome, jog spiečius susimetęs, paliekta teip tikt 15—20 minuczių, dėlto reikia skubėti jį susemti). Visų pirmu reikia prietaisyti aulį, o paskui visus daiktus reikalingus dėl susėmimo biczių: kopeczias, sparniuką, samtį, ruckyklą, kletkekę motynai ir koki nors indą, į kuri reikia spiečių supilti. Pas mūsų žmones semia spiečius į rėtį, uždėję ant virszaus lankiukus kryžiszkai ir užkloję su drobule; indas tas yra ne brangus ir labai geras. Bet kas nori turėti tikrą tam darbui indą, geresnį daug už visus rėczius, te padirba sau **spietinyezią**.

Ne sunku yra susemti spiečių, žemai susimetusi: reikia pakishti po sakelės, ant kurios bitės kyba, rėtį ar spietinyezią ir staigu papurtinti szaką. Kadą didesni dalis biczių įkris į rėtį, reikia jį apkloti su drobule, bet ne suvisu, o palikdamas skylę, per kurią galētu sulėkti palikusios bitės. Jei turime spietinyezią, teip-pat įleidę spiečių, uždarome ją, paliekdami skylę, pakol visos bitės sulėks; paskui uždarome suvisu ir statome į tylią ir ne sziltą vietą. Teip-pat lengvu yra susemti spiečių, susimetusi nors augsztai medyje, bet ant galo plonos kokios szakelės. Bet jei spiečius susimetė ne į virszunę szakos, bet į jos storesnį galą, tadą nupurtinti jų negalima yra: reikia pastatyti bitinyezią ar rėtį, ir po biszkį sparniuku szluoti bites į indą. Kartais vėl, jei spiečius kyba labai augsztai ant galunės szakikės, ir sunku ten pakelti indą, gali szakelę nupiauti ir pamažu nuėmus ją nuo medžio, supurtinti bites, kur reikia.

Daug yra visokių budų semti spiečius; visų ne apsakinėsiu, nės kiekvienas patsai gal iszmanyti, kaip kadą geriau yra padaryti.

Jemant nereikia nėkuomet biczių ruckyti, nės dumų jos bijosi ir lekia nuo jų; reikia su atydą žiurėti, ar nėra kur

terp biczių motynos, kurią pamaczius, tuoju reikia įvartyti į kletkikę ir idėti į indą. Tankiausiai motynos pamatyti nėra galima tarp daugybės užgulusių biczių, bet tai nieko nevodija, palieka ji kartu su bitėms indę ir retai prapuola, nės visados sėdi pacziamę viduje spieczio. Ne gerai yra teipo-gi szlakstyti bites su vandeniu: vanduo užkimsza bitėms mažas skydeles abijosę szalysę jų kuno, per kurias jos dusauja. Gali krapyti tikt tada, jei spieczius iszėjo tokiamę laikę, kada bitininkas ne prisitaisė prie to, ir jei susimetė į vietą labai negerą bitininkui ir jis ilgai užtruks, kol susems tokį spieczių. Suszlakstytos bitės ilgiau sėdžia ant tos vietos, kur susimetė.

Kaip ne leisti keliems spiecziams susimesti į vieną vietą?

Kaip semti susikibusius spieczius?

Kaip pažinti, isz kokio aulio spieczius iszėjo?

Atsitinka, jog vienam spiecziui susimetus, antrasis iszeina isz kito aulio ir nori pulti į tą paczią vietą prie pirmojo. Pamaczius tą, reikia įleisti biszkį dumų į lakį aulio, isz kurio spieczius iszeina, idant apsisotutu. Jei tai ne suturėjo, reikia užkloti susimetusių spieczių slapią drobulę, idant antrasis jo nematytu ir negalētu susimesti ant virszaus.

Jeigut apiečiai susikibo, reikia juos paskui perskirti. Dirbame tą 2-pū budu:

1. Tokiamę atsitikimę reikia visų pirmu bites suszlakstyti, idant greit ne pasikeltu. Paskui reikia paimti didelį rėtį surinkti visas bites, ir apriszus, nuneszti į sklepą; ten visas bites iszberti į baleją, ant kurios dugno reikia padėti kelias lazdų ar alksnių szakeles užkloti szlapią drobulę ir palikti lig vakaro. Vakarę spiecziai patis persiskirs, kožnas ant kitos szakos su savo motyną: tadą neszti juos kartu su szakoms į ypatingus aulius.

2. Reikia paimti tiek indų, kiek ten gali buti spieczių, ir užkarto perskirti su sameziu visą burį dedant į kiekvieną indą maž-daug gorzių biczių: prie to darbo reikia jieszkoti motynos. Pamaczius kokią, uždaryti ją į kletkikę ir duoti vienam spiecziui. Jei motyną ne galime pamatyti, perskiriame ant laimės. Paskui apriszus kiekvieną indą, veiziant idant bitės ne užtroksztu, statyti jas szaltoje vietoj tolie viens nuo

kito. Vakarę reikia klausyti, kurie spiečiai sėdžia tylu — turi motyną; spiečiai be motynos užia, ir tokiems reikia duoti motyną. Jei įleisdami kurį iš tų spiečių į aulį, pamatysime kelias nereikalingas motynas, sugauname jas ir įdedame į tuos, kurie motyną ne tur. Rominiuosę auliuosę lengva pažinti, ar išėjo koks spiečius, ar ne. Reikia peržiūrėti korius, o jei rasime motynos akele uždengtą, jog iš to aulio apiečius išėjo, arba žada tuojau isseiti. Auliuosę prastuosę negalima yra pažinti tokiu budu; jei tadą bitininkas, semdamas spiečių, nežino iš kokio aulio jis išėjo, reikia kokias 40—50 biczių sugauti, įleisti į stiklo pudžiuką, aprisus jį retą drobę ir pastatyti uoksmėj; pavakariais įpilti į pudžiuką biszkį miltų, o kad bitės nusimiltins, iszleisti jas. Bitės miltuotas grįžta į savo aulį ir tadą jau lengva gal pamatyti, iš kur spiečius išėjo.

2. Apie įleidimą spiečių į aulį.

Priesz įleidimą spiečio į aulį, reikia tą aulį apveizėti ir pritaisyti. Visų pirmu reikia, idant aulys butu vėžlybas; senus aulius reikia iszgrandyti ir iszplauti su karsztu vandeniu ir milu, paskui iszdžiovinti gerai; naujuosius gana bus iszszluoti ir isztrinti. Paskui reikia prilipyti gabalukus korių, idant bitės žinotu, kaip turi siuti, ir idant jos, radusios korių pradžias, su didesniu noru imtusi už darbo. Rominiuosę auliuosę korius tuos kibome į romiukus, prastuosę — prie lubų. Gerai yra, bet ne butinai reikalingu daiktu, isztrinti aulį senu vaszku, melissą, arba aviečių lapais. Į teip pritaisytą aulį gal jau įleisti bites. Ne visus spiečius vienamę laikę gal leisti į aulį; pirmlakius su senoms motynomis, galime leisti tuojau po susėmimo, nės tie spiečiai ne bėga; pasekėjus-gi geriau yra leisti pavakariais, nės tankiai mėgsta pabėgti iš aulio, o per naktį priepranta ir sėdžia ramiai. Už vis geriaus yra idėti į aulį szmocziuką korio su perais, tadą jau bitės nenor bėgti. Labiausiai reikia apie tą atminti, leidžiant spiečius su jaunomis motynomis, nės tos iszlėkusios dėl apsisvaisinimo, tankiai prapuola. Tadą bitės galės sau iszauginti jauną motyną iš tų perų, o kiteip iszlakios po kitus aulius.

Spiečiai yra visoki: vieni dideli, kiti labai maži. Spieciais nuo gorcziaus yra geras ir daug sau gal per vasarą prisiuti

ir prineszti; jei leidžiame anksti vasarę nevodija nieko ir mažesni spiečiai, bet juo vėliau leidžiame spiečius į aulį, tuo didesni turi jie būti, idant galėtu prisiuti sau lizdą ir prineszti maisto ant žiemos.

Spiečių perdaug mažą, a. p. nuo kvartos, suleidžiame su kitu tokiu. Jei nenorime vienyt, galem duoti tokiam spiečiui kelius korius su perais, jei leidžiame į rominį aulį. Ne verta leisti silpnų ir mažų spiečių, nės toki spiečiai daugiau padarys triusos ir troto, nekaip pelno.

Leidžiant spiečių į rominį aulį, reikia nuspręsti duoti romiukus teip, kad ne butu, jis nei perdaug, nei labai mažai. Geram spiečiui reikia įdėti nuo 6—8 r.

Ant rytojaus pažvelgė, jei matome, jog bitės sėdžia žemai, žemiau nekaip lig pusės romiukų, žinome, jog turi jos mažai vietos ir reikia joms duoti dar kokį 1—2 romiukų. Visados geriaus yra iš pradžios ne duoti perdaug romiukų; verčiau, pamatę, jog tos baigia siuti, priedėti daugiau. Nės, turėdamos daug romiukų, bitės pradeda visus siuti, o nei vieno negali pabaigti, ir paskui ant tokių nepabaigtų korių szalt joms žiemavoti.

Kiekvienamę romiukę turi būti prilipyta **pradžia** t. y. mažas szmotelis korio, kursai įsideda dėlto, idant bitės siutu pagal jo lygiai ir dailiai, nės žinome, jog paczios jos siuva kreivai ir į visas szalis. Pradžioms geru yra tiktai biczių koriai; tranų korių lipyti pradžioms negal, nės bitės ir toliaus tranų akeles siutu.

Sausus biczių korius piauname į pailguotainius smocziukus, kurių platumas gali būti nuo 1—3 colų, o ilgumas toks, koks yra platumas romiuko, t. y. tur būti per visą platumą romiuko. Bet ne butinai pradžia turi būti iš vieno smocziuko; galime ją sudėti ir iš kelių. Turent pradžias gatavas, reikia sutirpyti kąsniuką vaszko, ant p. blekiniamę szauksztę ant žvakės, pilti jį ant romiuko, kur norime prikibiti ir greit, kad ne atszaltu, pridėti pritaisytą smocziuką korio, priespaudžiant, idant geriau pritaktu. Reikia veizėti, kad pradžia stovėtu per pat vidurį lentikės romiuko, nės nuo to priguli lygumas viso korio.

Turėdami didelius szmotus korių juos idėti į romiukus, pririszdami siulais, ir duoti bitėms į aulį, idant greičiau nesztu medų, arba idant motyna daugiau kiauszių dētu. Dėlto sausi

koriai visuomet yra reikalingi. Moka jau dabar ir žmonės dirbti korius įpatingosę maszinosę; ne iszeina jie suvisu gatavi; yra tikt vidutinė sienikė su dubelėmis, prie kurių paskui bitės paczios turi prisiuti akeles. Tokie koriai yra geri, bet kas jau tur tikrus biczių korius, geriaus te duodi bitėms tuos paskutiniuosius.

Pritaisytamę rominiamę aulyje, reikia patraukti romiukus į vieną szalį ir iszberti bites isz réczio ar spietinyczios, gerai purtinant, idant visos nukristu, paskui uždaryti aulį. Leidžiant-gi į sziaudinį bedugniuką, reikia perversti jį apaczią į augstą ir teip suberti bites.

Jei bitės naujamę aulyje tuojau pradeda gaspadorauti, valyti ir siuti korius, aulys joms tinka ir jos ne apleis jo. Bet jei sėdžia aulyje, néko ne dirba, ženklina, jog spieczius tas ketina iszkeliauti. Idant to nedaleisti, už vis geriau yra motyną sugavus įdėti į kletkikę ir laikyti per kelias dienas, kol bitės gerai jau pradės siuti. Jei motynos rasti negalime daugybėj biczių, reikia įdėti perų, kaip jau sakiau.

3. Kaip liepti bitėms spiesti?

Ne visados turime laukti, kol bitėms ateis noras spiesti patis padaryti, idant jos spiestu kada mums reikia. Žinome, jog nebtokusios motynos, bitės augina sau tuojau naują. Dėlto reikia atrasti aulyje, isz kurio norime turėti spieczių, ir atimti ją; bitės pradės auginti kitą, visados kelias už karto ir jei aulys smagus, kaip tikt pirma motyna iszeis isz akelės, t. y. ant kokios 13—14 dienos po atėmimo motynos, bitės leis spieczių, **pirmlakį dainininką.**

4. Kaip užturėti biczių spietimą?

Tankiai atsitinka, jog aulys budams smagus, kaip pradės spiesti, leidžia ir leidžia vieną spieczių po kitą. Yra tai ne gerai, nės tie spiecziai negali buti geri ir dideli, o ir pats senas aulys nustoja daug biczių ir paliekta silpnas. Dėlto apturėjus kokius du gerus spieczius isz aulio, ne reikia leisti daugiau. Arba vėl, norėdams turėti daug medaus, reikia bitėms ne leisti spiesti, nės spiedamos, jos daug laiko perleidžia ant prietaisyčių ir nerenka medaus. Rominiuosę auliuosę lengviai galima yra užturėti bites nulaužiant visas motynų akeles, jei ne iszėjo dar

nei vienas spieczius ir sena motyna teb'yra aulyje; o jeigu jau sena motyna iszėjo su pirmu spiecziu, reikia palikti vieną, paczią senąją akele, idant bitėms iszsiperētu tikt vieną jauną motyną. Tankiai ne užtenka nulaužti akeles vieną syki, nės bitės vėl uždeda sau kitas, reikia tadą daboti ir atradus naujas uždėtas vėlei nulaužti.

Prie to atminant, jog priežasczia spietimo yra stoka vietos aulyjė arba didelė szilima, reikia ir isz tos pusės pridaboti. Aulius vėdinti, dadėti rominkų, idant bitės turētu daug vietos dėl darbo.

Prastuose auliuose sunku yra ne daleisti bitėms spiesti. Prie lizdo negalima yra prieti ir sugrauti akeles, galime tiktai duoti daugiau vietos bitėms uždedant ant sziaudinių bedugniukų užkriuvovus. Bet tas retai te pagelba. Geriaus jau bus pamėginti perstatyti aulius.

Duokime, jog aulys A. davė jau mums vieną spieczių ir teip yra smagus, jog spies dar; nenorėdami to, perkeliame jį ir statome vietoj kito aulio B. silpno, o B. vietoj A. Senos bitės isz A. atlēks į savo seną vietą t. y. į aulį B.; yra jų daug, užtat pastiprins jos tą silpną aulį ir prinesz daug medaus. Bitėsgi isz B. pagriž teipo-gi į savo vietą kur stovi dabar aulys A. Bet yra jų daug mažiau, nekaip pirmųjų, nės aulys B. buvo silpnas; isz tos priežastės A. nustojęs tiek biczių ir susilpnėjęs, ne spies daugiau, sugraus visas motynų atkeles, palikdamas tiktai vieną. Isz pradžios aulyje tamę motynos nebus, jaunoji iszeis tikt už kokių 7—8 dienų nuo dienos iszėjimo spieczio. Reikia tadą tą aulį daboti, nės jaunoji motyna, iszlėkus apsi-vaisinti, gali prapulti. Prastuose auliuose pažinti tą galima yra isz to, jog bitės neturėdamos motynės nesiuva vaszko, ne lakioja teip smagiai ir greitai į darbą, bet vis sėdžia lakyje, o parukytos, liudnai ir ilgai dejuoja. Persitikrinus apie tą, reikia kuo greicziausiai duoti joms motyną.

5. Kaip gaudyti motyną auliuose rominiuose ir prastuose?

Bitininkui labai tankiai prisieina gaudyti motynas. Gaudome motyną, norėdami, idant bitės spiestu kadą ji yra perdaug sena, kadą reikia mums idėti ją į kitą aulį ir t. t.

Už vis geriau gaudyti motyną pusdienyje, kada aulyje mažai biczių. Bominiamę aulyje atidarė ji, émame kožną romiuką ir apveiziamė ji isz abiejų szalių; neradę ant vienos veiziamė ant kitos, lig paskutinosios. Nepamatę pirmą sykį, veiziamė isz naujo visus rominkus, o jei bitės susirenka į buri, maiszome jas su plunksnikę, idant geriau pamatyti. Pamaczius motyną, nereikia grobstyti ją su pirsztais, bet pristatyti adarytą kletkikę ir isz lengvo pastumti motyną pirsztu, idant pati įeitu. Tikt reikia saugotis, ne imti motynos už pilvelio, geriaus jau už galvelės. Seną motyną lengviaus yra sugauti, nės yra ji sunki ir negreita, bet jaunoji bėga greitai ir kartais mėgina lėkti. Tokiamę atsitikimę reikia greit' uždaryti aulį ir eiti szalyn, idant ji galėtu grįžti, nės gali ji iszlėkti kur toliaus ir prapulti, arba įlėkti į svetimą aulį, kur taptu papiauta. Teipo-gi jieszkant motynos, nereikia rukti labai, nės motyna dumų bijo ir bėga nuo jų ant paskutiniųjų romiukų. Idant greicziau atrasti, galime idėti į aulį, isz kurio norime sugauti motyną, romiuką su grynų sausu koriu; motyna už vis daugiau mėgsta dėti kiauszius tuszcziuosę koriuosę be medaus ir perų; pamaczius romiuką su tuszcziu koriu, tuojau eina ten ir pradeda dėti kiauszelius. Ant rytojaus einame į aulį ir skubinai iszemame idėtą romiuką, kur beje visados atrandame motyną.

Auliuosę prastuosę teip jieszkoti negalime; sunkiau tenai sugauti ir atrasti. Norent atrasti motyną bedugniukę, turime visas bites iszbildinti. Dėlto nuémė bedugniuką nuo padžios, statome į jo vietą kitą aulį tokią pat, idant bitės pagrįždamos isz lauko, turėtu kur įlėkti. Nuimtą bedugniuką, panesze biszkį toliaus, statome ant žemės parvertę apaczią į augsztą; ant virszaus dedame sėtuvę, apriszame su rankszluoszcziu aplinku, idant terp sėtuvės ir aulio bitės negalėtu iszlišti, ir užkisziame lakį. Paskui paémė pagalukus, pradedame bildinti į aulį, isz pradžios į virszų jo, t. y. pradedami nuo žemės vis augszcziau ir augszcziau. Pabarszkinus biszkį, reikia perstoti kokias 4 minutes, idant bitės galėtu prisigerti medaus ant kelio, nės tadą greicziaus iszeina isz aulio. Pabarszkinus kokias 10 min. kada iszgirsme, jog jau bitės užia sėtuvėje atriszame rankszluoszczius, skubinai atimame sėtuvę ir statome ją ant paklotos ant žemės marszkos. Visu pirmu veiziamė, ar nėra motynos aulyje, nės tankiai ne paspėjus įeiti į sėtuvę, paliekta ji ant krasztų aulio;

o paskui, nerasdami tenai, jieszkome sėtuvėje. Terp daugybės biczių sėtuvėje sunku yra atrasti ją, dėlto reikia berti bites po biszkį isz sėtuvės ant marszkos; bitės eina į visas szalis, ir ant baltos marszkos lengva užtėmyti motyną. Žinoma, visą tą reikia dirbti su didelią atyda, idant ne suspausti ir ne numesti motynos į szalį. Sugavę motyną, statome aulį į jo vietą.

Dar sunkiau sugauti motyną stuobrinuose. Galime pamėginti tokiu budu: jei vienoj pusėj stuobrio perų nėra, reikia korius isz jos iszpiauti, ir pritaisus szmocziuką korio ant pagaluko, idėti jį į tuszczią vietą; ant rytojaus, adarus aulį skubinai iszimti korių ir nupurtinti sėdanczias ant jo bites ant marszkos: terp jų gali buti ir motyna, atėjusi ant sauso korio kiauszelius dėti. Bet tas ne visados tevyksta; reikia kartais po 10 kartų atkartoti tą manipulaciją. Jei aulyje daug perų ir iszpiauti korius nėra galima, reikia padirbti augsztą skryninkę, siaurumo tokio, kaip duris stuobrinio aulio, pririszti skryninkę prie stuobrio, apkiszti visas skyles aplinkui ir barszkinti varydamas bites isz aulio į skryninkę. Iszvarus, reikia jieszkoti motynos teip pat, kaip ir sėtuvėje.

Stacziuose stuobrinuose auliuose, atpiauname apacziją (jei stuobris senas) o ant rytojaus, apvertė aulį galvą ant žemės, statome ant jo sėtuvę, ar kitą koki indą ir barszkiname bites.

Galime teip-gi, nepiaudami aulio, iszpiovę tiktai korius nuo apaczios, iszvaryti bites į tą tuszczią vietą, o paskui semti jas su samezriu ir iszberdami ant marszkos, jieszkoti terp jų motynos.

Dzieržono auliuose, kurie vietoj romiukų, tur lentikes, jieszkame motynos, iszimdami kiekvieną lentikę su korium, po vieną. Bet tankiausiai pas musų lentikių tų negal iszimti, nės bitės, negavus pradzių, prisiuva korius teip kreivai, jog nei vienos lentikės atskirti nuo kitų negalima yra. Tadą reikia iszmėruoti platumą aulio ir pagal tą padirbti kokias tris lentikes, kurias reikia, palikus terp jų tarpus nuo puscio, priekalti prie dviejų skėriukų. Prie tų trijų lentikių reikia prilipyti kaip galent didesnius szmotus sausų korių ir visą tą sutaisimą idėti į aulį. Ant rytojaus isztraukti jį greitai ir jieszkoti jamę motynos.

Atrasti motyną greitai ir tikrai galima yra tiktai rominiuose auliuose ir sziaudiniuose bedugniuose. Prastuose-gi, kaip stuobrinuose ir Dzieržono, atrasti sunku, ir visi tie budai

tankiai ne vyksta. Pati budavo per visą vasarą dedu vis lentikes su koriais į Dzieržono aulius, o motynos kaip nerandu. Vis czia prigul nuo laimės; jei pasiseks, galima yra atrast užkarto, o jei ne, jieszkosi ir 10 kartų ir tai veltui.

IX. Kaip duoti bitėms motyną ir motynų atkeles?

Labai tankiai prisieina duoti bitėms motyną arba motynų akeles, dėlto reikia žinoti, kaip ir kada galima yra tą padaryti.

Duodame motyną arba motynos akeleį tadą, jei motyna aulyje prapuolė, jei norime padirbti spiečių, arba jei motyna perdaug sena ir reikia į jos vietą įdėti jauną.

Reikia žinoti, jog bitės augindamos jaunas motynų akeles, su noru priėma senesnius, jau uždengtas, o dar geriau jau iszperėtą motyną, o motyna vaisinga patinka joms didžiaus, nekaip motyna dar neapvaisinta.

Atmindami tą, negalime bitėms turėjusioms vaisingą motyną atimti ją ir tuoju įdėti į jos vietą jauną neapvaisintą, arba dar akelėje tebesanczią, nės bitės jos nepriims ir papiaus. Dėlto atėmus motyną, reikia palaukti kokią vieną antrą dieną, kol bitės pajus gerai, jog motynos neturi ir uždės sau motynų akeles, tadą jau galime įdėti joms ar motynų akeleį ar jauną motyną.

Bet ir tadą vis-gi geriaus yra duoti motyną kletkikėj, įdedant ją rominiamę aulyje terp romiukų augsztai ne tolie nuo lakio, kur bitės už vis daugiau vaikszcioja, o bedugniukuosę ant padžios. Iszleidžiame motyną isz kletkikės po 1—2 dienu, o kartais ir vėlaus; laikas tas priguli nuo to, ką bitės daro su motyną: jei sėdžia ant kletkikės ramiai, penėdamos motyną, ženklina tai, jog priėmė ją ir galime ją be baimės iszleisti. Bet jei bitės apsėdusios kletkikę, nori igyti motyną, kilnodamos į augsztą pasturgalius — reikia dar palaukti ne iszleidant.

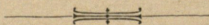
Kiti bitininkai daro teip: įleidę motyną į kletkikę, užlipdo jos durikes vaszko dangeziuku ir įdeda teip į aulį. Jei bitės priėma motyną, nugraužo jos dangeziuką ir iszleidžia motyną, mislydamos, jogei ją isz akelės iszleidžia.

Stubriuose kletkikę su motyną dedame ant dugno prielakio. Visų greičiausiai reikia duoti motyną spiečiui ne turincziam dar prisiuto lizdo, nės žinome, jog bitės ne turėdamos motynos, nedirba vaszko.

Motynų akeles duodame tikt tadą, kadą jau jos yra uždengtos; jaunesnių-gi judinti negal, nės motynų perai galėtu numirti. Uždengtą motynos akele, kurią norime idėti į kitą aulį, iszpiauname kartu su szmocziuku korio, (saugodami ne užgauti akeles), formoj' trikerčio \triangle , kurio virszunė turi buti pakreipta į augsztą, ir neszame jį į kitą aulį; tenai kore iszpiauname tokia pat skylę, koki yra iszpiauta akelė su korių, ir įstatome ją tenai. Reikia žiurėti, idant trikertis gerai įtilptu ir neiszskristu.

Veiziant akeles toliaus kur, reikia jas idėti į krabykę su vatą.

Motynas teipo-gi galima yra siųsti tolie. Jei kelias ne ilgesnis kaip 1—2 dienos, motyną galime uždaryti kletkikėj draugę su kelioms bitėms, o jei ji bus kelę ilgiaus, reikia ją idėti į skrynikę, į kurią dedame mažą romiuką su medumi ir saujelę biczių, kurios galėtu penėti motyną.

X. Apie auginimą motynų.

Kiekvienas spiečius turi turėti motyną, dėlto, jei patis dirbame spiečius, reikia mums daug motynų. Auginame teipo-gi motynas, jei žadame jas pardavinėti.

Vietoj' motynos iszperėtos, galime duoti spiečiams motynų akeles. Atėmus isz kokio nors aulio motyną, bitės uždės sau motynų akeles ne vieną ir ne dvi, bet visuomet daugiau, kartais lig 12—13; palaukus, kol bus jos uždengtos iszpiauname ir idedame, kur reikia. Bet idėti taip motynų akeles galime tiktai rominiuose auliuose; prastucę-gi, negalėdami prie jų gerai priėti, padaryti to negalime. Tenai reikia butinai idėti jau iszperėtą motyną. Motynų galime gauti isz spiečių pasekėjų, kuriuose tankiai yra jų daugiau nekaip viena; palikę tadą vieną, kitas gaudome ir dedame, kur reikia. Jei mums dar tą motynų neužtenka, galime jas patis iszauginti.

Tam siekiui dirbame ypatingus mažus auliukus, vadinamus **motynų auliukais**, nės yra jie tiktai dėl auginimo motynų. Auliukus tuos dirbame isz plonų $\frac{1}{2}$ colinių lentikių teip, idant galētu į jas idėti romiukus; romiukai tie turi buti didumo kaip $\frac{1}{4}$ dalis paprasto romiuko isz Varšuvos aulio. Auliukę turi tilpti, 3 toki romiukai; pagal to galime iszrokuoti, kokio didumo turi buti pats auliuks.

Pradėdami auginti motynas, kaip tranai pasirodys, t. y. nuo pusės gegužės mėn. ir auginame lig pusės birželio. Visų pirmu atėmame isz poros aulių motynas, idant pritaisyti sau motynų akeles. Kadą jau jos taps uždengtos pritaismo auliukus auginimui. Vieną romiuką į auliuką dedame su medumi, antrą su sausu koriu, tretį, su perais. Visą tą medžiagą jemame isz kokio nors aulio ir įtaiso į romiukus, veizėdami, idant gerai pritiktų. Idant ne iszkristu, galime juos pristiprinti siulais arba plonais pagalukais įkiszdami juos isz szalių romiuko, per lentikes. Isz to paczio aulio, isz kurio paėmeme korius, reikia nuszuoti bites nuo kokių 2 romiukų ir įleisti jas į auliuką, sergstant, idant ne paimti kartu ir motyną. Reikia veizėti, idant bitės, kurias dedame į auliuką butu jaunos, t. y. tokios, kurios dar nei vieno sykio nebuvo iszlėkusios isz aulio, nės senosios visados grįžta atgal namon; dėlto szluoname jas per pietus, kadą senosios bitės visos mažne laukę. Įleidę bites, uždarome auliuką, uždėdame lakį drato tinkluku ir statome jį kur norents į tamsį ir szaltą vietą lig vakaro, idant bitės pažintu, jog neturi motinos. Vakare neszame auliuką į bitinyezią ir statome kur nors; paskui iszpiauname isz aulio uždengtą motynų akelę ir idėdame ją į auliuką. Visų geriausiai pakabinti auliuką ant medžio szakos ir neužmirszti adaryti lakį. Reikia tankiai žiurėti, ar ne iszperėjo motyną. (Jei jau ji iszėjo, akelės dugniuks yra pakelts, kaip skrynikiės virszus, arba suvisu nugraužtas.) Tada galime ją tuojau sugauti ir idėti kur reikia, arba laikyti auliukę, kol apsisvaisins. Jeigu norime dar tamę pacziamę auliukę antrą motyną iszauginti, reikia pridėti biszkį biczių.

Jei turime kelias motynas, kurios mums bus reikalingos tikt už keletą dienų, galime jas su kletkikėmis idėti ant dugno tokių aulių, kuriuose nėra motynų, arba yra dar neapvaisinta.

Galime į vieną toki aulį įdėti kokias 4—5 kletikes su motynomis, o bitės visos penės, kol jų paczių motyna išsiperės arba apsisvaisins.

Jeigu mums kokia motyna paliko iš vasaros, galime ją palaikyti per žiemą, bet ne auliukę, nės čia butu bitėms perszalt. Jemame tadą iš trijų stiprių aulių po vieną romiuką su perais medų ir sėdanczioms ant jų bitėms, veizint, idant nepaimti motynos, ir dedame juos į spietinyczią. Paskui, išszkyrė koki rominį aulį visus romiukus jamę nustumame į pasturgalį toliaus nuo galinio lakio, merkavodami, idant iš pirmgalio paliektu vieta trims romiukams; paskui uždedame bleką su lentikę ir įdedame romiukus iš spietinyczios. Tokiu budu vienamę aulyje turėsme 2 spiecziu: vieną didelį pasturgalį aulio prie tikrojo lakio, o antrą, į pirmgalę su galiniu lakiu. Į tą paskutinįjį, pavakarais, įleidžiame motyną, kurią norime palaikyti per žiemą. Nors bus tamę spiecziuje mažai biczių ir mažai romiukų, vienok peržiemavos jis ir szilimą gaus jis nuo antrojo spieczio.

Retai kadą prisieina teip laikyti motyną, ir nevertu: vercziaus turent motyną padirbti gerą spieczių arba parduoti ją.

XI. Kaip bites iš kelių aulių į vieną suleisti?

Suleidžiame bites į burį pavasari, galę balandžio mėn. arba rudenį, kaip pasibaigs medaus rinkimas. Suleidžiame tokius aulius, kurie yra teip silpni, jog patis toliaus gyventi negali. Prie to darbo reikia atminti:

1. Bitės nuo vienodiszkų motynų greicziaus sutinka vienos su kitomis, nekaip bitės nuo kitoniszkų motynų; t. y. bitės, turenzczios vaisingas motynas geriaus sutiks, nekaip bitės nuo motynos vaisingos su bitėms, turenzczioms nevaisingą motyną, arba suvisu be motynos.

2. Ant porą adynų priesz suleidimą auliuosę, kuriuos norime suleisti, reikia iszrinkti motynas: vieną, geriausiąją, palikti, kitas iszmesti. Bitės, pajutusios savo naszlaitystę, greicziaus vienos su kitomis sutinka.

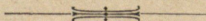
3. Suleisti reikia saulei užsileidant, gerai dumais rukant: galima yra bites paszlakstyti vandeniū suvirintu su medumi; motyną geriaus visados idėti į kletkikę.

4. Rominiuose auliuose suleidžiame bites kartu su jų lizdu t. y. émame ir romiukus nuo jų. Prastuose, kaip bedugniukuose, iszbarszkinti bites, atrasti motyną, o bites pavakarais supilti į kitą aulį.

5. Aulį isz suleistų biczių galime paliekti toj paczioj bitinyczioj tikt tadą, jei suleideme anksti pavasari, pirm iszlékimo biczių, arba vélai rudeni, galę rugsėjo m. Vasarą-gi reikia jį iszvežti toliaus, už kokių 2 viorstų, nés palikusios toj paczioj vietoj, pagrižta jos į senąją vietą, o neradusios ten aulio, klaidžioja po kitus ir tampa iszpiautos

Vasaros laikę galime tik suleisti 2 aulius, greta savęs stovincziais; suleidę, statome vieną isz jų viduje terp tų vietų, kur tie auliai pirmiaus stovėjo. Bitės, grįždamos isz lauko ir neradamos savo aulio, ipuls į arcziausiajį; t. y. į tą, į kuri suleidžiame.

Ant pav. turime tris aulius: A. B. C. Visų pirmu iszrenkame motynas; tegul aulyje B. yra geriausioji: sugavę tadą, dedame ją į kletkikę o kitas 2 iszmetame. Aulis A. yra už visus smagesnis, į jį tai reikia kitus du suleisti. Vakare einame prie aulio B. iszėme 2-3 romiukus su bitėmis ir dedame juos į spietinyczią, paskui nuszluname visas bites nuo kitų romiukų ir einame prie aulio C. tenai dirbame taip-pat. Visas tas bites ir romiukus, įleidžiame į aulį A. gerai jas rukydami; paskui įdedame motyną kletkikėj. Suleistoms bitėms reika palikti tiek romiukų, kiek jos gali apsėti. Suleidžiame teipo-gi tankiai spieczius pasekėjus, jeigu jie yra labai maži. Suleisdami juos galime ne gaudyti motynų, o užkarto supilti į vieną aulį vakarę, suszlakstė pirmiaus gerai bites saldu vandeniū. Bitės paczios iszrinkis sau vieną motyną, o kitas papiaus.

XII. Apie pastiprinimą biezlių.

Ne visi auliai peržiemoja lygiai: vienas peržiemoja geriausiai ir yra stipresnis, kitas kur blogiau, ir yra labai silpnas. Tokius silpnus aulius reikia pastiprinti, idant greičiau įgautu spėkos. Teipo-gi ir vasaros laikę, kartais vienas ar daugiau aulių yra neteip stiprus, kaip kiti; tadą teipo-gi stipriname juos.

Rominiuose auliuose stipriname bites visaip:

1. Išz smagių aulių iszėmame po vieno, du romiukus su uždengtais perais, nuszluoename nuo jų bites ir įdedame į silpnus aulius, į pat vidurį lizdo. Vadinas tai **perais pastiprinimas**.

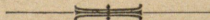
2. Išz smagių aulių iszėmame po 1—2 romiuku ir kartu su sėdanciomis ant jų bitėmis statome į spietinyčią. Valandėlę palaukė, idant senos bitės iszlėktu isz spietinyčios, dedame romiukus su palikusiomis jaunomis bitėmis į silpnus aulius. Tadą stipriname **jaunomis bitėmis su perais**. Iszimti romiukus reikia pusdienyje, kadą už vis mažiau auliuose senų biezlių; galime, nededant į spietinyčią, iszėmė isz vieno aulio romiukus, dėti juos stacziai į tą, kuri norimė pastiprinti.

3. Pusdienyje einame prie smagių aulių, o nuslavę nuo 2—3 romiukų jaunas bites į spietinyčią, įpilame jas į silpnus aulius. Tadą stiprinami tikt vienoms **jaunomis bitėmis**. Sakiau jau, jog perus ir jaunas bites, t. y. tokias, kurios dar ne lakioja isz aulio, bitės visados priėma su dideliu noru ir nėkad os jų ne piauna.

4. Turent dvi bitinyčias, už kokių 2 viorstų viena nuo kitos, galime stiprinti silpnus aulius, įpildami į juos senas bites, paimtas isz antros bitinyčios. Toj paczioj bitinyčioj daryti to negalime, nės senos bitės visados grįžta į savo aulį.

Aulius prastus galime pastiprinti, perkeldami silpnuosius į vietą stipriųjų; darome tą pusdienyje, gražiose, saulietose dienose. Reikia tikt veizėti, idant perkelti auliai stovėtu ant tos paczios vietos, kur buvo pirmu kiti, ir idant lakis butu apsuktas į tą paczią szalį.

Bedugniukuose galime teip dirbti: iszbarskinti bites, paimti jų gerą burį ir įpilti į silpnąjį; senosios pagriž į savo aulį, o jaunosios paliks ir pastiprins menką aulį.

XIII. Apie biczių penėjimą.

Bites pename pavasari, vasarą, arba rudenį. Pavasari pename tadą, jei bitės, mažai turėdamos medaus per žiemą, pabaigia visą maistą ir badu gali numirti. Rominiuose auliuose galime lengviai persitikrinti apie tai, perveizėdami skubinai paskutinius romiukus; bedugniukuose veiziam, iksizdami pagaliuką į korius. Jei pagaliuks paliks sausas, bitės ne turi medaus. Kaip į rominius aulius, teip ir į sziaudinius, duodame medų tam tikrosę penėtuvėse, statydami jas ant dugno aulių.

Vasarą pename spieczius, kuriems iszspietus, lija ilgas lietus. Rudenį-gi pename, jei bitės ne prieseszė sau per vasarą gana medaus. Reikia tadą paveizėti, kiek svarų kokiam auliuje truksta, ir duoti.

Penėti galime su grynū medum, jei yra jis vidutinio tirsztumo; jeigu sukietėjės, ipilti reikia į jį ant skleincyzios medaus szauksztą virinto szilto vandenio ir gerai iszmaiszyti, idant pasidarytu skįstas. Neturėdami medaus, galime duoti bitėms ir syropą: 1 skleincyzią cukraus arba medaus iszvirti su vieną skleincyzią vandenio. Ant medaus arba syropo reikia uždėti sziaudziukus, idant bitės ne nuskęstu. Dėti peną vakarais, o rytą ankstie atimti, idant kitos bitės, pajutusios medų, ne pradėtu plėszti; užkarto geriaus duoti dideloms poreijomis, nės stiprus aulys, per vieną naktį gali lig 6 svarų suneszti.

Ne visados tikt tadą pename bites, kadą truksta medaus. Nors bitės medaus turi gana, vienok pename jas ir dėlto; idant motyna dētu daugiau kiauszių. Pradedame teip penėti pirmosę dienosę gegužės mėn.; isz pradžios ipildami po biszkį vandenio į medų, o paskui vis daugiau, daeidami lig pusės (szauksztas medaus ant szaukszto vandenio) duodame kasdieną po 1—1½ kieliszķų, teip pat vakarais.

Pename teip tikt tokiosę vietosę, kur mažai yra ankstybių žiedų, isz kurių bitės galėtu medų rinkti.

XIV. Kaip perkelti bites isz vieno aulio į kitą?

Perkelti bites isz prastų aulių į rominius, arba sziaudinčius aulius, reikia vasaros laikę, bet prisitaisyti prie to darbo reikia jau priesz didijį medaus rinkimą, kuris pas mus prasideda nuo pusės birželio.

Pirmosę dienosę to mėnesio reikia sugauti motiną aulyje, isz kurio norime perkelti bites. (Kaip gaudyti, sakiau augszcziau) Jei aulys tas yra smagus po 14 dienų iszeis isz jo spieczius, kuriį įleidžiame į rominį ar į sziaudinį aulį. Po 21 dienos nuo dienos iszėmimo motynos prastamę aulyje nebus jau perų. nės žinome, jog bitės 21 dienos reikalauja dėl iszsiperėjimo. Tada aulį tą reikia atstatyti į szalį, o į jo vietą pastatyti rominį arba dugniuką teip, kad lakis butu į tą paczią szalį atverstas, kaip buvo prastojo aulio. Paskui visas bites reikia iszbarszkinti ir supilti į naują aulį, o korius visus isz seno aulio iszpauti. Reikia daboti, idant pilant ir iszgenant bites isz seno aulio, ne užmuszti motynos. Į aulį rominį, į kuriį perkeliame bites, reikia visuomet idėti romiuką su jaunais neuždengtais perais dėlto, idant bitės, jei joms motyna kur prapuls, turėtu isz ko iszauginti sau jauną.

Perkelti tokiu budu yra užvis geriaus, nės turime tada du spiecziu su jaunoms motynoms ir dar paliekta mums visas vaszkas ir medus isz seno, prastojo aulio.

Kad bitės spieczia kartais paczios, nelaukdamos, kol joms atimsime motyną, galime teipo-gi, palaukę 21 dieną po iszėjimo spieczio, perkelti teip pat, kaip pirmu.

Galima teipo-gi, sugavus motyną isz aulio, isz kurio bites reikia perkelti, idėti ją su kletkikę į rominį aulį ir pastatyti vietoj senojo. Seną-gi aulį nuneszti toliaus. Visos senos bitės seks į rominį aulį prie savo motynos ir padarys spieczių. Po 21 dienos nuo iszėmimo motynos isz seno aulio, reikia perkelti bites, kaip buvo pasakyta augszcziaus, į rominį aulį, kurią pastatyti vietoj senojo aulio. Tas budas yra ne teip geras dėlto, jog vienas spieczius bus su seną motyną; o žinome, jog bitės, turėdamos seną motyną siuva daugiau traninių korių, nekaip prie jaunos motynos, ir augina paskui daugiau dikduonių tranų.

Perkelti bites iš aulių rominių į rominius kito sistemo galime kartu su visais koriais. Reikia tą daryti anksti pavasarį arba rudenį, kadą perų mažai, bet šiltosę dienosę, idant perai neužšaltu ir ne pradėtu puti. Į vietą seno aulio statome naują, o pirmąjį atstatė į szalį, jemame po vieną romiuką, iszpiauname korių iš jo ir įdedam į naujį, perriszdami siulais, idant stiprius turėtu; vietoj siulų galime pristiprinti plonais pagaliukais, įkiszdami juos per szonus romiukų į vidų korio, po tris iš kožnos szalės. Teip perkeliame visus korius, skubindami, idant perų neužszaldyti ir dabodami, idant jų nesuspausti. Žinoma, visųpirmu reikia atrasti ir idėti į kletkikę motyną, idant jos ne nuspausti, iszpiaunant ir įdedant korius; bites visas reikia su samečiu supilti į naujį aulį. Teip perkelti yra pavojingai, nės perai gali užszalti ir pradėti puti.

Iš rominio aulio į kitą tokį pat rominį labai lengviai galime perkelti. Pastatę naujį į vietą senojo aulio, iszemame iš pirmojo romiukus kartu su sėdanczioms ant jų bitėmis, ir dedame į naujį aulį; motynos gaudyti nereikia.

Perkelti bitės iš prastų aulių į rominius su koriais, nors ir galima yra, bet ne rodyju; labai yra sunku mažus ir kreivus smoczukus korių taisyti į romiukus; reikia prie to darbo ilgai užtrukti, perai tankiai užszala ir gali įsisukti baisesia biczių liga, puvinyš.

XV. Kaip vežti bites?

Vežti bites užvis geriaus yra ankstie pavasarį, po pirmo iszlėkimo, nės tadą yra auliuosę mažai perų ir medaus; rudenį jau ne teip gerai, nės nors tadą perų mažai, bet daug yra medaus ir nuo sunkumo jo koriai gali greit nulužti; bet užvis blogesnis laikas dėl vežimo biczių yra vasara; aulys pilnas medaus ir perų, o vaszkas nuo szilimos minksztas ir netvirtas, lužta lengviai. Už tat-gi reikia storoties, vežti bites tik pavasario laikę. Rominiuosę auliuosę užstumame blekinius lakių uždarus ir statome ant vežimo stacziai; sziaudiniuosę-gi bedugniukuosę lakį užtraukiame muslionu, apaczią apriszame retą drobę, idant

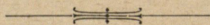
bitės neužtroksztu ir dedame į vežimą vieną ant kito, nuėmę pirmiau virszus.

Jei kartais kelyje bitės, atradusios kokią skylę, jims lakioti, reikia sustoti ir laukti lig vakaro, kol jos sulėks į aulį; tadą, uzkisę skylę, važiuoti toliaus. Vežant bites vasaros laikę, medų nuo jų reikia iszimti.

Žiemą ne gerai vežti, nės tadą bitėms labai yra nesveiku, kad jas kas purtina ir isz vietos judina.

Tankiai vežame bites be lizdo ir be aulio. Spiecius tokius užvis geresniai yra vežti spietincioj, bet galima teipo-gi ir rėcziusę, apriszus juos retą drobę.

Jėigut prisieitu vežti bites žiemą, reikia iszrinkti tam sziltą dieną. Kraunant aulius į vežimą reikia daboti, idant jie nesi-purtintu labai ir dėlto gerai apkaiszioti sziaudais aplinku; -važiuoti pamažu, geriaus naktyje. Statyti aulius reikia visados teip, idant korai stovėtu galais į apaczią.

XVI. Tranų bitė. Kaip nedaleisti prie to. Kaip taisyti tokį spiečių.

Kaip jau sakiau, bitės-darbininkės kartais pradeda dėti kiauszius. Atsitinka tas tadą, kadą bitės neturėdamos jaunų perų, negali sau iszauginti jaunos motynos. Jei tadą kokiamę aulyje nebtenka motynos ir nėra ten nei kiauszelių, nei jaunų neuždengtų perų, bitės paskira terp savęs vieną (o kartais ir daugiau) bitę, kuri emasi motynos darbą dirbti. Žinoma, tokia bitė gali dėti tiktai neapvaisintus, t. y. tranų kiauszelius, dėlto vadiname ja **tranų bitę**. Aulys, turintis tokią tranų bitę, greicziaus ar vėlaus turi isznykti, nės ne pribuva jam szeimynos, biczių-darbininkių, o senos bitės po biszkį nyksta.

Aulį, kuriame yra tranų bitė, lengviai pažinti; kiauszeliai sudėti ne lygiai ne į kiekvieną isz eilios akelę ir tankiausiai traniniuose, po kelius vienok akelėje, teipo-gi neguli jie ant dugno, bet prikabinti prie krasztų akelės, nės traunų bitė, neturėdama tokio ilgo pasturgalio, kaip motyna, negali dugno dasiekti. Viduje-gi romiukų uždėtos yra motynų akeles isz tamsio vasko.

Jei toks aulys atsiras bitinycioj, yra tai kalezia bitininko, nės nuo jo tik priguli nedaleisti prie to. Dėlto reikia daboti aulius su jaunoms motynomis, kurios, izlėkusios dėl apsvisinimo, gali lengviai prapulti. Į tokius aulius reikia dėti romiukus su jaunais perais, idant bitės, motynai prapuolus, turētu isz ko sau naują iszperėti. Jei atrasime ant tų romiukų uždėtas motynų akeles, galime žinoti, jog motyna prapuolė. Žinodami laiką iszperėjimo motynos, galime suskaičiuoti, kada ji turi pradėti dėti kiauszelius. Žinome, jog motyna ant 6—7 dienos po iszperėjimo iszlekia isz aulio, o ant 4-tos po apsvaisinimo deda kiauszelius; pagal to laiko, reikia peržiūrėti korius ir įieszkoti kiauszelius; jei ne atrasime, kelias dienas palaukę, vėl veiziamė, ant galo, jei po kokių 3—4 nedėlių nuo iszperėjimo motynos, ne matyti dar aulyje kiauszelių — motyna ta jau paliks nevaisinga, t. y. tranų motyna. Tokią motyną reikia sugauti ir iszvesti, o vietoj jos duoti apvaisintą. Abelnai sakant, idant nedaleisti bitėms turėti traninias bites ir traninias motynas, reikia auliams su jaunoms, neapvaisintoms motynomis dėti vis korius su neuždengtais perais.

Idant motynos neprapultu, iszlėkdamos isz aulio, reikia kaip galint retai statyti aulius tolie viens nuo kito. Gerai yra teipo-gi kiekvieną aulį kitoniszkaiz teplioti, idant motynos galėtu lengviai savo aulį iszskirti ir nelėktu į svetimuosius, kuriuoę visuomet paliekta papiautos. Daug priguli ir nuo oro; kartais isz ryto puikiai dienai, praszvitus, motyna iszlekia isz aulio; staigu pasikelia vėjas, ar lietus, ir motyna, suszlapusi, ar mirszta kur įpulusi į žolę, ar įlekia į svetimą aulį į pirmąjį, kurį pamato ant kelio.

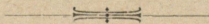
Teip tadą bitininkas gali nedaleisti apsvesti bitėms traniną motyną, nės kaip matome, nuo jo tik tas priguli. Bet jei kartais atsitinka tokia nelaimė, reikia mokėti ją atitolinti.

Jeį toks spieczius atsiras pavasaryje ir yra labai nesmagus, visugeriaus romiukus, kuriuose nėra kiauszių tranų bitės, idėti į kitus aulius, bites teipo-gi supilti į arcziausį, o aulį jų iszneszti isz bitinycios. Jeigu spieczius smagus, galima jį pataisyti: Jemame du romiuku su perais ir jaunoms bitėmis isz kokio nors smagio aulio ir idedame juos į pat vidų lizdo, gerai rukidami, idant bitės susimaiszytu; jei turime motyną,

reikia ją duoti kletkikėj, o jei ne, tai bitės gali ją išauginti. Juo daugiau daduosme jaunų biczių, tuo geriaus bus.

Galime teipo-gi padirbti kiteip: pastatę vietoj aulio su tranų bitę kitą aulį rominį su 1—2 romiuku su perais, jaunoms bitėmis ir motyną kletkikėj, atstatome pirmąjį aulį į szalį nuszluostant nuo romiukų bites, o romiukus, kuriusę nėra traninios bitės kiauszių, dedame į naują aulį. Visos bitės isz to pirmojo aulio sulėks į naujįjį; paliks tik burelis, nenorintis apleisti traninios bitės; tą burelį naikiname arba įpilame į koki smagų aulį. (Paszlakstę gerai medaus sriubą, idant bitės jų ne papiautu.)

Vasaros laikę stipriname tokį aulį kokiu nors nedideliu spiecziu-pasekėju.

XVII. Plėszimas biczių. Kaip atsiginti nuo jo?

Žinome jau, jog pavasaryje ir rudeni bitės, nerasdamos peno laukuosę puola į kitus aulius ir vagia isz jų medų. Idant nedaleisti vogti, reikia daboti, kad bitinyczioj ne butu labai silpnų, arba be motynos spieczių; toliaus, reikia veizėti, idant auliai butu be skylių, o lakius sumažinti; rominiuosę auliuosę užsklendant blekikes teip, kad tik 2 bitės galētu užkarto iszeiti; sziaudiniuosę bitės pacios tankiausiai užlipina lakius; jei teip nepadarė, galima yra užlipėti moliu. Rominiuosę auliuosę reikia daboti, idant didumas lizdo pritiktu prie spēkos biczių, t. y. idant ne butu aulyje perdaug romiukų, kurių bitės ne galētu apsėsti; tadą sunku joms yra atsiginti nuo plėszikių. Ant galo, visus darbus prie aulių reikia dirbti labai atydžiai, neiszlėjant medaus, ne paliekant trupinų vaszko ant žemės; geriausiai visas manipulacijas atbuti vakarę arba isz ryto, kada bitės užvis daugiau iszlekia į lauką.

Bet ypatingai reikia sergėtis, duodant bitėms peną į aulius; dėti medų visados vėlai vakarę, o ankstie rytą iszimti indus isz aulių.

Pamatę bitinyczioj plėszimą, uždarome užpultojo aulfo laki; po kelių minuczių atidarome, o bitės suezintos, iszlekia visu buriu ir mažne visados iszgina plėszikes; prie to reikia dar biszkį parukyti atlekanczias plėszti bites.

Jei tas ne pagelbės, reikia plėszamąjį aulį iszneszti kur norintis į kitą vietą, uždarus jam lakį; po poros dienų, kada plėszikės atpras nulakiojimo į jį, statome aulį atgal į vietą.

XVIII. Neprieteliai biczių.

Isz žvėrių daug iszkados daro bitėms pelės. Įlenda jos per skyles į aulį, graužia vaską, ėda medų ir baudina bites. Užvis daugiau lenda jos žiemos laikę; bitės negali tadą nuo jų atsiginti, už tai pelės, įlindusios gaspadorauja sau aulyje ir tankiai vaikus iszveda. Idant neįleisti tų neprietelių į aulius, reikia daboti, idant auliai butu be skylių, aplinku aulių ir po jų dėti ant žiemos szakas kadagių, kurių pelės labai nemėgsta. Sziaudiniuose auliuose reikia į užkriuvas idėti terp kiminų szmocziukus kumparo sviniotus į popieri su pipirais, idant greit ne isznyktų; pelės nemėgsta to kvapo.

Isz paukszczių už neprietelius biczių galime paskaityti: gandra, žvirblį ir kregždę. Gandras gauda bites po pievas ir laukus, o žvirblis ir kregždės, atlékdami prie aulių.

Bet jie nedaug tegali iszkados padirbti bitinczių. Szmotą daugiau vodija skruzdelės; įlenda jos buriais į aulius, iszvagia medų ir perus ir erzina bites. Reikia dėl apsigynimo nuo jų tepti kojas aulių su smalą, o aplink aulius žemę pabarstyti pelenais.

Vapsos vagia medų isz aulių; szirszuonos ne tik isznesza medų, bet ir paczias bites gauda ir ėda. Teipo-gi varlės, ropužės ir driežai, sėdėdami aplink aulį, daug biczių sugauna.

Vorai, iszštėdami savo tinklus ant aulių, gauda į juos bites ir iszgeria joms kraują; reikia dėlto daboti, idant apie aulius nebutu vortinklių, jei atsiranda plėszyti juos ir vorus naikinti.

Bet už visus neprietelius didesnios yra kirmelės **vaszkkandės**. Viena tokia maža balta kirmelėlė, įlindus į aulį, priededa daugybę kiauszių visur pliszelėse ir senuose koriuose. Isz tų kiauszių iszeina kirmelėlės, kurios maitinas koriais. Daug isz jų bitės iszmeta, bet yra jų tokia daugybė, jog visų iszvesti negali. Yra jos teip mažos, jog pamatyti jas sunku, bet dirba plonus tinklelius, ir dėlto, pamaczius korius aptrauktus tomis

vortinklomis, reikia juos išvalyti. Idant nedaleisti kirmelėms išsiplatinti auliuose, reikia juos užlaikyti grynai, tankiai išszluoti, ypacziai pavasario laikę, nės tadą užvis daugiau vaszkkandžių atsiranda.

Yra teipo-gi plestakė, vadinama „nebasztiko galva“ juoda su juodomis, baltomis ir geltonomis plėmomis ant sparnuų; ant nugaros turi ji didžia geltoną plėmą su juodomis plėmkikėmis, kuri iszrodo, kaip nebasztiko galva. Įlenda ji į auli, ir suėda labai daug medaus, nės už syki gali suvalgyti sziauszcziuką. Kartais paczioms bitėms pasiseka ją papiauti ir paskui aplipyti pikiu, idant ne smirdėtu.

XIX. Apie biczių ligas.

Bitės, kaip ir visi gyvuoliai, turi visokias ligas; terp jų dvi yra užvis didesnios: vidurių liga ir puvynys.

1. Bitės turi vidurius taip sutaisytus, jog gali visą pervirintą maistą uzturėti grobuosę per ilgą laiką. Jei bitės žiemavoja gerai, užlaika jos tą pervirintą maistą lig pirmo iszlėkimo pavasaryje; bet jeigu isz kokių nors priezasczių mėszlų tų prisirenks perdaug, bitės negalėdamos jų užturėti, iszmeta juos aulyje ir biauroja korius ir sienas. Nuo to bitės pradeda mirti. Liga ta vadinas **vidurių ligą**. Priežastis jos yra:

1. Blogas maistas. 2. Perdaug jo. 3. Perdaug vandenio. 4. Stoka vandenio.

1. **Blogas maistas.** Ne kiekvienas medus yra bitėms sveikas; pats sveikesnis yra nuo žiedų, medus-gi isz medaus ramos yra nesveikas ir tankiai yra priezasczią tos ligos. Teipo-gi ir bitininkas, duodams bitėms visokius syropus, gali joms pavodyti. Neturint medaus, galima yra penėti bites, iszvirus cukrą su vandeniu, kuris nėkados joms ne pavodys.

2. **Perdaug maisto.** Nors bitės turētu sveikiausį maistą, valgydamos jo perdaug, turės daugiau mėszlų. Atsitinka tas, kadą jos žiemavoja szaltai arba perdaug sziltai, o teipo-gi, kadą jos yra neraminamos žiemos laikę. Per sziltai žiemavos bitės tadą, kadą smagiam spiecziuui paliksme mažai romiukų, arba jei laki

yra prie pat dugno ir grynas oras netur per kur įeiti į vidų aulio. Bitės įjieszkodamos tadą vandenio dėl atgavimo, valgo daug medaus. Tą patį jos daro, žiemavodamos perdaug szaltai, idant tokiu budu apsiszildyti. Atsitinka tai tadą, jei paliksme spiecziuui perdaug romiukų, kurių jis negali apsėsti; jei aulys yra plonas ir senas, arba jei spieczius yra taip mažas, jog negali užlaikyti reikalingos bitėms szilimos.

3. **Netenka vandenio** bitėms, jei medus sukietėjęs. Yra daug tokių žiedų, kurių medus labai greit gali sukėtėti. Toks medus ne įtrauka jau į savį vandenio ir bitės neturi isz kur jo gauti.

4. **Perdaug vandenio** turi bitės tadą, jei žiemavoja ant nedengto medaus; medus neuždengtas įtraukia vandenį, pasidaro skystas ir bėga isz akelių; bitės, nenorėdamos, idant jis eitu ant nėko, valgo perdaug. Tas pats atsitinka, jei aulys yra senas ir lietus pereina per stogą. Bitės žiemos laikę reikalauja romybės; kad jas neramina, iszsigąsta ir iszmeta mėszlą į aulį.

Kaip galint reikia ligos tos nedaleisti; t. y. spiecziai turi buti smagus, auliai szilti ir gerai apveizėti, maistas geras ir ramybė. Liga ta pati isz tavęs nėra labai pavojinga, bet isz jos tankiausiai pasidaro baisiausioji liga, puvinys.

Pamaczius tą vidurių ligą aulyje, reikia sulaukus kokios siltos dienos, maždaug 7—8° R. ginti bitės apsilakioti, barszkinant į aulį. Bitėms apsilėkus, liga ta tankiausiai pereina. Bet žiemos laikę negalima to padaryti, dėlto prisieina laukti lig pavasario. Isz aulio, kuriamę liga ta labai išiplatina, reikia pavasaryje perkelti bites į naujį aulį; korius subiaurotus mėszlu iszimti, apkloti siltai lizdą ir penėti bites sveiku penu. Jei bitės ne labai suserga, perkelti nereikia, užteks atimti subiaurotus korius. Prastuose auliuose bianrus korius iszpiauti ir taip pat apkloti sziltai aulį.

Biaurus korius galime iszvalyti, įmerkdami juos į sziltą vandenį, ant 24 adynų; paskui iszplauti gerai su minksztu szepeziuku ir iszdžiovinti; teip padarę, galime vėl tuos korius bitėms idėti.

Ligą tą galima yra užtėmyti greit; tokiamę aulyje lakis, sienos ir koriai užkloti mažoms geltonomis plėmikėmis.

2. Puvinys.

Basiausioji biczių liga yra puvinys. Priežastis jos yra mažiausi gyvuočiai, „bacillus“, kurie gyvendami ir daugindamosi kunę perų, yra jų smerčio priežastis. Bacillus tas yra teip mažas, jog padidintas 700 kartų iszrodo lyg plonas siulelis. Gyvena jis ant kuno perų, o teipo-gi ir biczių, bet tiktai perai nuo jo puva ir mirszta, bitėms-gi nevodyja jis nėko. Kirmelės tos platinasi labai greit persiskirdamos į 3 4 5 ir tt. perai mirszta ir puna teip greit, jog ne per ilgą laiką isznyksta visas spieczius. Liga ta yra labai kimbanti ne tik iszmirszta nuo vieno aulio ta pati bitinyzia, bet ir kitos aplinkinio pigiai gali užsikrėsti ir susirgti. O iszplatina ją paczios bitės, kurios, nors ne mirszta, nuo puvinio, bet ant kuno savo turi tas paczias kirmėles. Ir bitininkas, veizėdamas sergantį, aulį, o paskui eidams prie kitų, gali lengviai ligą tą perneszti ant rankų, drabužių ir visokių indų. Žinant tą, reikia labai daboti, idant liga ta neįsisuktu į bitinyzią, o tokiai nelaimėi atsitikus, greitai ją atitolinti.

Puvinys pasirodo tankiausiai gegužės mėnesyje, o užvis baisesniu yra liepos m. ir paskiaus, kada aulyje yra užvis daugiau perų.

Jei isz pavasario koks aulys nesistiprinasi, reikia jį apvezėti, ar nesurigo. Tokiamę sergancziamę aulyje perai iszmetinėti ne vienodai ir lygiai, daug perų supuvusių yra, geltonų ir juodų; dangeziukuosę uždengtų perų matyti mažas skyeles, kurias iszgrauzia bitės, norėdamos iszvalyti akele ir iszneszti supuvusią kirmėlę; jei puvinys dar kuotik prasidėjo, aulyje smird ruksztumu, t. v. skruzdelių ruksztumu; bet paskui, ligai tai labai iszsiplatinus, smird koriai teip, kaip kada butu ten supuvusi mėsa.

Puvinys yra teip baises, teip tankiai pražusta nuo jo cielos bitinyzios ir teip sunku jį galima iszgydyti, jog reikia, kaip galint, nedaleisti jam įsisukti. Tam siekiu reikia veizėti, idant bitės isz pavasario turētu gana medaus ir dulkių; nės, netenkant maisto dėl perų, perai tie pradės mirti, puti ir isz to lengviai gali prasidėti puvinys. Toliaus, reikia nedaleisti bitėms iszmetinėti mėszlą aulyje, o gydyti jas, tam atsitikus, kaip buvo pasakyta augszcziaus, nės isz vidurių ligos tankiai prasideda puvinys. Aulius reikia isz

pavasario laikyti sziltai apklotus, nės užaldymas perų yra pirma, visūdidžiausioją priežascią tos baisios ligos. Dėlto-gi dienosė vėjuotosė negerai yra adarinėti aulius ir iszimdinėti romiukus su perais; perai, ypatingai jauni dar neuždengti yra labai jautrus; mažas užputimas vėjelio gali jiems pavodyti ir buti priežascią jų smerczio, o paskui ir puvinio.

Reikia teipo-gi aulius laikyti viežlybai, tankiai juos iszszluojant; romiukus senus, negrynus, penėtuves plaunant karsztu vandeniu su keliais laszais karbolo. Reikia saugotis, idant ne prikibtu ta liga nuo kitų bitinyezių. Perkant nežinomą aulį ar medų, reikia pirmu gerai iszplikyti karsztu vandeniu, paskui iszplauti „sublimatu“, (Сублимат) emant 1:1000.

Medų-gi užvis geriaus duoti bitėms tokį, apie kuri žinome gerai, jog yra sveikas; neturint tokio, geriaus duoti syrūpą isz cukraus ir vandenio. Teipo-gi reikia buti atsargiu ir su vaszku, su kuriuo lipiname pradžias į romiukus.

Labai sunku yra gydyti teip susirgusį aulį. Žinome, jog priežascią tos ligos yra szios kirmelėlės, bakeilliai; isz to suprantome, jog idant iszgydyti bites, reikia isznaikinti tuos bakeillius; bet naikindami juos kokiais nuodais, ar kitais stipriais daiktai, numarinsime kartu ir bites. Dėlto-gi pamaczius vieną prastą aulį teip sergant, kuogreiczius isznaikinti bites jamė. Užkiszame tadą aulyje visas skyles, o palikę tikt vieną prie lakio, pakiszame po jos indą su anglemis, ant kurių barstome sierą. Dumai tie užmusz bites. Nuneszė aulį tolie nuo bitinyezios, negyvas bites iszėmame ir užkasame, o korius ir medų iszpiauname. Puvinyz žmonėms nevodija nieko, dėlko medų tą galime valgyti; tik reikia jį sudėti atskyriai ir laikyti toliaus nuo kito sveiko medaus; vaszką, isztirpinus, reikia teipo-gi atskirti, idant nepaimti jo kibant korius. Stuobrį visūgeriaus sudeginti. Abelnai sakant, gydymas biczių stuobrinuose ar kituose nerominiuose, auliuose yra labai sunkus ir mažne negalimas darbas. Tokį susirgusį aulį reikia kuogreicziausiai isznaikinti, idant kitiems liga neprikibtu.

Rominiuose auliuose pasiseka kartais iszgydyti bites nuo tos baisios ligos. Tam siekiui, visūpirmu reikia padirbti nedidelią krabikę, panaszią į spietinyezią, nusprendant, kad įtilptu; isz pieszakio reikia iszpiauti lakį, o virszų padirbti pakelamą su nedidelėms skylelėmis, per kurias reikės bitėms pilti medų;

reikia teipo-gi ir sienosę auliuko iszpiauti mažas skyeles, idant bitės turētu oro. Teip pritaisę auliuką, einame prie serganczio aulio, gaudome motyną ir uždarę ją į kletkikę, dedame ant dugno auliuko; paskui isz kiekvieno romiuko nuszlustome bites į jį; pabaigę tą, idedame į auliuką 3 romiukus su pradžiomis, ant dugno statome penėtuvę, uždarome paskui auliuką ir statome vietoj seno aulio. Vakare, kadą jau visos bitės sulėks į auliuką, užkiszame lakį ir neszame auliuką su bitėmis į tamsį, tylią nesziltą vietą. Ten turi jos stovėti per 3 dienas: kelius kartus ant dienos ipilame joms per skyles isz virszaus skrynikiės, medaus sriubą, kurią teip prietaisome: Ant skleinyczios medaus paimti skleinyezią vandenio virinto, karszto, iszmaiszyti gerai, kad medus isztirptu ir susimaiszytu su vandeniu; į tą sriubą idėti salicilo ruksztės émant 1 gramą tų miltelių ant 1½ kvartos medaus. Salicilio ruksztė, (Acidum salicikum) yra kiekvienoj aptėkoj. Teip pritaisytu maistu reikia penėti uždarytas bites per 3 dienas, ipilant į jį kelius kartus ant dienos (5—6 k.) mažoms porcijomis. Teipo-gi ir prietaisinėti tos sriubos užkarto negalima daug, nės gali surugti.

Po trijų dienų, pietų laikę isznezame auliuką ir statome ant senos vietos, adarė lakį, idant bitės apsivalytu ir ne subiaurotu aulio, į kurią jas paskui įleisime. Ant rytojaus atnezame nauji rominį aulį, statome į vietą auliuko ir perkeliame kletkikę su motyną ir visas bites į naujį aulį ant kokių 3—4 romiukų su pradžiomis. Geriaus isz pradžios mažiaus romiukų idėti, o paskui pamaczius, jog bitės baigia juos siuti, duoti daugiau. Aulį apkloti tam tikroms paduszkomis sziltai ir paliekti. Reikia isz pradžios duoti bitėms truputį medaus gryno, be vandenio, kol jos paczios sau isz lauko sunesz. Po kelių dienų iszleidžiame motyną isz kletkikiės. Auliuką su romiukais ir penėtuvę kuoveikiausiai sudeginti.

Galima teipo-gi ir į tą patį atgal leisti bites, kuriame buvo jos priesz gydymą. Tam siekiui reikia jį gerai isz vidaus ir isz virszaus iszplikyt verdancziu vandeniu su szarmu, o paskui isztrinti su szkarmalu su sumirkytu „sublimatę“. (Sublimatas maskoliszkai (Сулема) yra stiprųs nuodai, reikia su jais apsieiti atydžiai. Perkant aptėkoj propocijój 1:1000.)

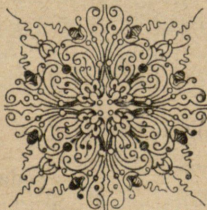
Teip-pat iszplauti ir isztrinti visas dalis aulio, k. t. stiklinį uždarą ir tt. Paduszkas sudeginti ir kitas padirbti;

romiukus geriaus teipo-gi sudeginti, (bet galima ir juos, kaip aulį, numazgoti.) Į teip išvalytą aulį galima yra leisti atgal bites. Po tokios operacijos tankiausiai puvinys nebegrižta, bet užtikrinti to butinai negalima yra. Dėlto aulį tą reikia atydžiai daboti. Jei jauni perai bus sveiki, balti, žinosime, jog bitės išgyjo; jeigu užtėmysime, jog jie po biszkį vėl pradeda puti, bus tai ženklas, jog liga pagrižo, ir tadą jau nebelaukiant nėko daugiau, reikia kuogreicžiausiai ir aulį ir bites išznaikinti.

Jei spieczius, kurių gydome, yra silpnas, reikia jį pastiprinti bitėms senomis, iš kitos bitinyczios; iš tos paczios nerodyju, nės jos grįždamos į savo aulį, gali su savimi perneszti ligą. Perais stiprinti negalima, nės puvinys visųpirmu prie perų prikimba.

Turint du serganczių spieczių, visųgeriaus suleisti juos į vieną.

Sziaudiniuose bedugniuokuose teip-pat gydome bites. Visųpirmu išbarszkiname jas į auliuką-skrynikę, o paskui dirbame teip, kaip pasakyta yra augszcziaus. Tiktai jau sziaudinį aulį - negalima yra mazgoti, bet reikia jį butinai sudeginti, o tiktai užkriuvus ir padžią išplauti teip, kaip buvo sakyta. Geriaus paskui iš auliuko suleisti bites ne į sziaudinį aulį, bet į rominį, nės tamę paskutiniame geriaus galima yra prieveizėti jas ir pamatyti grįztanczią ligą.

Dalis antra.

Apie aulius.

Kas nori tikrai užsiimti bitininkyste, idant turėti iš to naudą, turi sau padirbti rominius aulius ir juose bites savo laikyti. Teisybė, kasztuoja jie brangiaus už stuobrinus, bet vieną kartą padirbti, gali tarnauti ilgai ir deszimtį kartų užsimokėti bitininkui. Romini auliai yra szimtą kartų geresni už prastuosius iš szitokių priezasczių:

1. Rominiuose auliuose galima yra prieti prie lizdo, iszimti ir idėti romiukus pagal norą ir reikalą. Yra tai labai svarbus daiktas, nés nuo to priguli visa biczių gspadorystė; galime lengviai sugauti motyną, dirbti visokius spieczius, pastiprinti silpnas bites ir t. t. Kiekvienas iszmanantis sziek-tiek bitininkyste, gali matyti, jog kokiuose auliuose bitininkas gali szmotą daugiau iszimti naudos iš biczių nés czia ne bitininkas nuo biczių priguli kaip prastuose auliuose, bet bitės nuo bitininko, ir turi jos teip ir tiek dirbti, kaip jis nori.

2. Galima yra aprubeziuoti motyną bleką, t. y. neleisti jei dėti kiauszius visuose romiukuose; tadą auliuose nėra daug perų, o bitės neturédamos darbo su jų auginimu, nesza daugiaus medaus.

3. Romiukus su medum galima yra iszsukti centrifugoj; tokiu budu turíme gryną medų be jokių perų ir duonos, o korius visiszikai nesugadintus atiduodame atgal bitėms. Žinodami, kiek medaus ir laiko trotyja bitės ant dirbimo vaszko, iszmanysime, jog turédamos vis gatavus korius, nesza jos daugiaus medaus.

4. Toliaus, ir žiemavoti yra bitėms daug geriaus rominiuose auliuose nekaip prastuose. Auliai tie yra prikiszti kiminiais ir

sziaudais, turi paduszkas, dėlto yra labai szilti; stovėdami augsztai ant kojų, neprietraukia drėgmės, kaip stuobriai.

Ne apipasakosiu visų gerų privalumų rominių aulių; kiekvienas, perskaitęs pirmąją dalį tos kningykės, pats supras, jog tie auliai tiktai gali atneszti naudą ir tokius vien reikia laikyti Daug žmonių neiszmananczių nėra apie bitininkystę tvirtina, jog stuobriuose daugiau yra medaus, nekaip rominiuose auliuose. Tokie žmonės szneka teip dėlto, jog nėra neiszmano. Daug jau dabar atsirado žmonių, kurie apie bites vaikszcioja, jas priveizia ir per visą savo amžį mokosi, kaip su jomis apsieiti; visi tie žmonės tvirtina, jog pacziu geruju auliu duodancziu, užvis daugiaus medaus, yra aulys rominis.

Dėlto atkartuju: kas nori turėti isz biezių tikrą naudą, tegul pasidirbo sau rominius aulius, o skaitydamas, kaip ir ką reikia prie biezių dirbti, apturės gerus vaisius savo darbo.

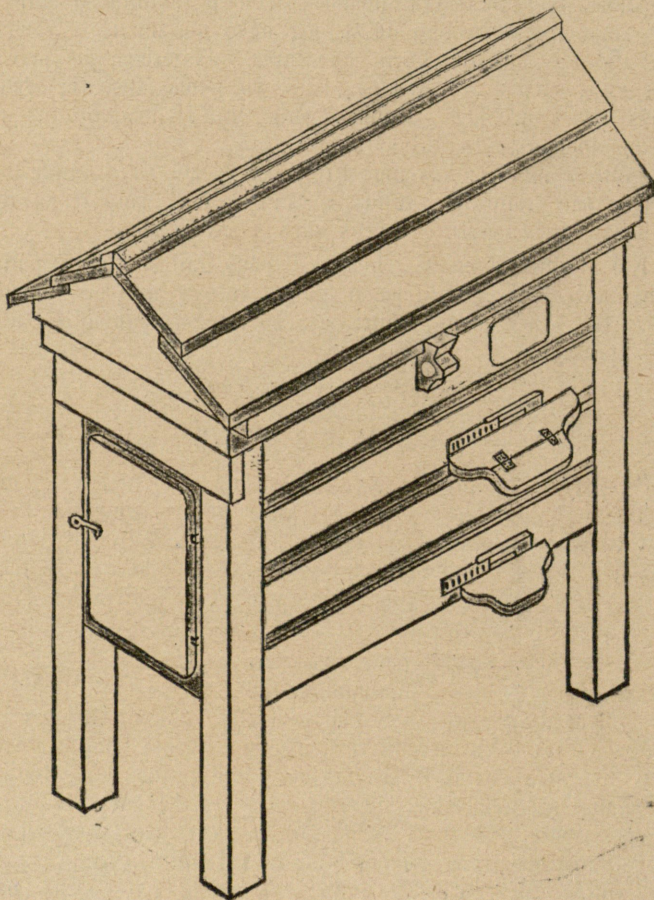
Kas iszmano biszkį meistrystę, tas gali sau pats padirbti rominį aulį. Užvis geriaus gauti gatavą aulį ir pagal jo dirbti. Bet kas gauti neturi isz kur, tegul pamėgiti padirbti isz to apraszymo.

Varszavinis aulys.

Terp visų rominių aulių pats geresnis yra Varszavinis aulys. Yra jis perdirbtas isz aulio Levickio; neturi gonkiuko, vietoj dviejų tik vieną stogiuką, o lakiai yra ne galę, kaip pas Levickio, bet szonę aulio. Tokiuose auliuose bitės geriaus žiemavoja, geriaus juose apriboti motyną, nėra lizdo ne reikia traukti į pirmąją, kaip auliuose Levickio.

Varszavinis aulys panaszus yra į triobesį; turi stogą keturias sienas, o vietoj pundamento keturias kojas. Medegą dėl jo geriausiai imti eglinę. Szonai ir galai aulio dirbasi isz lentų pusantro ($1\frac{1}{2}$) colio storumo; lentos turi buti suszpuntavotos. Szonai dirbasi atskiriai. Ilgumas aulio viduje turi buti 30 colių, bet kadangi szonus reikės įleisti į galą per $\frac{3}{8}$ colio, todėl visas ilgumas szonų tur buti $30\frac{3}{8}$ colių. Ant virszaus szonų ir vidaus darosi užkarpos gilumo $\frac{1}{4}$ c. ir augsztumo $\frac{1}{2}$ c. Platumas aulio viduje tur buti 10 colių. Vienamę galę aulio dedasi durys, o antras akiai užsikala. Ilgumas lentų, isz kurių darosi

aklasis galas, tur neszti $17\frac{1}{2}$ colių, nės 10 c. platumas vidaus, po $1\frac{1}{2}$ c. abiejuosę krasztuosę dėl iszkrodimo ir po $2\frac{1}{4}$ užgalių. Augsztumas szonų ir aklojo galo tur but 20 c. Dugnas aulio, ant kurio reiks statyti szonus prikaltus prie aklojo galo, tur buti $17\frac{1}{2}$ c. platumo ir 33 c. ilgumo, isz lentų $1\frac{1}{2}$ c. storumo

suszpuntavotų. Kerčiuosę dugno reik padaryti ketvirtainias užkarpas pagal platumą $2\frac{1}{2}$ c. ir 2 c. pagal ilgumą. Dugnę aulio per $17\frac{1}{4}$ c. abstumo (tolumo) nuo aklojo galo, viduryje platumo darosi ketvirtainė skylė skersai $3\frac{1}{4}$ c. užpinta drotimis ir užsklendama su lentikę isz apaczios. Dabar reik prikalti prie dugno szonus su akloju galu. Kojos tur buti platumo $2\frac{3}{4}$ c., storumo 2 c. ir augsztumo $37\frac{3}{8}$ c. Dvi kojas reik prikalti prie aklojo galo isz lauko pusės, priklojus jas platumu tik per $\frac{1}{4}$ c. o per $\frac{1}{2}$ c. paliks isz lauko; antros dvi kojos prisikala prie szonų atviramę galę aulio, priklojus jas storumu sulyg krasztu szonų. Augsztumas kojų nuo žemės lig dugno tur palikti $13\frac{1}{2}$ c., o ant virszaus galai kojų tyso per $2\frac{3}{8}$ c. Atviras galas aulio ne czielai teuzsidaro su durėmis. Todėl virszuje atvirojo galo darosi užkarpa sykiu per kojas ir szonus aulio $6\frac{3}{4}$ c. augsztumo kojose, o $4\frac{1}{4}$ c. szonuose (nės kojos augsztesnės už szonus per $2\frac{7}{8}$ c.) ir 1 c. gilumo. Į užkarpas reik prikloti ir prikalti lentą ilgumo $18\frac{1}{2}$ c., platumo $6\frac{3}{4}$ c. ir storumo 1 c. Idant aulys butu sziltas, szonai tur buti szejp apiperyti. Deszinamjame szonę nuo durių isz lauko per 3 c. atstumo nuo aklojo galo tur buti prikalta lenta storumo $2\frac{1}{2}$ c., platumo $6\frac{1}{4}$ c., augsztumo nuo dugno aulio sulyg virszu szonų. Isz lauko per vidurį szonų tur buti prikalti skersai storumo ir platumo po $2\frac{1}{4}$ c., o augsztumo nuo dugno sulyg virszu kojų. Tokie pat skersiai tur buti prikloti prie szonų gret kojų aklojo galo. Du skersiai platumo ir storumo po $1\frac{1}{2}$ c. tur buti prikloti prie aklojo galo gret kojų, augsztumo nuo dugno sulyg virszu kojų. Prie vidurio to pat galo teip-gi isz lauko, prisikala lenta platumo $3\frac{1}{4}$ c., storumo $1\frac{1}{2}$ c. ir augstumo nuo dugno sulyg virszu. Toliau, prie szitų skersių ir szonų ir aklojo galo perijasi lentos $\frac{1}{2}$ c. storumo ir atsakanczio ilgumo sulyg virszu. Viduje ant virszaus szonų prie minėtų jau skersių prisikala lentos $\frac{1}{2}$ c. storumo, $2\frac{3}{8}$ c. platumo ir $30\frac{1}{2}$ c. ilgumo; tokio pat storumo ir platumo, ir 12 c. ilgumo lenta prisikala virszuje aklojo galo prie skersių isz vidaus. Isz lauko pusės virszuje, aplink visą aulį perijasi po vieną lentą storumo $\frac{1}{2}$ c., platumo $2\frac{3}{8}$ c. ir atsakanczio ilgumo. Aiszku, jog terp pierų szonų ir aklojo galo palieka tusztimos, kurias reik pilnai prikimszti sausais kiminiais (samananus) arba medžio gruzdžiomis. Tą padarius, szonus ir galą pridengame lentomis $\frac{1}{2}$ c. storumo, atsakanczio platumo ir

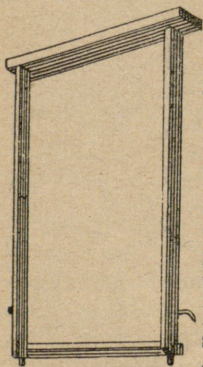
ilgumo. Deszinamjamę szonę aulio tur buti parėdytos dvi skylės isz lauko į vidų, platumo $3\frac{1}{4}$ c. ir augsztumo $\frac{3}{8}$ c. Viena skylė eina pagal dugną aulio, o antra per $10\frac{7}{8}$ c. augszcziaus už pirmąją, ir tur įeiti į vidų augszcziau per $1\frac{1}{2}$ c., negu prasidėjo laukę, t. y. įkypai. Szitos skylės tur buti padarytos atstu nuo aklojo galo per 8 c. t. y. vietoje, kur buvo įstatyta lenta tarp pierų ir szonų. Viduryje aklojo galo ant $12\frac{5}{4}$ c., augsztai nuo dugno aulio, darosi apskrita skylė $1\frac{1}{8}$ c. platumo. Szitos trys skylės yra biezių lakiai. Po kiekvienos isz jų yra pritaisytos laktos, t. y. lentikės platumo $1\frac{3}{4}$ c. ir per keletą colių ilgesnios už skylės. Augsztesnioji lakta prie szono aulio yra padirbta isz dviejų lentikių; pirma platumo $1\frac{5}{8}$ c. ir 10 c. ilgumo su nusklemptais galais, antra platumo $2\frac{3}{4}$ c., ilgumo 8 c. pritaikinta prie pirmosios ant zoviesių teip, jog ją gal atversti į virszų ir pridengti lakį. Visos tos lentos turi buti pritaisytos įkypai prie sienos ant ketvirtos dalies tiesios kerzios, t. y. apie 20 c. Szonų lakiai yra užstumami isz lauko su cinkio blekę, kurioje yra iszkaltos skylės dėl įėjimo oro į vidų aulio. Lakis galę aulio užsisklenda su dviem lentikėmis isz abiejų pusių. Atvirasis galas aulio užsidaro durėmis isz lentų storumo $1\frac{3}{8}$ c., o krasztai durių tur buti užkirpti, idant gerai pritiktų, jas pristatant. Durys laikosi ant dratų zoviesių, arba kilpų, ir užsklendami isz lauko su sklanszcziu. Stogas aulio darosi isz lentų $\frac{3}{4}$ c. storumo 4 c. ilgumo, kurios prisikala prie spiecziaus (romo) sziteip padaryto. Dėl szonų ir galų spiecziaus emasi lentos storumo $1\frac{3}{8}$ c. Ilgumas szonų tur buti 36 c., platumas $1\frac{3}{4}$ c. isz lauko pusės, o isz vidaus szonai platesni, nės yra nusklempti įkypai, kur klošysi stogo lentas. Vidaus pusėje apaczioje szitų szonų darosi užkarpos augstumo ir gilumo po $\frac{3}{4}$ c. galuose-gi tų pat szonų, teip-gi vidaus pusėje, darosi kitos užkarpos platumo $1\frac{3}{8}$ c. ir gilumo $\frac{3}{4}$ c. Galai szitų spieczzių tur buti ilgumo $18\frac{3}{4}$ c. o augsztumo viduryje $6\frac{1}{4}$ c.; nuo vidurio nusklempti į abipuses teip, jog sukalti su szonais spieczzių buna kazilais, prie kurių kalasi stogo lentos. (Stogo lentos klojasi nuo apaczios į virszų; kiekviena virszutinė lenta užaina ant apatinės per $1\frac{1}{2}$ c., todėl galai spieczziaus, arba kazilai tur buti užsklempti su atsakančiomis užkarpomis.) Teippat kaip szonuose szito spieczziaus ir galuose jo, vidaus pusėje, darosi užkarpos augstumo ir

gilumo po $\frac{3}{4}$ c. Teip parėdytas stogas aulio tur glotniai antsi-
oszi ant aulio. Stogas tur buti pritaisytas ant zoviesių, arba
kilpų tamę szonę aulio, kur yra lakiai. Idant atverus stogą jis
neužvirštu ant laktų, prie szono aulio yra prikalta lentikė dėl
atsparos. Visas aulys tur buti nutepliotas, kaip kam patinka,
bet laktos turi buti tamsesnios varsos. Tamsesnę varšą tur
buti užtepliota ant szono aulio ketvirtainė vieta dėl užraszų.

Romiukai aulio yra sukalti isz keturių lentikių. Virszutinė
lentikė tur $\frac{1}{2}$ c. storumo, $1\frac{3}{8}$ c. platumo ir $10\frac{1}{2}$ c. ilgumo.
Szalinės lentikės, kurios išileidžia į virszutinę per $\frac{1}{2}$ c. nuo jos
galų, tur ilgumo 17 c., 1 c. platumo ir $\frac{1}{2}$ c. storumo. Į
įkarpas apacziosę szalinių lentikių įleista yra apatinė lentikė
daug siauresni už szalines. Szita apatinė lentikė yra dar pir-
kalta isz apaczios gelžinėmis vinimis, kurios tyso laukę per $\frac{3}{4}$ c.
Į storumą szalinių lentikių yra teip-gi įkaltos užlenktos vinikės,
kurios tyso laukę per $\frac{3}{8}$ c., po vieną kiekvienoje lentikėje.
Szitos vinikės tur buti įkaltos visuosę romiukuosę vienodai;
viena isz deszinės pusės, antra isz kairės pusės, bet jau antroje
szalinėje lenkitėje. Vidus romiukų neturi buti abliavotas, nės
nuo dailo medžio krinta koriai.

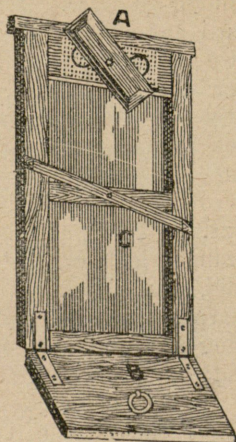
Reikia veizėti, idant romiukai butu visiszkai ligus; žinome,
jog rominiuosę auliuosę reikia tankiai keisti ir perdėti romiukus,
dėlto kiekvienas romiuks turi į kiekvieną aulį ir į kiekvieną
vietą pritikti.

Uždorys.

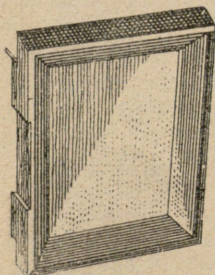

Romiukai aulyje yra užstatyti stikliniu
uždoriu. Uždorys tas yra tai romiuks 17 c.
ilgumo, o platumo tokio, kaip platumas vidaus
aulio, t. y. 10 c., dailiai pritaikinti prie sienų
aulio, idant terp jo ir sienų bitės nelandytu.
Perdalytas jis yra skersiu ku į dvi dales,
kurios uždirbtas yra stiklais, idant lengviai
galėtu pažvelgti, kas ten aulyje darosi. Virszu-
tiniamę kraszę romiuko iszgręžtos yra dvi $1\frac{1}{2}$ c.
platumo apskritos skyles, pridengtos dratiniu
sėdziuku ir užsukamos prikaltu terp jų sklansz-
eziuku. Reikia jų dėl pravėdinimo aulio per

vasaros kaitras. Prie vidurinio skersiuko prikaltas yra su ilgais galais sklaustis, idant pasukus, galai jo iširemtu į szalis aulio ir taip prieturētu visą uždorį tvirtai. Prie galo uždorio ant zoviesių prikalta yra lentikė, platumo kaip ir pats uždorys, o ilgumo 3 c., idant uždaryti likusiąją dalį aulio. Ji lengviai tur buti pakeliama už kilpą, pritaisytą isz virszaus, idant pakėlus, patogiai galētu įdėti penėtuvę su maistu, parukyti bites priesz pradėdant apie jas darbuotis, arba paszluostant sąszlavas isz aulio.

Penėtuvė.

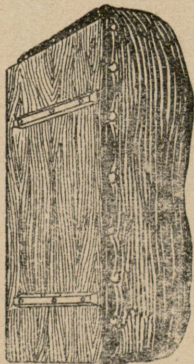

Aulys turi viduje nuo pradzių romiukų lig dugno 20 colių, o romiukas turi ilgumo 17 colių, dėlto po romiukų pakabintų aulyje palieka 3 coliai tusztimos. Ta tusztima yra reikalinga bitėms dėl gero perziemavojimo, nės tokiu budu grynas oras užsilaiko aulyje ir ne pasirodo drėgmė. Į tą vietą įstatoma yra penėtuvė. Yra ji padirbta isz vieno smocziuko $1\frac{1}{2}$ colinio lentos, ilgumo turi ji $9\frac{1}{2}$ c., idant gerai į aulį galētu ją įkiszti, o platumo $7\frac{3}{4}$ c. Ta lenta yra iszskobta panažiai į bludžiuką, tikėtai ne gili ir su pažiulniais krasztais, idant bitės einanczios paduotą joję medų ar syropą, lengviai galētu iszeiti ir ne nuskęstu jame. Kiekvienoj kerccioj yra įkalta vinikė, kuri tyso laukę per 1 colį. Idant penėtuvė įkiszta po lizdo ne užklotu žiemoje lakio, vienoj jos szalėje yra iszskobtas smocziuks. Penėtuvę reikia nuteplioti, idant ne iszbrinstu ir ne įtrauktu į savę įpildo maisto.

Penėtuvė tarnauja trejopai: 1. Žiemą statome ją ant dugno aulio, idant visos sąszlavos į ją kristu. 2. Duodame joję peną bitėms. 3. Kadą bitės pradeda siuti korius, pakiszame ją po lizdo, apvertus dugną į augsztą, taip, idant įstovētu ant vinikių.

Dirbame tą dëlto, idant bitës ne siutu korių po romiuku ir ne užsiutu tusztimos.

Paduszkos.

Prie lentų $\frac{1}{2}$ colio storumo prikalti yra szmocziukai audeklo ir prikimszti sausais kiminais (samanomis) arba szieniu, mažiausiai ant 3 c. storumo. Paduszkų tokių yra aulyje dvi. **Virszutinė** uždedama ant romiukų; turi ji glotniai pritikti ir užkloti kokius 7—8 romiukus; uždėjus paduszką, prispaudžiame ją trimis sklanszcziukais, prikaltais prie szalių ir galo aulio.

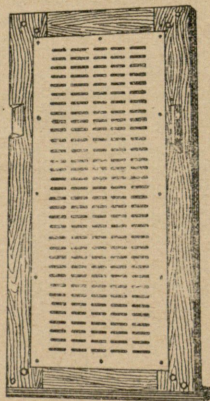
Szalinė paduszka užsistato už uždorio ir turėsi priespausta ² didesniu sklanszcziuku, prikaltu per vidurį lentos ir iširemanczia į szales aulio.

Paduszkas visųgeriausiai yra prikimszti kiminais, nės jie yra sziltesni ir ilgiaus laikosi nekaip szienas. Reikalingas jos yra dėl priden-gimo biczių žiemos laikę, vienok virszutinė paliekta aulyje mažne per visą vasarą, isz reto tik, dienosę labai karsztosę, nuėmame ją, kitosę-gi vasaros dienosę laikome ant romiukų kiminais į virszų, o lentą į apaczią. Szalinę-gi sziltoms dienoms prasidedant, galima iszimti, o uždėti vėlei pradžioje, arba pusėj rugpjuczio mėnesio, pagal sziltumą oro.

Bleka dėl apribojimo motynos.

Į romiukus išz lentikių 2. c. platumo ir $\frac{1}{2}$ c. storumo, ir užimanczius, teip kaip uždorys, visą platumą ir gilumą aulio, idėta yra tam tikra cinkio bleka su iszkapotomis pailgutiniomis skylėmis platumo tokio, koks yra storumas bitės. Tai-gi per tas skylės bitės gali landyti, o motyna, budama storesni ir baugesni — ne pereina. Bleką tą sunku yra padirbti namie, nės skylės tur buti labai ligios ir dailiai iszpiautos. Visųgeriaus yra nupirkti ją gatavą ir paskui tiktai įtaisyti į romiukus. Kiekviena szitokia bleka kasztuoja 25 kapeikas. Bleka yra dėl apribojimo motynos, idant ji nedėtu daug kiauszelių. Teip, kaip ir uždorys, turi ji gerai pritikti prie aulio, kad motyna, atradus skylės tarp jos ir sienų auliu neperlīstu į antrą pusę. Bleką galima uždengti lentikę $\frac{1}{4}$ c. storumo; tarp tos lentykės ir blekos tur paliecti $\frac{1}{4}$ colinis tarpas, idant bitės ne užklejuotu blekos pikiu ir ne prilipytu jos prie lentikės. Lentikę prisikala prie romiuko su bleką, mažomis vinikėmis ar dratais. Teip uždaryta bleka reikalinga yra tadą, jei norime pertverti aulį, laikydami jamę du spiecziu.

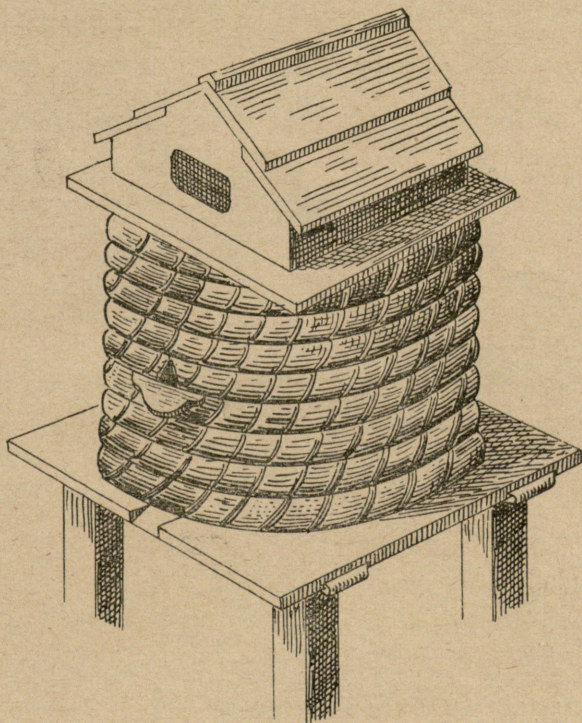

Sziaudinis bedugniukas.

Terp visų prastų aulių geriausias yra sziaudinis bedugniukas. Lizdą turi jis neiszzardomą, užtat magazina romini, isz kurio galima iszkratyti medų centrifugoje. Motyną sugauti yra jamę labai lengviai, iszbarszkinant bites; apvertus aulį, galima pamatyti korius ir iszmanyti biczių reikalus. Yra jis lengvus, dėlto patogu jį vežioti ir neszioti. Bitės žiemavoja jamę labai gerai ir pavasaryje greit stiprinasi; bedugniukai ne įkaista nuo saulės vasaroje ir ne pritraukia drėgmės. Ant galo yra jis pigesnis už rominius aulius. Vienok aulys rominis yra už jį geresnis,

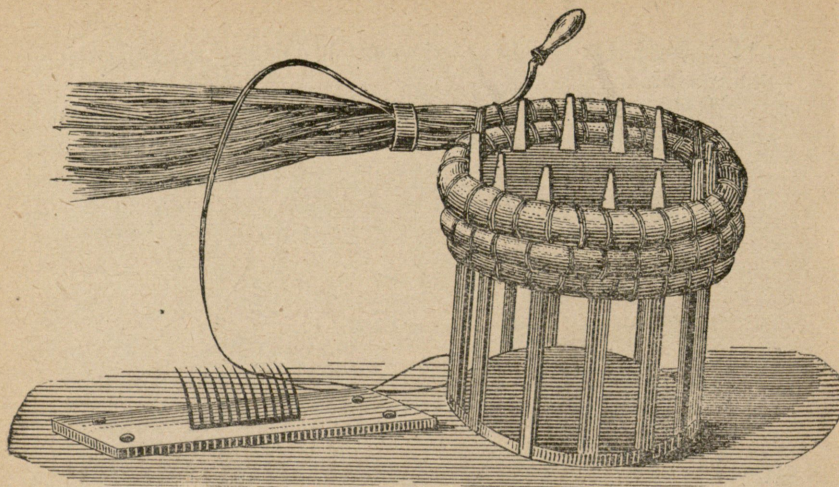
nės bedugniukę negalima išardyti lizdo, nei užlaikyti biežių nuo spietimo.

Bedugniukas yra sustatytas iš trijų dalių: padžios (staluko) pacio aulo arba lizdo ir užkriuvos.

Lizdas.

Pats aulys arba lizdas yra supintas iš siaudinių grįžčių 2 colų storumo, susiutų lendrėmis, lazdų arba gluosnių szluoksniai. Galima jį siuti rankose, bet dirbant teip iszeina nelygus. Daug geriaus ir patogiaus siuti jį ant tam tikros formos. Forma ta dirbasi teip: iš colinių lentų reikia iszpiauti du apskritu dugnu, turinczių po 16 colių diametrę prie kiekvieno isz jų reikia

primushti skersai po lentikę, idant nesukryptu. Toliaus prie abiejų dugnų prikalamė lentikes 1 colio storumo, 2 c. platumo ir 18 c. ilgumo teip, idant ant virsziaus atliktu 4 coliai ant dugniuko, o žemai butu lygai su dugnu. Lentikės yra ant pusės colio iletos į dugną, o viena nuo kitos atstu per 2 colių. Prasi-kiszintieji galai tų lentikių yra susiaurinti į augsztą ir ant jų tai siuvasi aulys. Apart to, dirbant bedugniukus, reikia turėti ylą ir geležinį rinkį su skylę 3 c. platumo. Į tą rinkį įkiszame tiek sziaudų, kiek tik gal sutilpti. Sziaudai tur buti ilginiai, juo ilgesni ir grynesni, tuo geresni. Varpus reikia nukirsti ir sulyginti galus, uždaužant ražais į žemę. Siuti visųgeriaus szpaniszkomis lendrėmis; lendrė storumo 42 colio reikia suskal-dyti ir iszdroszti į sluoksnius, nugrandant asztrus krantus, idant nepiaustytu sziaudų. Lendrės szitos yra labai geros siuti aulians, bet brangios, isz tos priezasties geriaus bus siuti laz-domis ar karklais. Gudijoj siuva teipo-gi liepų karnomis.

Bedugniuką siuvame teip: visųpirmu dirbame isz sziaudų grįžtę tokio ilgumo, idant aptektu formą. Kad jau grįžtė yra reikalingo ilgumo, susiuvame ją teip, idant visur butu lygiai daili; tadą uždedame ją ant formos ir siuvame vis toliaus į skritinį, pridedami vis sziaudų į rinkį tokiu budu: ylą iszduriame

skylę grįžtėj, i tą skylę ikiszame lendrę ar sluoksnį ir pritraukiame stipriai, kad grįžtės dailiai pritiktu viena prie kitos. Galus lendrių reikia gerai paslėpti, idant ne išžlįstu i virszų. Baigiant siuti, reikia numazinti storumą grįžtės, idant užbaigti dailiai. I rinkį kiszasi daug sziaudų ir prisitraukia jie stipriai, nės nuo to prigulį stiprumas ir gerumas aulio. Pabaigus aulį, dirbasi dar viena grįžtė ir užsideda ant virszaus aulio prie dugno; ta grįžtė saugoja nuo szalczio ir prituria aulį ant padžios. Gatavas aulys turi 18 colių augsztumo ir 17 colių diametrę. Per pusės augsztumo aulio iszpiauname skylę 1 colio platumo ir ilgumo, o po jos pririzame mažą, apskritą isz vienos szalės lentikę (lakta), kuri palengvina bitėms įeiti ir iszeiti isz aulio. Paskui, idant ne butu atsikiszusių nedailiai gulenczių sziaudų, reikia iszsvilinti aulį isz virszaus ir isz vidaus. Toliaus, per pusę augsztumo aulio reikia įtaisyti dvi skalikes 1 colio platumo teip, idant jos butu iszilgai lakio; yra jos reikalingos dėl priturėjimo korių. Prie pat virszaus, per paskutinį vainiką reikia perkiszti teipo-gi 2 tokias pat skalikes biszkį atitolintas nuo sienų aulio teip pat, kaip apaczioj. Ant tų skalikių užsideda ploni, 1 colio platumo skersiukai; i kiekvieną skersiuką įsikala isz vienos szalės po 2 vinikės, kurios turi per $\frac{1}{2}$ colio palikti neįkaltos: perskira jos skersiukus vieną nuo kito. Tų skersiukų tur buti maz-daug 10. Pridengia jie visą skylę aulio; per vidurį yra ilgesni, paszaliais, kaskart strugesni. Ant virszaus skersiukų reikia ikiszti dar dvi storesnes lentikes, tokias kaip apaczioje teip, idant gulėtu jos ant žemesniųjų ir priturētu skersiukus. Ir storesnios lentikės ir skersiukai tur buti teip pritaisyti, idant galētu kiekvieną isz jų iszimti atskiriai, t. y., idant isztraukus storesnias dvi lentikes isz virszaus, galētu iszimti kiekvieną skersiuką. Dirbame teip, klejuodami pradžias korių priesz įleidimą spieczio i bedugniuką, nės prie kiekvieno skersiuko reikia prikležuoti po pradžią. Terp tų skersiukų įsideda kletkikė su motyną, kadą reikia, nors galima ją padėti ir ant padžios. Visą sziaudinį aulį reikia nuteplioti isz virszaus pokostu, kurs užlaiko nuo puvimo. Lakta turi buti nutepliota kitoniszką varšą, idant bitės isz tolo pažintu lakį.

Užkriuva.

Ant siaudinio lizdo užsideda medinį užkriuva, kuri yra kartu ir stogu. Yra tai ketvirtaini skrynikė, sukalta vienikėmis iš colinių lentų, tur ji 14 colių platumo ir ilgumo, o augsztumo $4\frac{1}{2}$ colių. Neturi ji dugno tik idant stipriaus stovėtų ant aulio ir saugotu jį nuo lietaus, reikia skrynikę prikalti prie spielezių 5 colių platumo, padirbtų iš lentų 1 colio storumo. Prie apaczios tų spielezių prisikala dar viena siaudini grįžtė teip; idant užtiktu ant aulio ir priturētu visą užkriuva. Ta grįžtė prisikala keturiuose kerčiuose sulenktu dratu. Viduje skrynikės yra užkarpos pakabinti romiukams galais į laki. Romiukų yra 7, kiekvienas iš jų yra sukaltas iš 4 lentikių, virszutinė turi 2 coliu platumo, ir $14\frac{1}{2}$ col. ilgumo, szalinios ir apatini po $1\frac{1}{2}$ colio platumo, o ilgumo pirmosios po 5 col. o paskutinioji 14 col. Sukaltas romiukas tur buti **viduje** 5 colius augsztumo ir $13\frac{1}{2}$ col. platumo. Prie apatinių lentikių romiukų iš vienos szalės yra prikaltos po 2 vinikės, kurios tyso laukę per 42 colio, idant terp romiukų paliktu tuszczia vieta pereiti bitėms iš lizdo į užkriuva. Romiukuose 2 colių platumo sius bitės korius su ilgoms akelėmis, t. y. magazininius; motyna, jeigu kada į užkriuva ir įeitu, dėti kiauszių negalės. Užkriuva perskiriamo nuo lizdo žiemos laikę valiniu, o vasaroj ceratą. Visa užkriuva užsidenigia stogiuku. Stogiukas yra tai skrynikė dailiai užtilpanti ant paczios užkriuvas ir apdengta lentikėmis, užeinanczioms vieną ant kitos, kaip rominiame aulyje.

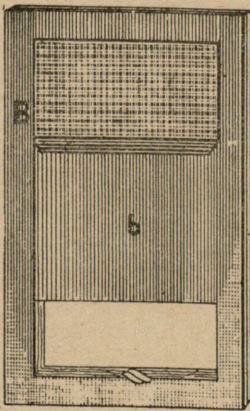
Padžia.

Bedugniukas stovi ant medinio staluko (padžios.), kuris yra padirbtas iš lentų $1\frac{1}{2}$ colio storumo ir turi 32 ketvirtainiszkų colių, stovi ant kojų 20 colių ilgumo. Vienoj szalėj padžios, dugnę yra išskobta įkypai lomikė pusės colio gilumo teip, idant uždėjus bedugniuką ant padžios, bitės galētu lengiai per tą skylę landžioti.

Užkriuva ir padžią reikia nuteplioti, nės tadą ilgiaus jie laikosi ir bitėms lengviaus yra išskirti savo aulį.

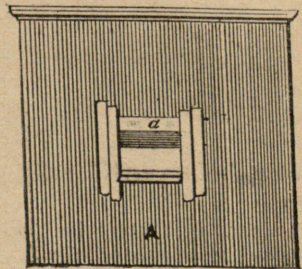
Tą auliuką, kaipo pigū, linkiu visiems bitininkams Turi jis daug gerų privalumų. Išskaitinėjau jau juos, dabar dar priminsiu, jog isz užkriuvos turime visados gryną medų, nés motyna, kad ir įeitu, nedés ten kiauszelių, dėlto jog akelės yra per ilgos. Turiu keletą tokių aulių ir isz praktikos žinau, jog bitės žiemavoja juosę labai gerai ir stiprinasi greitai. Užvis kas nori turėti daug spieczių, tas tegul padirbi sau tokius aulius, nés bitės juosę spieczia tankiai.

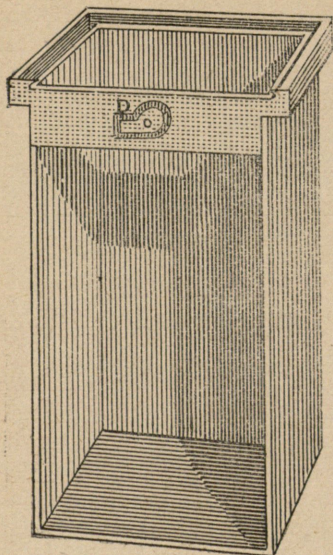
Prietaisai reikalingi bitininkui. Spietinyezia.

Spietinyezia yra tai prietaisas reikalingas gaudant spieczius, kurie patys iszeina ir pacziam juos dirbant, o teipo-gi norint pastiprinti bites, ir vežiant jas su lizdu ir be lizdo. Galime teipo-gi į ją suleisti spieczių, pakol ne padirbsime aulio. Yra tai skrynikė, sukalta isz plonų $\frac{1}{4}$ colių lentikių; turi ji 20 colių augsztumo, 10 c. ilgumo ir $9\frac{1}{4}$ c. platumo, idant į ją sutilptu 6 romiukai. Viena siena tós skrynikės yra iszemama ir panaszi į romiuką B. Sukalta ji yra isz 4 lentikių ir permuszta per vidurį skersiuoku. Virszutinė dalis to romiuko yra

apkalta dratiniu sėdziuku „a“, o žemesnioji uždėta lentikę „b“, kurią galema pakelti į augsztą ir nuleisti žemyn. Idant szita lentikė pakelta į augsztą ne kristu per viduri, skersiuoku yra įkaltas sklanszeziuks ant plunksnos, kursai pakėlus lentikę pats iszszoka ir užturi lentikę. Vienas tas uždorys prisituri sklanszeziuku, prikaltu prie virszutinės lentikės spietinyezios, ant uždorio D.

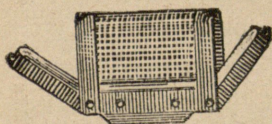

Tas pats sklanszcziuks prituria ir virszų spietinyczios A, kuris yra iszemamas ir įdedant reikia jį įstumti į užkarpas. Viduje spietinyczia yra teip padirbta, kad galētu į ją įdėti romiukus. Turi ji būti viduje nutepliota tamsiai-brauzavai, nės bitės lubija tamsios varsos, o baltos medžio varsos bijo; isz virszaus-gi reikia nuteplioti tamsiai-žaliai. Tokia spietinyczia yra visiszkai nebrangi; kiekvienas gal pats ją padirbti, o yra ji labai naudinga. Spietlius suleistas į tokią spietinyczią nėkad os ne užtrokszta, kaip tankiai atsitinka rėcziuosė, nės drato sėczziuks perleidžia orą. Labai gerai yra teipo-gi joję vežti bites, ar tai paczias,

ar su lizdu; spietinyczia užima mažai vietos ir yra lengvi. Neturint aulio, galima joję laikyti bites per nekuri laiką, tadą reikia pakelti biszkį lentikę b, idant žemai pasidirbtu skylė, per kurią bitės galētu lakioti.

Kletkikė.

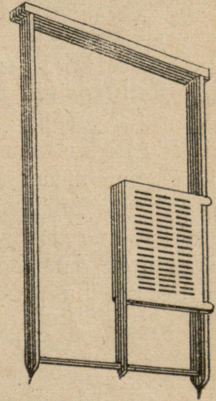

Kletkikė dėl motynos ilgumo $2\frac{1}{2}$ c. platumo, $1\frac{1}{2}$ c. o storumo $\frac{1}{2}$ c. padirbta yra isz drato sėczziuko įtaisyto į blekinius romiukus; isz abiejų galų yra medinio durikės. Prie durikių krasztai blekinių romiukų yra iszlenkti ir atsikisza ant $\frac{1}{4}$ colio, idant galētu pakabinti kletkikę terp romiukų. Norent įleisti motyną į kletkikę, ne reikia jos grobstyti su pirsztais, bet pristatyti adarytą isz vieno galo kletkikę, ir įvaryti ją į tą paskutiniają, baidant su pirsztu ar su plunksną. Iszleidžiamo motyną isz kletkikės adarė abiejas durikes; motyna iszeina pati per vienas ar per antras. Visųgeriausiai

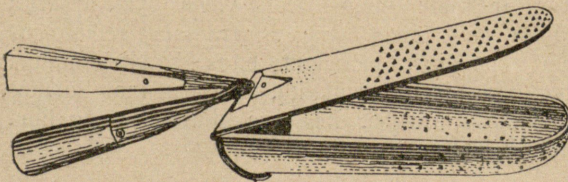
įleisti motyną į kletkikę su keliomis bitėmis drauge. Nėkadose nereikia jos laikyti ilgai uždarytos, nės motynos laikytos ilgai kletkikėse, mažiaus tededu kiauszelių. Įleidžiame motyną į kletkikę dirbdami spieczius, prieduodami motynos neturenczioms bitėms, suleisdami bites ir tt.

Didesnioji kletkikė.

Yra tai skrynikė su siaurais mediniais szonais; dugnas ir virszus padirbti yra isz cinkio blekos su tokioms skylėm, kaip bleka dėl apribojimo motynos. Vienas medinis szonas yra ant 4 colių ilgesnis ir ant galo iszpiautas; atsirema jis į apatiną lentikę romiuko. Tas pats szonas yra sykiu ir durikės; uždarus, užsikisza jis dracziuku. Prie antro szono kletkikės prikalti yra dracziukai, kurie užsikabina ant szalinios lentikės romiuko. Viduje kletkikės įtilpsta korys 4 colių platumo 6 colius ilgumo. Ta kletkikė yra įdedama į romiuką, reikalinga ji yra dėl visiszko apribojimo motynos. Priesz uždarimą motynos į tą kletkikę, reikia į ją įklejuoti pradžią korio per pat vidų augsztesnio szono. Kletkikę szitą sunku yra padirbti namie, kas ją nor turėti, tegul nuperka sau gatavą.

Rukykla.

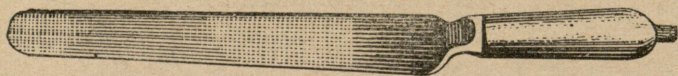

Yra tai padirbta isz storos geležinės blekos skrynikė 3 $\frac{1}{4}$ c. augsztumo su vienu galu apskritu, o antru

kantotu, uždaroma plokscziu skylėtu virszu ant zovėsių. Szonuosė krabikės teip-gi yra skylės, per kurias iszeina dumai. Prie

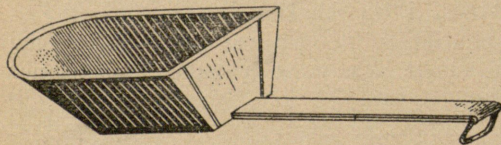
virszaus ir prie skrynikės yra pritaisyta po rankturį, už kurį suėmus ir suspaudus užsidaro rukiukla, idant anglės nebirtu. Norint parukyti bites, įdedame į rukiuklą degančių anglių, o ant virszaus užberame sausų liepų ar gluosnių pusrų.

Peilis.

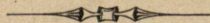

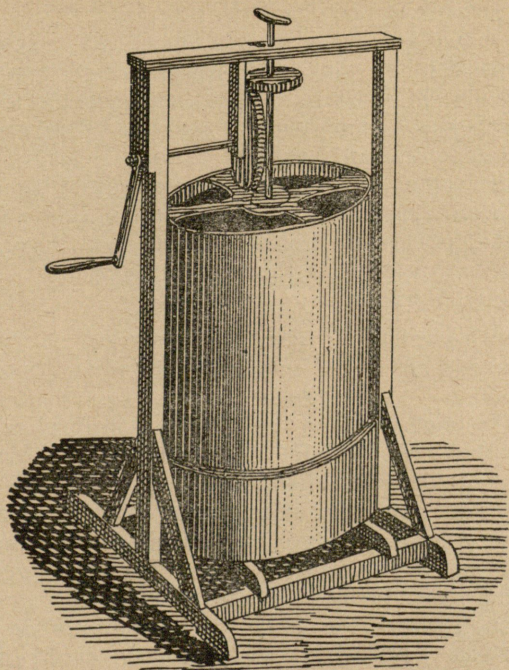
Peilis turi 10 colių ilgumo; yra jis iš abiejų šalių asztrus, su apskritu galu, įtaisytas į medinį kotą, ant kurio galo yra kalčiukas $\frac{3}{4}$ colio ilgumo, reikalingas, prastumdant romiukus aulyje. Peiliu tuomi išspiauname pradžias ir nupiauname daugėziukus nuo medaus, iszkkratant korius centrifugoje. Nupiaunant daugėziukus, reikia peilį tankiai mirkyti vandenyje, idant medus ir koriai prie jo nekibtu. Iszpiaunant korius iš bedugniukų, reikia turėti dar kitoniszką peilį, užlenktą ant galo, lyg kaczerga, nės tiesu peiliu pianti korius bedugniukuosę yra labai sunku.

Semtuvus.

Semtuvus yra teipo-gi blekinis tokio didumo, kad jamę sutilptu kvarta biczių. Vienas jo galas yra apskritas, antras kantotas. Po apaczios yra pritaisytas geležinis rankturis (kotas), kurį lengviai galima pastumti iš vieno galo į antrąjį ir tokiu budu turėti vieną sykį apskritą samtį, kitą-gi kantotą, kaip reikia. Samtis yra labai reikalingas dirbant ir susemant spieczius, perkellant bites į kitus aulius ir tt. Yra jis daug geresnis už szauksztą, kurį pas mus žmonės bites semdami, tankiausiai vartoja, nės yra didesnis ir galima su juomi užsyki daug biczių susemti.

Centrifuga.

Kas turi savo spietinyčioj rominius aulius, arba bedugniu-
kus, tam butinai reikalinga yra centrifuga. Iszkartydami joję
medų, užlaikome czielus korius, kuriuos įdedame atgal į aulius ir
tokiu budu bitės turi mažiaus darbo. Centrifugą gatavą pirkti
kasztuoja brangiai, bet galima ją padirbti namie, tadą apsisis ji
kokius 3 rublius. Yra centrifugos, kuriose užsyki galima
išsukti 4 romiukus, ir tokios, į kurias tik po 2 romiuku įsideda.
Pirmosios, kurią matome ant paveikslo, yra didesnė ir pritinka
tik tam, kas turi labai daug aulių. Vidutiniai bitinyčiai už-
tenka centrifuga ant dviejų romiukų. Dirbame ją teip: Isz
liepos arba kito kokio medžio stuobrio dirbasi kubiliukas, ir idant
nesusprogėtu, apmetasi lankais. Į vidą jo įsistato szpuolė ketur-
kampī. padirbta teip, jog turi tiktai dugnę lentikė, szalės-gi jos

ir virszus yra atviras. Dvi isz tų szalių yra užpintos dratais. Spuolė ta viduje kubiliuko sukasi ant aszės, įtaisytos žemai į dugną, o augsztai į skersiuką. Vienas galas aszės remasi į dugną kubiliuko, o antras iszsikisza per virszų dangezio ir pasibaigia mažą szesztarnikę. Ant tos szesztarnikės užsideda didesnis dantėtas racziuks su rankikę, idant tą szpuolę lengviai ir greitai galėtu sukti viduje kubiliuko. Tas prietaisas tur buti teip padirbtas, idant kartu su asziniu galima jį butu iszimti isz kubiliuko; kiteip negalėtu iszplauti gerai centrifugos. Žemai, prie pat dugno, yra skylė, užkiszama kamszcziu, per kuri iszsi-leidžia iszkratytas medus.

Tokioje centrifugoje iszkratome užsykį po 2 romiuku. Priesz idėjimą į ją reikia nupiauti dangeziukus nuo medaus. Idėjus romiukus, pasukti kelius kartus, iszimti juos ir idėti kitą szalę į sėcziuką, paskui sukti pakol medus isz tos pusės suvisu ne iszskratīs. Tada dar sykį apversti romiukus ir iszkratyti medų lig galo. Reikia atminti, jog medus iszsikrato tik isz tos szalės romiuko, kuri yra apsukta į sėcziuką. Isz pradžios reikia sukti isz lengvo, paskui vis greicziaus, o paskui vėl kaskart lengviaus sukant perstoti. Romiukas isz užkriuvų isideda szonais, nės tiesiai neitilpsta. Kratyti medų centrifugoje reikia tuojau iszėmus isz aulio, nės tada yra jis skystas ir lengviai isztekta. Iszkratytą medų reikia dar perkoszti per tankų rėti, nės tankiai į jį įkrinta szmocziukai korių ar ne uždengti perai. Uždengti palieka romiukuosę, bet užmira. Jeigu idedame į centrifugą romiuką su jais, reikia paskui tą szmocziuką su perais iszpiauti, nės pudami, gal užkrėsti aulį puvinio ligą. Centrifugą, kaip ir visus indus, reikia viežlybai laikyti, nės medus greit rugsta. Centrifuga su sėcziuku yra gera ir korių nelaužo; tik su jaunais, ne prisiutais lig galo koriais, reikia apsieiti atydžiai, nės yra jie labai griaudi ir lengviai gali sulužti.

Sparniuks ir krepsziukai.

Darbojanties prie biczių, reikia turėti teipo-gi sparną ir krepsziukus. Sparniuku paszluostome aulį, suszluostome bites, kur reikia, ir tt. Į krepsziukus-gi į vieną sudedame visokius szmo-

eziukus korių, pikio ir kitų sąsžlavų, o antramę nesziojame pusrus.

Cziedra.

Einant prie biczių, uždeda pas mus bitininkai ant veido sėdziuką, o ant savęs visokias drobules. Bet tas apdaras yra labai nepatogus; sunku yra per sėdziuką pamatyti ką nors ir kaitina jis labai. Užvis patogesniu apdaru yra brilus (kepeluszas) su cziedrą. Tokiai cziedrai reikia nupirkti pusantrą mastą storo juodo tiulo, susiuti jį ir sutraukti ant kaspino isz virszaus ir isz apaczios. Vienas galas užsiriszo apie sziaudinių brili, o antras apie kaklą, ant apykaklos. Per szitoki apdarą bitės negali pergilti, galima per jį matyti viską gerai ir ne reikia kentėti tokios kaitros. Ant rankų galima užmaiti gelumbinės pirsztinės, vienok su jomis nepatogu yra darbuotis. Kas nelabai baugus, tegul vercziau eini su plikoms rankomis.

Visi tie prietaisai yra butinai reikalingi kiekvienam bitininkui. Nekasztuoja jie brangiai, todėl kiekvienas gal sau juos nupirkti arba padirbti. Nekurius, kaip ant pav. centrifugą, spietinyczią, semtuvą, ruckyklą, peilį, galima padirbti namie, kitus reikia pirkti gatavus. Visą galima pargabenti isz Varszavos, isz „Muzeo bitininkystės“. Kletkikė motynai kasztuoja 15 kap.; yra ji butinai reikalinga. Kletkikė didesnioji — 45 kap.; semtuvas — 55 kap.; ruckykla — 1 rub. 50 k.; peilis — 1 rub.; bleka dėl apribojimo motynos — 25 kap.; spietinyczia — 4 rub. 50 kap.; centrifuga ant dviejų romiukų isz cinkio blekos — 14 rub. Susprantamas daiktas, jog tų prietaisų, kurius galima padirbti namie pirkti ne verta, nės dirbant pacziam, kasztuos jie daug pigiaus. Bet blekos ir kletkikių nės namie nepadirbs; kasztuoja jie teip pigiai, jog kiekvienas galės sau juos iszraszyti.

Dalis treczia.

Kokioje vietoje reikia statyti bites.

Norent užvesti bites, reikia apsižvalgyti aplinku ant kokių 2—3 viorstų, kokie auga medžiai, žolės, kuomi apsėti laukai, idant žinoti, jog bitės turės iš kur imti sau maistą. Jei aplinku mažai žolių, duodanczių medų, tai nors priveizétumém bites kažina kaip gerai, pelno iš jų neturésime. Délto visųgeriausiai yra statyti bitinyczias ne vienoje, bet keliose vietosé, per 2—3 viorstus vieną nuo kitos, idant teip išsklaidytos bitės turétu daugiau maisto. Iš visų augmenių užvis daugiau medaus duoda: griškai, balti dobilai, akacija, liepai ir szilai.

Geriausioji vieta bitinycziai yra tokia, kurioje bitės gali rasti medų ilgai ir daug. Rinkimas medaus prasideda bitéms nuo pražydėjimo gluosnių lazdu; toliaus žydžia klevai, kurie duoda labai daug medaus; paskui pradeda žydėti kerumai po miszkus, kaip: bruknės, mėlenes, po pievas žydžia luksztai, paskui agrezdai, vaiszvoklės, viesznės, slyvos, obelės, gruszės ir avieczios. Po jų szermuksnės, akacijos, kasztanai ir daug visokių žolynų po laukus ir pievas. Visi tie augmenys žydžia pavasaryje, t. y. nuo anksczio pavasario lig pusės birželio m. Nuo pusės birželio lig rugpjuczio yra maistrinkis, vadinamas vasariniu. Pražydžia balti dobilai, griškai, vikiai, žirniai ir liepai. Kadą nupjauna rugius, baigiasi maistrinkis vasarinis, o bitéms nedaug jau paliekta žiedų, turenczių medų. Tebžydžia dar nekurius žolės po laukus ir pievas, o prie visų vėlybųjų žiedų priguli szilai, duodantis labai daug medaus. Kur visi tie augmenys žela ir žydžia, ten galima yra laikyti daug aulių. Galima teipo-gi sėti tydzioms dėl biezių žoles, duodanczias daug medaus ir kartu naudingas gaspadorystei. Ant p. baltus dobilus, grikus, vikius ir tt. Tik, žinoma, sėti tas žoles reikia ne po

gorczų koki, o daugiau, idant bitės turētu ant ilgesnio laiko isz jų maistą.

Raudonieji dobilai, nors teipo-gi turi medų savyje, vienok bitės rinkti jo isz jų negali, nės žiedai jų yra labai ilgus ir siaurus teip, jog bitė nei pati negali ten įlįsti, nei savo trubeleį dasiekti lig dugno žiedėlio.

Girdėjau žmonės sakant, buk bitės rinkdamos medų nuo žiedų sodno medžių, t. y. obulių, gruszių ir kitų, gadina juos; buk nuo to medžiai ne duoda vaisių. Kas bent szioki toki turi iszmanimą, tas neįtikės į tokius nėkus. Bitės netik ne gadina žiedų, bet dar padaro, jog medžiai daugiau iszduoda vaisių, nės lakiodamos po visus žiedus, pernesza ant kojelių dulkes isz vieno žiedo į kitą ir apvaisina juos.

Vieta dėl pastatymo aulių turi buti sausa, tyli, uždengta nuo sziaurės ir ryto vėjų, tolie nuo fabriku, kalvių ir kelių, nės trenksmas neramina bites žiemos laike. Negerai yra teipo-gi laikyti bites artie prie brubarų, fabriku cukraus, nės bitės, pajutusios saldumą, lekia ten ir tankiai pražuna. Aulius reikia statyti tiesiai, idant koriai nebutu kreivi, per kokius 6—7 žingsnių ir daugiau viens nuo kito. Abelnai sakant, juo toliaus statysime vieną aulį nuo kito, tuo geriaus bus ir bitėms ir bitininkui. Tadą ir motynos ne įpuola į svetimą aulį, ir spiecziai ne susimeta į kupetą, ir plėszimas recziaus teatsitinka. Lakiai aulių turi buti apsukti į rytų pusę dėlto, jog bitės pamacziusios saulėtekį, ankszcziaus iszlekia prie darbo. Gerai yra statyti aulius po kokių kerų, ar medžių (tiktai teip, idant szakos jų ne musztusi į aulius), idant saulė vasarą perdaug ne įkaitintu aulio, nės nuo karszczio bitės silpnėja ir mažiaus darbuojasi, ir koriai tankiai lužta.

Pirmas darbas.

Paszlavimas biczių.

Kad jau oras pavasaryje apszilsta lig 7—8° R., bitės iszlekia pirmą kartą isz aulių dėl apszivalymo. Pas musų laikas tas tankiausiai pripuola paskutinose dienose kovo mėnesio. Kas laikė bites per žiemą pastogėj, turi apie tą laiką jas iszneszti.

Teipo-gi, jei bitininkas nori pastatyti aulius kitoje vietoje, turi tą padirbti prieš apsilakiojimą, kol dar bitės nepažino savo seną vietą. Jei dienoj apsilakiojimo guli dar sniegas, reikia aplinku aulių pakreikti sziaudais, idant bitės nepultu ant sniego.

Bitėms iszlekiant, reikia adaryti lig galo abudu lakiu, idant joms geriaus butu iszeiti, bet paskui, vakarę, reikia atgal pamažinti. Bitės smagios iszlekia greit, didžiu burii; silpnos — po biszkį; neiszlekianczias suvisu, reikia paraginti, pabrazdinant į aulį; jei ir tas ne sužadina biczių ir jų visiszcai ne girdėtis, tas ženklina jog jos iszmirė. Tokį aulį reikia tuojau nuneszti kur norints ir iszvalyti; korius iszplauti ir laikyti sausiai, o aulį iszplikyti szarmu ir isztrinti sublimatu.

Dienoj apsilakiojimo bicziu, pavakariais, reikia pereiti per bitinyczią, žvalgydamos atydžiai ant aulių. Katros bitės vaikszcizioja neramiai prie lakio, tos tikrai neturi motynos.

Ant rytojaus po apsilakiojimo biczių, reikia iszszluoti aulius. Iszmetę kiminus, kuriais aulys buvo apklots, iszėmame paduszką szalinį, o pakėlę apaczią stiklinio uždaro, parukome gerai bites ir iszszluostome visas sąszlavas susirinkusias ant dugno aulio per žiemą. Lizdo adarinėti negalime, nės oras dar per szaltas; sziaudiniuose auliuose, pakėlę juos į augszta, perukome bites ir nuszluostome pradžią. Jei bitės pajutusios dumus, staigu suužia ir tuojau nutilsta, žinome jog turi jos motyną ir yra smagios; silpnos užia silpniaus; bitės be motynos nebėga nuo dumų, bet užia liudnai, ilgai. Sąszlavas ne iszmetame ant žemės, bet suszluostome į krepsziuką, nės trupiniai vaszko ir medaus, kurie ten gali buti, viloja kitas bites ir mokina plėszti. Sąszlavas reikia peržiurėti, nės isz jų teipo-gi galime pažinti smagumą biczių, kartais ant pav. galime terp jų rasti negyvą motyną; isz mesti perai ženklina, jog motyna yra aulyje, bet bitės badą kenczia.

Jei nežinome gerai, ar bites turi medaus gana, ar ne, reikia skubinai pervezėti kokius 2 romiukus paskutinius; neradę medaus, turime greit priduoti. Visugeriausiai, užpilus medaus ant romiuko su vaszku, idėti jį ant galo lizdo. Sziaudiniuose auliuose, galime dasižinoti, pakeliant juos, arba įkiszant dratą, ar teip koki ploną szakaliuką; jei isztraukę, pamatysime ant jo medų, bitės turi maisto, tuo daugiau, juo žemiau jį radome aulyje.

Į sziaudinius aulius duodame medų isz apaczios, statydami jį penėtuvėšę ant padžios.

Bites nesmagias ir be motynos, reikia suleisti su kitoms. Bet sunku dar isz pradžios pažinti tikrai, kur motynos nėra, dėlto geriaus palaukti, kol atsizils didžiaus oras, o tada, radus bites be motynos, suszlakstyti jas medum ir supilti į artimesnį aulį. Teip apveizėjus bitinyczią, reikia daboti, idant bitėms butu sziltai, nės tamę laikę perų dauginasi; auliai turi buti apkloti paduszkomis; bedugniukai — veltiniais.

Antras darbas.

(Priedabojimas biczių po pirmo apsilakiojimo; antra peržiura aulių.)

Po pirmos peržiuros, t. y. po paszlavimo, aulius sziltai apklotus, reikia pridaboti, žiurent, kaip iszlekia bitės, duodant joms miltų ir saugojent nuo plėszimo.

a) Juo greicziaus bitės iszlekia ir įlekia į aulį, juo daugiau jų lakioja aplink aulį, tuo smagesnis yra aulys; jei bitės daug nesza dulkių, ženklina tai, jog turi jos perus o teipogi ir motyną.

b) Kur nėra žiedų, isz kurių bitės rinktu dulkes kaip tai: gluosnių, lazdų ir kitoniszku, ankstie žydanczių, ten bitininkai duoda joms miltus tankiausiai žirnius. Bet pas mus visur gali jos rasti dulkių, kiek reikia.

c) Pavasaryje bitės labai yra greitos prie plėszimo, dėlto reikia daboti, kad lakiai auliuosę butu pasiaurinti ir skylių nereikalingų nebutu. Medų dėti tiktai vėlai vakarę, o rytą ankstie izimti indus.

Pražyodus agrezdams ir kitiems medžiams sodno, ateina laikas antros peržiuros, kurios siekiu yra apveizėti: 1) kokia aulyje motyna. 2) Ar smagios bitės. 3) Kiek turi jos medaus. 4) Kokie koriai.

1. Gražioj sziltoj dienoj einame į bitinyczią, adarome aulį, o gerai parukę bites, iszemame romiukus vieną po kitą ir apveizime juos atydžiai.

Jei perai sudėti lygiai, viens prie kito, o terp jų nėra tuszczzių akelių, — motyna tamę aulyje yra gera. Jeigu perai

isméczioti po visą korių, augszti — motyna yra ar sena, ar negera isz kokių kitų priežascziu; ant galo-tamsos plėmos ženklina apie puvinį. Jei perų visiszkai nėra, o randame uždėtas akeles motynoms perėti — tai motynos nėra. Tokias bites reikia suleisti su kitomis, arti stovincziomis, nės motynos dar nebėra isz kur daduoti, o leisti bitėms auginti jauną — perankstie; iszeis ji tadą, kadą dar nebus tranų.

2. Apveiziant romiukus, galime iszmanyi, ar daug yra biczių, ar mažai. Jei ne apsėda jos visų romiukų, reikia lizdą pamažinti, iszemant vieną ar daugiau romiukų, o paliekant tik tiek, kiek bitės gali savimi užkloti. Labai silpnas bites, tokias, kurios ne apsėda nei trijų romiukų, visugeriausiai suleisti su kitu nesmagu auliu, stovincziu artie prie pirmojo ir pastatyti jį viduje tos vietos, kur pirmu stovėjo tuodu auliai. Silpnas aulys daugiaus kasztuo darbo ir medaus, nekaip atnesz pelno, dėlto tokių aulių neverta laikyti ir visuomet reikia suleisti.

3. Reikia atminti, jog kiekvienas aulys reikalauja dar kelių svarų medaus lig vasaros. Jei tiek nėra, reikia idėti medaus, o jei neturime medaus, tai syropą isz cukraus. Tą paskutinį-į pritaisome, paėmę ant skleincyzios vandens vieną svarą cukraus; viriname jį, nuimdame putas, o kaip atausz, duodame bitėms ipylę į penėtuves.

Maisto gausumas labai pagelba bites pavasaryje; kurios bitės mažai turi medaus, tos jau bus nesmagios per visą vasarą, nės motyna, neturėdama lig noro maisto mažai tededa kiauszelių, o per tą szejmyna nesiplatina. Dėlto kiekvienas bitininkas turi veizėti, idant visuosę auliuosę butu maisto, kiek reikia ir duoti medaus ar syropo nesigailėdams.

4. Ant galo; reikia užtėmyti, kokie koriai auliuosę. Korius supelėjusius, o teipo-gi ir traninius reikia iszpiauti, o palikti lizdę tik biczių korius.

Sziaudiniuosę auliuosę, reikia tą patį padaryti. Iszpiauti korius supelėjusiuos ir traninius, o silpnuosę auliuosę iszpiauti augszcziaus, idant bitės lizdą apsėstu. Nors korių czia negalema po vieną apveizėti, vienok palenkus juos isz apaczios, galema pamatyti perus. (Jeigu nežinome tikrai ar yra motyna, galime iszpiauti smoczruką korių augsztai isz vidaus lizdo ir tadą matysime, ar yra perai, ar ne.) Teip-pat, kaip ir rominiuosę

auliuosę reikia davinėti medų, jei nėra jo, o labai nesmagias bitės suleisti su kitomis, kaip buvo pasakyta augszcziaus.

Pavasaryje puola vaszkkandės į korius, dėlto reikia viežlybai laikyti aulius, tankiai juos iszszluostant. Visus darbus prie aulių reikia atlikti skubriai, idant bitės, pajutusios medų, ne pradėtų plėszti.

Nuo szio laiko bitininkas užvis daugiau turi rupintis, idant bitės būtų sziltai uždengtos ir turētu medaus, nės yra tai sąligos, be kurių bitės neįgauna spēkos.

Visą tą darome ir prastuose, stuobriniuose auliuose.

Tretisis darbas.

Ką daryti, kadą bitės pradeda siuti korius.

Kad jau bitės pastiprės ir atsiras jų aulyje daug teip jog ant paskutinio romiuoko prie stiklinio uždario buris ju sėdės, reikia joms padidinti lizdą, įdedant į vidų romiuoką su sausu koriu, idant motyna turētu vietos kiauszeliams dėti. Dabar, lig pradžios paczio didžiojo maistrinkio, maž-daug lig pirmų dienu birželio m. bitininkas turi stengtis, kaip galent, idant bitės įgautu daug spēkos. Užtai pridėjus motynai kiauszelių idėtamę romiuokę, jei biezių daug ir sėd jos vėl ant paskutinio korio, reikia idėti dar antrą romiuoką ir daugiau.

Kur pavasaryje yra daug žiedų, duodanczių medų, k. t.: szermuksznių, putinų svėrių, gali atsitikti, jog bitės užpildamos korius medum, ne paliks motynai vietos kiauszeliams dėti. Idant to nedaleisti, reikia idėti į aulį vieną ar du sausus korius ant galo aulio. Kadą bitės juos pripils, atimti, iszsukti medų ant centrifugos ir atgal idėti į aulį.

Kur tokių žiedų nėra ir bitės mažai tegauna maisto, reikia jas penėti, kaip tik oras atszilsta, maž-daug pusiau gegužės men. Lygias dales medaus ir vandens sumaiszyti, iszvirti ir duoti bitėms kas vakarą penėtuvėje po koki gerą kieliszka ant sykio, sprendant, idant ant nedėlios duoti po kvartą kiekvienam auliui. Darome tą dėlto, idant paraginti motyną dėti daugiau kiauszelių. Apart to bitėms reikia dar turėti medaus ir lizdę.

Dabar teipo-gi yra laikas pastiprinti nesmagius aulius. Palikti be pagalbos — įgaus jie spēkos tik vėlai, ir per

vasarą neprienesz medaus. Užvis geriaus stiprinti bites rominiuose auliuose perais uždengtais ir jaunoms bitėmis. Iš smagio aulio izimti vieną romiuką su perais ir jaunoms bitėmis ir idėti jį į silpnąjį į pat vidų lizdo; jei turime aulį labai smagu, galime iš jo paimti biczių iš kokių trijų romiukų, supilti jas į spietinyczią, o valandėlę palaukus ipilti kur reikia; iš to paczio aulio, apart to, galime izimti ir romiuką su perais. Tiktai reikia atydžiai darbuoties, idant ne paimti kartu ir motyns. Vietoj izimtų romiukų idėti kitus su sausais koriais.

Sziaudiniuose bedugniukuose stipriname tokiu budu: silpną aulį perkeliame į vietą smagio, o tą paskutinįjį statome į vietą pirmojo; reikia tą daryti pusdienyje, kada bitės visūdaugiausiai lakioja ir žiurėti, idant lakiai butu pakreipti į tą paczią szalį, o dar geriaus, idant butu jie tamę pacziamę auksztumę nuo žemės. Dirba dar ir teip: pietų laikę ideda penėtuvę su medum į bedugniuką, o valandėlę palaukus, kad jaunos bitės ją apsės, izema ir ipila bites į aulį, kuri nori pastiprinti. Kada jau oras atsilsta daugiau ir bitės pradeda kyboti ilgais lenciugiukais, dirbdamos vaszką, tadą rominiuose auliuose, reikia pakiszi po lizdu penėtuves, lizdą uždėti bleką o už blekos statyti 1—2 romiukų su pradžiomis; kaip jau tuos bitės baigs siuti, reikia idėti dar po vieną; tik nedėti kartu daug, idant bitės prisiutu juos lig galo. Paduszką szalinį galima atimti, nės teip geriaus bus daboti ir pamatyti, kaip bitės siuva idėtas pradžias. Taipo-gi reikia adaryti abudu lakiu.

Bedugniukuose reikia iszpiauti traninius korius; kada bitės pradeda siuti vaszką, įleidžiame jas į užkriuvą; tam siekiui atemame cerabas — o į užkriuvą dedame romiukus su pradžiomis.

Darbas ketvirtas.

Kaip vesti bitės ant medaus. Kaip dirbti spieczius.

Kaip pasakya buvo augszcziaus, reikia maž-daug nuo pusės gegužės mėn. platinti bitėms lizdą, idedant vis naujus romiukus su sausais koriais, o jei nėra korių gatavų, noris su pradžiomis; į magaziną, szioj' pusėj blekos teipo-gi reikia dėti pradžias ir

sausus gatavus korius, jei jų yra. Labai naudingai yra turėti tokius užsiutus romiukus ir duoti juos bitėms; bitės, turėdamos gatavus korius, ne trotyja laiko nei medaus ant siuvimo vasko, o priesza szmotą daugiau medaus. Kad jau yra aulyje koku 2 romiuku pilnų, reikia juos idėti į centrifugą, ir iszsukti medų, o romiukus tuojau atgal idėti; tokiu budu neturint daug gatavų korių, galema duoti bitėms dėti medui vietas. Jei oras sziltas, ant gegužės m. galo, tankiai jau bitės pradeda spiesti. Ar leisme joms paczioms spiesti, ar patįs dirbsme spieczius, vis medaus neturėsime labai daug, nės bitės skirdamos į szejmynas, turi sau prisiuti lizdą, prieszti medaus žiemai; o palikusios senamę aulyje, patrotijusios tiek darbininkų, teipo-gi negali daug pelno duoti bitininkui. Dėlto, jei bitininkas nenori platinti savo bitinyczios, o stengias tik iszrinkti, kiek galėdamas daugiau medaus, negali jis leisti bitėms spiesti. Turi jis teip dirbti, idant bitės ne spiestu ir kartu duotu jam daug medaus.

Rominiuose auliuose galema yra tą padaryti teip: Visųdaugiausiai medaus ir darbo padeda bitės ant iszauginimo savo vaikų, kol jie ne paliekta uždengtais perais. Žinome, jog jauna bitė iszlekia isz aulio prie darbo tik po dvideszinti ir kelias dienu nuo sudėjimo kiauszelio, isz kurio iszėjo. Tai-gi isz kiauszelių, sudėtų priesz pat didįjį t. y. vasarinį maistrinkį, t. y. pirmosę dienosę birželio m., iszeis bitės dar ant laiko maistrinkio; bet isz kiauszių sudėtų paskiaus, laikę vasarinio maistrinkio, iszeis bitės, kurios jau nebturės ką rinkti laukuose. Bitės tokios bus per senos, dėl peržiemavojimo ir tankiausiai mirszta jos žimos laikę. Isz to matome, jog norent turėti daugiaus medaus, reikia stengtis, idant bitės vasaros laikę turētu mažai perų. Tam siekiui reikia **apriboti motyną**, idant laikę vasarinio maistrinkio nedētu perdaug kiauszelių. Dirbame tą tokiu budu:

Kožnamę smagiame aulyje yra dabar lizdas, sudėtas isz kokių 6—7 romiukų, už lizdo galo užstatyta yra bleka, o už blekos, magazine, keli romiukai su pradzioms. Dabar-gi pastumę biszkį bleką į pasturgalį aulio, iszėmame isz lizdo romiuką po romiuko, nukratę ir nuszlavę bites į lizdą, statome romiukus szioj pusėj aulio, už blekos; paliektame tik lizdę tris, veiziant, idant vaskas jusę nebutu perdaug senas, nės tie romiukai paliks jau lizdę ant žimos. Kadą jau romiukai

perkelti ir žinome, jog motyna paliko lizdę, priestumame bleką atgal prie lizdo, o už jos, magazinę, statome romiukus, iszimmtus isz lizdo, paskui 2—3 romiukų su pradžiomis, paskui su gatavais koriais ir tuos, kurie buvo magazinę pirmu.

Tą dirbant, reikia atydziai daboti, idant motyną ne perkelti su romiukais į magaziną ir ne suspausti jos. Vietoj trijų romiukų, galime paliekti lizdę tik vieną, o du dar idėti su pradžiomis. Isz viso to darbo turėsime tokią naudą: Motyna, palikus ant trijų romiukų, negalės daug kiauszių dėti, bitės neturės daug darbo su auginimu vaikų ir prienesz daugiaus medaus.

Lakis yra už trijų romiukų, teip jog dabar palieka jis szioj pusėj blėkos, magazinę. Tokiu budu bitės ne spies, nės motyna, negalėdama pereiti per bleką, negalės iszeiti su spiecziu.

Romiukai su pradžiomis, pastatyti terp gatavų korių, padaro tuszti tarpą, ko bitės labai nekenczia ir kuogreicziausiai prisiuva tuos romiukus.

Visi koriai magazinę bus užpilti medumi; nebus juosė peru, nės motyną nedės zia kiauszelių; tokiu budu mažai bus ir dikduonių tranų.

Visą tą darome „Varszavos auliuosė“. Auliuosė-gi Levickio, (su gankiuku ir dviejais stogiukais) perkeliame lizdą į pasturgali aulio, tuoju už stiklinio uždaro, dėlto, idant atitolinti motyną nuo lakio, kursai tamė aulyje yra priszakyje. Teip-pat paliekame lizdę tris romiukus, paskui statome blėkos romiukus, iszimmtus isz lizdo, pradžias ir gatavus korius. Yra tai nepatogu, nės iszemant romiukus isz magazino, ar idedant juos, reikia kiekvieną kartą stumti visą lizdą su bleką į priszakį. Auliuosė, kuriuosė motynos yra apribotos, bitininkas turi daboti, idant kokia isz jų per skylę ar kaip kitaip, neilīstu į magaziną. Pažinti tą galime greit, nės motyna ilindus, tuoju pridės kiauszelių, kurius lengviai yra pamatyti. Užtēmijus tą, reikia motyną tuoju atgal iszvaryti į lizdą ir apvezėti, per kur ji praėjo.

Darbą tą (apribojimą) reikia atlikti priesz vasarinį maistrinkį, pirmosė dienosė birželio m. maž-daug. Paskui bitininkui paliekta tik daboti magazininius korius. Per kokią nedėlę paveizėti, iszimti pilnus romiukus ir iszsukti medų. Tik

reikia kelius romiukus iszrinkti lizdai ant žiemos ir isz jų medaus neimti, idant bitės užsiutu jį. Isztusztintus korius tuojau idėti atgal. Szalinas paduszkas galima nuimti, o nuo virsaus apsukti lentą į apaczią. Jei dienos karsztos ir bitėms teip szilt, jog sėd jos ant aulio, reikia pakelti biszkį stogiukus. Neszant romiukus į centrifugą visugeriausiai idėti juos kiek itilps į spietinyczią ir iszsukti kur norints kamaroj; paskui idėjus atgal tuos, paimti kitus.

Apriboti motynas reikia tik auliuosę vidutinios spēkos: silpnuosę neverta, o smagiuosę labai geriaus yra atimti suvisu motyną ant laiko vasarinio maistrinkio. Tokiuosę auliuosę priesz to laiko, maž-daug pirmosę dienosę birželio m., atemame motyną; žinoma, bleką reikia tadą atimti, nės yra ji dabar jau nereikalinga. Bitės tuojau uždės sau motynų akeles ir gali spiesti; nenorent to, reikia po asztuonių dienų nuo atėmimo motynos isznaikinti motinų akeles, paliekant tiktai vieną; po 21 dienų nuo atėmimo motynos, kad jau perų nebus, isztusztinti visus korius ant centrifugos; idėti paskui bitėms tik 2—3 romiukus užsiutus, o kitus su pradžiomis. Turėdamos jauną motyną, prisius bitės gerą lizdą isz bitinių korių. Atimti motyną gerai yra tuosę auliuosę, kur motynos, arba lizdas senas ir reikia juos apkeisti. Jeigu motyna, kurią atememe, jauna, galime ją duoti kitam silpnam auliui su seną motyną, nenorėdami, atimant nuo jo motyną, dar didžiaus jį nusilpninti ar padirbti spieczių, ar, ant galo, jei nereikalinga, parduoti. Teip atimti motyną yra labai naudinga, nės ir medaus daug gauname ir motyną jauną, ir atimtą motyną, jei dar nebsena, turime ir galime isz jos pasinaudoti. Tokius aulius reikia daboti, kol motyna iszeis ir paskui, kol apsisvaisins. Idant tikriaus iszrokuoti laiką jos iszperėjimo ir apsisvaisinimo, gerai yra užrasznėti ant aulio dieną jos atėmimo. Su tą atimtą motyną galime padirbti spieczių, ne nusilpninant biczių. Isz trijų aulių reikia iszimti po 2 romiuku su perais ir sėdanczioms ant jų bitėmis ir idėti juos į spietinyczią; po valandėlės sustatyti romiukus tuos į naują aulį ir idėti motyną kletkikėje; spieczius toks bus smagus, nės turės gatavą lizdą, galės jis dar tą paczią vasarą medaus duoti reikia, jam romiukų gatavų ar su pradžiomis korių. Ir tie auliai, isz korių paėmem, ne pasilpnės ir medaus teip-pat prienesz daug.

Bedugniukusę negalima teip gaspadorauti, kaip rominiuose auliuose. Czia reikia ant laiko vasarinio maistrinkio adaryti užkriuvas; gerai yra idėti į jas prisiutus romiukus, suszlakstant juos medumi, idant bitės greičiaus į jas įeitu. Jei gatavų korių nėra, idėti pradžias. Užkriuvas adaryti tadą, kadą jau bitės prisius patį aulį lig dugno, nės ankszcziaus neeis jos į užkriuvas. Negalime czia teipo-gi nedaleisti spiesti, nei iszrokuoti, kadą spieczius iszeis; dėl-to reikia tuos aulius daboti, jei patys nepadirbsme isz jų spieczių ankszcziaus.

Ant laiko vasarinio maistrinkio teip-pat atemame motyną, jei norime gauti daug medaus. Tadą ims bitės auginti sau jauną ir tankiausiai leis spieczių. Nenorint to, reikia po kokių 12 dienų iszbarszkinti į sėtuvę burelį biczių, užriszti retą drobę ir palaikyti per naktį tamsioj ir nesziltoj vietoj; buris biczių, palikusių aulyje isznaikis motyną akeles ir nespies dėlto, jog mažai tebliko. Ant rytojaus įpilti bites isz sėtuvės atgal į aulį. Vienok butinai nėra galema pasakyti, jog tas užturės bites. Abelnai sakant, bedugniukuosę negalima nedaleisti spiesti. Kas turi savo bitinyczioj rominius aulius ir bedugniukus, gali padirbti teip, jog pirmiuosę ves bites tik ant medaus, o isz paskutiniųjų turės spieczius ir prie to dar medaus; nors ne tiek, kiek isz rominių, vienok vis-gi gaus ir isz jų. Isz užkriuvos teip-gi reikia nuo laiko lig laiko iszsukti romiukus centrifugoje, idant bitės vis turētu dėti medui vietos.

Kas turi rominius aulius ir bedugniukus, o bitinyczios platinti nenori, tas gali turėti daug naudos isz biczių tokiu budu gaspadoraujant:

Yra ant pav. 3 auliai romini ir 3 bedugniukai. Pavasaryje statome juos teip, idant vienoj eilėj su rominiu auliu stovėtu bedugniukas; iszeis czia trys eilės, kiekvienoj bus romnis aulys ir bedugniuks, Pirmosę dienosę birželio, kadą jau bitės įgaus spēkos, gaudome motynas rominiuose auliuose ir uždarome jas, priklevavus pirmiaus pradžia korių. Romiuką su statomę į vidų lizdo ir iszemame nereikalingą jau tadą bleką. Motyna dės kiauszius tik . . . bitės ne trotis laiko ant auginimo perų, užtai nės dau-giau medaus. Reikia tik daboti, idant turētu jos kur dėti ir tankiai iszsukti medų. Ant galo maistrinkio, t. y. kol nupiaus rugius biczių paliks labai mažai tuosę auliuose; tadą suszluostome jas visas į spietinyczia, o suszlakstę medumi, įpilamę į gretą

stovinti bedugniuką, kuri statome ant pusiau kelio t. y. viduje tų vietų, ant kurių pirmu stovėjo tuodu auliai. Tokiu budu ant žiemos paliks mums tiktai 3 auliai. Visą medų isz rominių aulių reikia iszsukt centrifugoje, ir korius gerai perlaikyti per žiemą. Pavasaryje, kaip bitės pastiprės, maž-daug 20 dienų gegužės mėnesio atimti isz visų bedugniukų motynas; tokiu budu po 13 dienų turėsime isz jų spiečius, kuriuos įleidžiame į rominius aulius. Statome juos teip-pat vienoj eilėj su bedugniukais ir įdedame gatavus pernikszčius korius. - Palaukę kelias dienas, kol motynos apsivaisins, kad jau pamatysime, jog deda jos kiauszelius, uždarome jas į ir toliaus darome teip, kaip pernai. Ir teip kas metą: vasarą turėsime 6 aulius, ant žiemos 3 beduniukus.

Tokia gaspadorystė yra labai naudinga; isz rominių aulių turime daug medaus; atimant motynas bedugniukuose, gauname ir isz ten medaus ir turime ant žiemos jaunas motynas. Prie to paliekta mums dar motynos geros isz rominių aulių, po supilimo palikusių biczių į bedugniukus; galime jas parduoti. Ir tas yra patogų, jog ant žiemos paliekta mums mažiaus aulių su bitėmis, nės laikas tas yra bitėms pavojingas.

Žinoma, atimdami motynas bedugniukuose, jei norime, idant bitės prienesztu medaus į užkriuvus, turime idėti į jas gatavus korius, nės kaip jau sakiau, bitės neturėdamos motynos vaszko nedirba.

Laiką motynai atimti tikrai nuspręsti negalima; priguli tas nuo pavasario, nuo oro ir nuo spēkos biczių.

Isz pasakyto ezia matome, jog ant laiko vasarinio maistrinkio, t. y. nuo pirmųjų dienų birželio m. lig rugpjuczio, reikia stengtis, idant bitės visūdaugiaus medaus mums prienesztu. Dėlto auliuose vidutinios spēkos reikia apriboti motynas, auliuose labai smagiuose, atimti jas suvisu.

Kaip dirbti spiečius.

Kas ne tik dėl vieno medaus bites laiko, bet nori didinti skaitlių aulių ar dėl saves, ar ant pardavimo, tas turi dirbti spiečius. Dirbti juos pacziam yra geriaus, nekaip laukti, kol bitėms ateis noras spiesti; o tai isz tokių prižasczių:

1. Bitės ne trotyja laiko ant prisitaisymo prie spietimo.
2. Nereikia bitininkui daboti spiečių, nei vargti, renkant juos.

3. Bitės kartais spiečia vélai, o spiečiai juo ankstesni, tuo geresni; dirbant pats, gali bitininkas iszrinkti visugeriausi laiką.

Daug yra visokių budų dirbti spiečius, labiaus isz rominių aulių; parodysiu czia paczius geresnius.

1. Aulyje, isz kurio norime padirbti spiečių, gaudome motyną, uždarome i kletkikę ir idedame i rominį aulį ar i bedugniuką; aulį tą statome i vietą pirmojo, o jį i naują vietą. Visos senos bitės atleks i tą naują aulį ir padirbs spiečių, vadinamą **isz serų biczių**. Dirbame tą per pietus, dabodami, idant naujas aulys stovētu ant tos paczios vietos kur buvo pirmasis ir idant lakis butu i tą paczią szalį apsuktas. Jei naujas aulys rominis, idėti i jį koki vieną, du romiuku su perais ir medum; bedugniukuosę duoti medų, jei kartais atsitiktu ilgas lietus. Motyną iszleisti tik tada, kadą jau bitės gerai pradės siuti; rominiamę galima greicziau, po kokių 3 dienų. Kletkikę su motyną dedame rominiamę aulyje ant dugno, o bedugniukę isz virsaus terp skalelių.

Senamę aulyje, isz kurio tą spiečių padirbame, paliko tik jaunos bitės, augins jos sau jauną motyną, dėlto reikia daboti, ar ji iszeis ir apvaisins.

2. **Spiečiai isz jaunų b'ezzių**. Pietų laikę, visugeriausiai po kelių dienų lietaus, kadą jaunų, neapsilėkusių biczių daugiaus aulyje, gaudome motyną i kletkikę isz kokio smagio aulio, paskui einame prie kito smagio aulio ir nuszlustome isz kokių 2 romiukų jaunas bites i spietinczią, veizėdami, idant ne paimti motynos; paėmę teip biczių isz kokių 3 aulių po biszkį, supilame jas i naują aulį, kuri statome kur norints, **tik ne i vietą** kokio nors aulio ir idedame kletkikę su motyną. Bedugniukuosę teipo-gi galime tokius spiečius dirbti, iszbarszkinant bites ir supilant jas i spietinczią po biszkį isz kiekvieno aulio, sprendžiant, idant viso labo susirinktu koks gorzezius. Prie to darbo reikia atydžiai žiurėti, idant ne paimti motynos; dėlto iszbarszkinus bites, reikia visupirmu jieszkoti jos ir uždaryti kletkikėje, o tada jau drąsiai sau semti bites; pabaigius darbą ir pastaczius aulį ant vietos, ileisti i jį motyną atgal isz kletkikės. Jei ileidžiamę spiečių i bedugniuką, reikia idėti i jį biszkį medaus, nės jaunos dar nelakiojusios bitės, neturės maisto pirmoje dienoje.

3. **Spiečius ant gatavų korių.** Pietų laikę gaudome vienamę rominiamę aulyje motyną ir iszemame 2 romiuku kartu su sėdancioms ant jų jaunoms bitėmis, spietinyčią, iszrinkdami korius daugiau užperėtus su⁴ uždengtais perais. Teip-pat emamo isz antro ir isz treczio aulio: turėdami jau 6 romiukus su bitėmis, dedame jas į tuszti rominį aulį kartu su motyną kletkikėj; aulį statome kur norime. Spiečiui tam reikia dar duoti kokius 2 romiuku su pradžiomis. Toki spiečiai yra labai geri; nesilpnėja nuo jų tie auliai, isz kurių paėmėme romiukus su bitėmis, o spiečius, turėdams gatavą lizdą, duos dar tą patį vasarą medaus. Galema tuos spiečius dirbti ir vėlai, dėlto jog jie nereikalauja siuti sau lizdo. Kitus-gi, kuri turi sau padirbti lizdą, reikia butinai ankstie dirbti. Laiko to aprokuoti tikrai negalima, nės tas priguli nuo oro ir smagumo biczių; visų-tankiausiai jis iszpuola nuo pirmų dienų birželio lig pusės to mėnesio; tamę laikę spiečiai turi buti padirbti, idant per pat vasarinį maistrinkį galėtu prisiuti lizdus. nės paskui jau, po pusės liepos m., mažiaus maisto laukuosę, naktis ilgesnios ir szaltesnios, ir bitėms labai yra sunku dirbti vaszką. Idant auliai, isz kurių padirbame spiečius, ne nusilpnėtu be motynos, galime po 2—3 dienų idėti motynų akeles, jei turime. Žinoma, yra tas galima tiktai rominiuosę auliuosę. Spiečius ant gatavų korių galime dirbti be motynos, idedant tik į aulį uždengtą motynos akele.

Kas nori gaspadorauti iszmingingai, tas turi užraszinėti ant aulio kiekvieną svarbesnį darbą, kaip tat: dieną atėmimo motynos, idėjimo motynos akeles, amžį motinų, skaitlių romiukų ir t. t., nės tokiu budu tiktai galema žinoti, kadą kokia motyna iszperes, kadą ji turi apsisvaisinti ir t. t.

Bites, auginancias motynas, reikia daboti, idant ne spiestu: nereikalingas motynų akeles iszpiauti, paliekant vieną. Ant galo, pasakysiu dar, jog isz rominių aulių visųgeriausiai yra dirbti spiečius ant gatavų korių ir isz jaunų biczių; isz bedugniukų-gi visųgreiciausiai isz senų.

Kiekvienas bitininkas norėtu kaip galėdams daugiau aulių turėti ir stengtės dirbti kuodaugiausiai spiečių. Bet reikia atminti, jog silpni spiečiai netik neduos naudos, bet dar kasztuos, nės reikės juos per rudenį penėti. Dėlto vercziaus nenorėti

perdaug, o užsiganédinti mažesniais. Abelnai sakant, isz kiekvieno smagio aulio reikia dirbti tik vieną spieczių. Tokiu budu ir aulių daugiau įgausime, ir medaus turėsime kiek-tiek.

Dirbant spieczius isz rominių aulių į rominius gerai yra idėti bitėms kokius 2 romiuku užsiutu su perais; kitus romiukus duoti su pradžiomis, veizent, idant jų ne butu perdaug; verčiau isz pradžios idėti mažiaus, o paskui, kad bites prisius tuos lig pusės, dadėti po vieną. Vidutiniam spiecziui reikia maž-daug 5—6 romiukus užsyki idėti.

Reikia dirbti spieczius tik ant jaunų motynų; ant motynos senesnios, kaip 2 metų, nedirbti, nės bitės prisius daug traninių korių.

Dirbant spieczius, reikia turėti daugiau motynų; žinant tą, gerai yra paskirti vieną, o didžioję bitinyczioj du auliu, auginimui motynų akėlių. Tam siekiui už kokią nedėlę priesz laiką dirbti spieczius, ant p. 28 gegužės m., atimant motyną isz smagio aulio. Po kokių 5—6 dienų bus jau aulyje uždengta motynos akelė, kurią galime iszpiauti ir idėti, kur reikia. Už dieną, antrą vėl bus jų daugiau, nės bitės visuomet daug tų akėlių uždeda. Galime imti jas, kiek reikia, o į tą aulį ar duoti paskui iszperėtą jau motyną, ar paliekti vieną akelę, idant sau paczios iszaugintu. Reikia daboti, idant aulys tas ne nusilpnėtu perdaug; nedaleisti to, duodant romiukus su perais isz kitų aulių. Motyną, iszimtą isz to aulio, galime, jei ji yra jauna, duoti bitėms, turinczioms seną, arba padirbti ant jos spieczių.

Darbas penktas.

Sutaisymas lizdo ant žiemos.

Pirmosę dienosę rugpjuczio mėnesio, kad jau maistrinkis baigiasi, ką galema matyt, jog bitės iszvaro tranus ir mažiaus telekia prie darbo, reikia iszimti isz aulių blekas ir sutaisyti lizdus ant žiemos.

Iszemus bleką, reikia sutaisyti lizdą szejp: dedame į jį romiukus, buvusius lygsziol lizdę ir dar kelius isz magazino. Medaus reikalauja kiekvienas aulys ant žiemos 25—30 svarų. Svėrti romiukus yra labai nepatogu, bet kiek juosę yra medaus,

galime iszrokuoti ant akies atmindami, jog romiuks pripilts lig galo isz abiejų pusių sveria 8—10 svarų; pusė romiuko — 6 svarus; 4 coliai nuo virsaus — 3 svarus maž-daug. Bitininkas ne pripratęs gali vieną sykį persverti kelius romiukus, tai paskui jau lengviai nuspręs, ar daug yra medaus. Pagal svėrimo romiukų įdedame jų, kiek reikia, bet ne mažiaus, kaip 6—7 r. Nereikia gailėtis labai medaus bitėms, geriaus paliekti daugiau, nekaip paskui pavasaryje davinėti. Korius reikia iszrinkti lizdui szviežius, t. y. ne perdaug pajuodavusius, ne traninius, prisiutus lig galo romiukų. Nedėti korių pripiltų lig dugno medumi, o visųgeriausiai skirti tokius, kuriuosę medaus tėra lig pusės ir mažiaus. Į vidų lizdo, statome romiukus, kuriuosę daugiaus medaus yra, o paszaliais — mažiaus pripildytus. Statant romiukus, reikia nuo kiekvieno isz jų nukapsztyti pikį, kad glotniaus viens su kitu susilietu. Rugsjuczio mėnėsyje tankiai atsitinka sziltos gėdros dienos, o kur auga griškai ir szilai gauna dar bitės medaus, ir dėlto už lizdo galo statome dar kokių 2 romiuku su tuszcziais koriais, kurius paskui reikia atimti.

Jei turime romiukus pilnus medaus ir norime juos dėti į lizdą ant žiemos, reikia pilnų akelių dangeziukus nuo žemesniosios dalės korio nupiaustyti su peiliu lig pusės romiuko ir pastatyti jį tarp dviejų tuszczių korių; bitės medų be dangeziukų sunesz į tuszczius korius.

Nuo sudėjimo lizdo žiemai priguli geras žiemavojimas biczių. Jei tik aulyje yra jauna motyna, bitės apsėda 6 ar 7 romiukus, turi 25 svarų medaus ir lizdą gerai sudėtą, bitininkas gali buti persitikrinęs, jog aulys tas peržiemavos gerai.

Kur medaus mažai, reikia dabar duoti, kad bitės suneszusios, galėtu jį uždengti. Lizdą teipo-gi geriaus sudėti ankstie, nės bitės turi tadą laiką apklejuoti romiukus, idant skylių ne butu ir priesitaisyti geriaus prie žiemavojimo pagal savo reikalą ir budą. Reikia uždengti aulius paduszkomis ir pamažinti biszkį lakius.

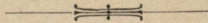
Bedugniukuosę paskutiniuosę dienosę liepos mėn. iszimti romiukus isz užkriuvų ir uždėti ant lizdo ceratas. Aulius tuos reikia sverti; kiekvienas turi sverti mažiausiai per 20 svarų daugiaus, kaip sveria tuszczias aulys. Dėlto priesz įleidimą

spieczio, reikia kiekvieną bedugniuką persverti ir užrašyti ant jo, kiek sveria, idant paskui rudenį žinoti, ar gana yra medaus. Jei mažai, reikia daduoti tiek svarų, kiek dar truksta.

Romiukus išsuktus centrifugoje, reikia pastatyti prie aulių, idant bitės juos aplaižytu, paskui sudėti sausoje vietoje ir teip laikyti lig kitos vasaros.

Bitės nesmagios, kurios ne apsėda 5 romiukų, galime pastiprinti perais ar jaunoms bitėmis. Visiškai menkas galema suleisti, bet tiktai su auliais artie stovincziais, perkulent jį potam į vidų.

Tamę laikę bitininkas nedaug teturi darbo prie biczių. Sutaisęs visur geras jaunas motynas, neturi jau reikalo veizėti biczių. Tikt kuriamę aulyje truksta medaus — duoti, kiek reikia. Galę ruggpuczio mėn. reikia iszimti romiukus, jei kur buvo palikus galę lizdo dėl atsargos, nės jau nuo to laiko bitės visiškai mažne medaus neturi isz kur rinkti. Žinoma, kur medaus netenka, tamę aulyje negalema palikti tų dviejų romiukų, nės bitės gali medų, kuri joms duodame, sudėti į juos ir tokiu budu vėl ant žiemos lizdę neturės maisto. Po lizdo reikia įkiszti penėtuves, idant visos sąszlavos subirtu tenai ir pavasaryje lengviaus galėtu jas iszvalyti. Bedugniukuosę atimti ceratas, o uždėti veltinius.

Darbas szesztas.

Apklojimas biczių ant žiemos.

Galę rugsėjo mėnesio, kad jau oras atszalsta, ateina laikas apkloti bites. Rominiuose auliuose ant romiukų užklojame popieri, ant popierio paskleidžiame sausus kiminus, o ant jų uždedame paduszką; isz szalies teipo-gi visą tuszczią vietą terp paduszkos ir durikių užkimszame kiminiais. Bitės visūdaugiausiai rupinasi, kad virszus lizdo butu sziltai apdengtas, dėlto ir bitininkas turi virszų aulio visūgeriausiai apkloti. Kiminai turi buti labai sausi; jei tokių nėra, geriaus užkiszti szieniu. Apatinį lakį reikia uždaryti suvisu, virszutinį-gi — lig pusės. Bedugniukuosę prikiszti į užkriuvas kiminų; gerai yra įdėti terp kiminų kelius smocziukus kumparo sviniotus į popieriuką su keliais pipirukais, kad neisznyktu. Pelės nekenczia kumparo kvapo.

Žiemavojimas biczių.

Bitės gali per žiemą stovėti laukę, bet kiti įnesza jas į pastoges. Žiemavojimas po pastogėms yra geras dėlto, jog auliai ne taip greit puva ir temperatūra ne mainosi taip staigu, kaip laukę; isz tos priežasties bitės reikalauja mažiaus medaus. Bet tadą tiktai galime apturėti tą naudą, jei vieta ta, kur bites norime statyti, yra tyli ir rami; nės ramybės ir tylos reikalauja bitės butinai prie gero peržiemavojimo.

Kas paliekta bites laukę, tas jau neturi nėko prie jų dirbti, apklojės. Reikia tik priedaboti, idant sniegai ne užpustytu aulį; teipo-gi yra negerai bitėms, jei saulės spinduliai įpuola į lakius; szilda jie orą prie aulį ir ragina bites iszlėkti laukon. Nuo to reikia pakelti prieszlakines lentikes, o visųgeriausiai statyti aulius į rytų pusę atkreipus. Toliaus — reikia daboti nuo pelių ir paukszczių. Žinome, jog bitėms reikalinga tyła žiemos laikę, dėlto reikia daboti, kad kartais kokia medžio szaka, vėjo judinama, ne barszkintu į aulį. Bitės pajutusios brazdėjimą iszeina isz burio ir mirszta nuo szalczio; prie to, žiemavodamos neramiai, valgo jos daugiaus medaus ir paskui sunku joms užturėti mėszlą. Nuo to tankiai prasideda vidurių liga. Kas turi kokią tuszczią, trobikę, visųgeriausiai svirniuką kokią atskyrį sodnę, tas gali bites suneszi tenai ant žiemos. Trobikė ta turi buti atskira, kad nės tenai nė vaikszcziotu, sausa ir tamsi. Langus, jei yra, reikia užkiszti sziaudais o taipo-gi ir visas skyles, idant vėjas nėkur nepustu; padlagą iszsziuoti grynai ir iszbarstyti sausoms smiltėmis.

Kad jau pradės stipriai szalti, per pusę lapkriczio mėnesio ar paskiaus, reikia įneszi bites į teip pritaisytą trobikę. Neszant, reikia uždaryti lakius, bedugniukuosę užkiszti szkarmaliuku. Statyti aulius toliaus nuo sienų, ne labai artie vienas nuo kito teip, kad aplinkui kiekvieno galėtu apeiti. Teipo-gi reikia ir czia daboti nuo pelių; statyti slastus ir pakreikti kadagius apie aulius, labiaus apie bedugniukus. Tankiai vaikszczioti prie biczių yra negerai, nės tas jas neramina. Užteks ateiti kelius kartus per žiemą ir pasiklausyti, ar gerai žiemavoja. Jei, pridėjus ausį prie aulio, girdėtis užimas, tai bitės žiemavoja gerai, turi medaus ir spēkos gana. Juo silpnesnis užimas — tuo menkesnios bitės.

Jei žiema szilta, atsitinka, jog bitėms per sziltai; užia jos labai ir iszeina ant lakio. Reikia tadą adaryti lig galo abudu lakiu, o jei tas ne pagelbėtu, iszimti kiminus. Teip tadą paliekta sau bitės lig pavasario, kol oras ne atszils.

Ką dirbti su atimtu medumi ir koriais.

Medus, iszuktas centrifugoje, yra visiszkai grynas; jei kartais ipuls į jį trupucziai vaszko ar kelios kirmėlės, reikia jį perkoszti per tankų drato rėdziuką. Rėdziuks tas kaip ir visi kiti indai dėl medaus turi buti labai viežlybi; visugeriausiai turėti tuos indus ypacziai tik dėl medaus, o nedėti į juos nėko kito, nės medus labai greit nuo jų prietraukia kvapo arba kartais surugsta. Perkosztą medų supilti į puodus ir ne užriszus pastatyti ant kelių dienu, kad iszgaruotu. Kadą medus sutirsztės, apriszti puodus popieriu ir laikyti sausoje vietoj. Puodai dėl medaus turi buti nauji tokie, kuriuose dar nėko kito ne buvo; jei jemame senuosius, reikia juos pirmu gerai iszplykyti verdancziu vandeniū, paskui pastatyti ant saulės, kad iszdžiutu ir tadą tik dėti į juos medų. Kas turi medaus labai daug, tas visugeriausiai telaike jį baczkosę nuo vyno. Medų iszimtą su koriais visugeriausiai koszti ant saulės; ant puodo padėti drato sėdziuką ar durszloką, į jį idėti suspaustus korius ir pastatyti ant saulės; tokiu budu medus greit persikosz ir nenustos gardumo. Tirpyti medų ant ugnies negerai; nėra jis taip skanus ir daug pigiaus kasztuoja.

Jeigu atsitiktu, jog medus surugo, reikia jį pervirinti; nebus jis jau taip skanus, papigęs, bet galema jį duoti bitėms.

Szmocziukus vaszko, palikusius medui isztirpus, ir visus trupuczius, prisirinkusius per vasarą, reikia sutirpyti. Sudėti juos į katilą, užpilti vandeniū ir virinti, maiszant, kad ne prisviltu; paskui ipilti į maisziuką ir spausti, kaip suri. Didesnius szmocziukus korių ir prisiutus romiukus, reikia perlaikyti lig vasaros, nės yra jie visuomet labai reikalingi. Korius reikia laikyti szaltoje ir sausoje vietoje, visugeriaus ant virszaus; isztempti virvikes augsztai ir ant jų pakabinti romiukus, idant viens kito nedasilitėtu. Mažesnius szmocziukus, be romiukų, galema pastatyti ant lentynų teipo-gi tolie viens nuo kito. Tankiai reikia juos peržiurėti ar ne įlindo vaszkkandės.

Apgarsinimai.

Vokiszkoji Grammatika arba Kalbmokslis.

Broliams Lietuvinkams ant pasimokinimo vokiečių kalbos, jei Dievas norės dar sįmet Schoenki'o spaustuvėje bus išleista. Tų knygų seniai jau gorojame; dabar gausim. Ta Gramatika patlab ant spaudimo paduotoji teipo įtaisyta, kad kožnas ir be mokytojo (tik bile vienam vokiečiui mažumą pagelbant ir žodžius paskaitant) galētu mokintis. Pirmiausiai rasite visokias skaitytines sulygintas ir pasakyta, kaip jos isztiriamos, potam klausimuosę ir atsiliepimuosę pamokslą apie visokeriopus žodžius ir jų persimainymus, kaip antai deklinationą ir konjugationą ir tt. Kožna isztarmė, ant kurios balsas iszkeliams, rasite stambiaus spaudinta. Kožnam pamokslui rasite tam tinkanczius paveikslus ant iszmiklinimo vokiszkoje kalboje, o ant galo suraszymą kelių tukstanczių tankiausiai vartojamųjų žodžių abejosę kalbosę pagal abecelą; czia kožnas tą žodį galės susijieszkoti, kurio jis privalo. Kas dar pirm Kalėdų Ponui Schoenkiui 1 Markį arba 50 kapeikų atsiųs arba įmokės, tam gatavai įrisztasia kuingas dykai prisiųsim, potam jos daugiau kasztuos.

Tilžėje, Gruodžio mėn. 1899.

Kr. Jurkszatis.
